

U S T A W A

z dnia .....

o nieletnich¹⁾

W dążeniu do przeciwdziałania demoralizacji nieletnich i dopuszczaniu się przez nich czynów karalnych oraz stwarzania warunków powrotu do normalnego życia nieletnim, którzy popadli w konflikt z prawem bądź z zasadami współżycia społecznego, oraz w dążeniu do umacniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich na świadomych swych obowiązkach członków społeczeństwa stanowi się, co następuje:

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Art. 1.1. Przepisy ustawy stosuje się w zakresie:

- 1) postępowania w sprawach o demoralizację – wobec osób, które ukończyły 10 lat i nie są pełnoletnie;
- 2) postępowania w sprawach o czyny karalne – wobec osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu 13 lat, ale przed ukończeniem 17 lat;
- 3) wykonywania środków wychowawczych, środka leczniczego lub poprawczego – wobec osób, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby 21 lat.

---

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym, z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej, z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) nieletnich – rozumie się przez to osoby, o których mowa w ust. 1;
- 2) czynie karalnym – rozumie się przez to czyn zabroniony przez ustawę jako:
  - a) przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo
  - b) wykroczenie lub wykroczenie skarbowe.

3. Czyn zabroniony, którego nieletni dopuścił się po ukończeniu 10 lat, a przed ukończeniem 13 lat, stanowi demoralizację w rozumieniu ust. 1 pkt 1.

Art. 2. Przewidziane w ustawie działania podejmuje się w przypadkach, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuści się czynu karalnego.

Art. 3.1. W sprawie nieletniego należy kierować się przede wszystkim jego dobrem, dążąc do osiągnięcia korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu się nieletniego oraz zmierzając w miarę potrzeby do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekuna ich obowiązków wobec nieletniego, uwzględniając przy tym interes społeczny.

2. W postępowaniu z nieletnim bierze się pod uwagę właściwości i warunki osobiste nieletniego, w szczególności wiek, stan zdrowia, poziom rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru, oraz sytuację rodzinną nieletniego, warunki wychowania i charakter środowiska, przyczyny i stopień demoralizacji, w tym rodzaj czynu zabronionego, a także sposób i okoliczności jego popełnienia oraz rodzaj czynu karalnego, a także sposób i okoliczności jego popełnienia.

Art. 4.1. Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności dopuszczenie się czynu zabronionego, naruszanie zasad współżycia społecznego, uchylanie się od obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, używanie alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, ma społeczny obowiązek odpowiednio przeciwdziałać temu, a przede wszystkim zawiadomić o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkołę, sąd rodzinny, Policję lub inny właściwy organ.

2. Każdy, dowiedziawszy się o dopuszczeniu się przez nieletniego czynu karalnego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

3. Instytucje państwowe i samorządowe oraz organizacje społeczne, w tym organizacje pozarządowe, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o dopuszczeniu się przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie

zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5.

4. W przypadku, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego na terenie szkoły lub w związku z realizacją obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, dyrektor szkoły, do której nieletni uczęszcza, może, za zgodą rodziców albo opiekuna nieletniego, zastosować, jeżeli jest to wystarczające, środki oddziaływania wychowawczego, w szczególności w postaci pouczenia, ostrzeżenia ustnego albo ostrzeżenia na piśmie, przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły. Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego nie wyłącza zastosowania kary określonej w statucie szkoły.

5. W przypadku, gdy organ uprawniony do przeprowadzenia czynności wyjaśniających według przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2018 r. poz. 475, z późn. zm.²⁾), stwierdzi, że nieletni dopuścił się czynu karalnego wyczerpującego znamiona wykroczenia, może poprzestać, jeżeli jest to wystarczające, na zastosowaniu pouczenia, zwróceniu uwagi, ostrzeżeniu lub na zastosowaniu innych środków oddziaływania wychowawczego.

Art. 5. Podmioty współdziałające z sądem rodzinnym, a w szczególności instytucje państwowe i samorządowe oraz organizacje społeczne, w tym organizacje pozarządowe, a także osoby godne zaufania, w zakresie swojego działania, udzielają na żądanie sądu rodzinnego informacji niezbędnych w toku postępowania.

DZIAŁ II

Środki przeciwdziałania demoralizacji nieletnich i dopuszczaniu się przez nich czynów karalnych

Art. 6. Wobec nieletniego mogą być stosowane środki wychowawcze, środek leczniczy oraz środek poprawczy. Wobec nieletniego kara może być orzeczona tylko w przypadkach określonych w ustawie, jeżeli inne środki nie są w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego.

Art. 7. Środkami wychowawczymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) zobowiązanie do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody w całości albo w części, do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, do

---

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1039, 1387, 1467, 1481 i 2077 oraz z 2019 r. poz. 76.

wykonania prac społecznych, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, lub do zaniechania używania alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej;

- 3) nadzór odpowiedzialny rodziców albo opiekuna;
- 4) nadzór organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, której celem statutowym jest praca z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, zapobieganie demoralizacji nieletnich lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich, pracodawcy albo osoby godnej zaufania – udzielających poręczenia za nieletniego;
- 5) nadzór kuratora sądowego;
- 6) skierowanie do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;
- 7) zakaz prowadzenia pojazdów;
- 8) przepadek;
- 9) umieszczenie w rodzinie zastępczej zawodowej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim, zwanej dalej „rodziną zastępczą zawodową”;
- 10) umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym;
- 11) umieszczenie w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym.

Art. 8. Środkiem leczniczym jest umieszczenie w odpowiednim zakładzie leczniczym udzielającym nieletnim świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki psychiatrycznej lub leczenia uzależnień, zwanym dalej „zakładem leczniczym”.

Art. 9. Środkiem poprawczym jest umieszczenie w zakładzie poprawczym.

Art. 10. Zobowiązując nieletniego do wykonania prac społecznych, sąd rodzinny ustala okres ich wykonywania oraz wymiar w stosunku miesięcznym, mając na uwadze wiek nieletniego, jego możliwości psychofizyczne oraz potrzeby edukacyjne.

Art. 11. Sąd rodzinny może określić sposób kontrolowania wykonywania zobowiązań, o których mowa w art. 7 pkt 2.

Art. 12. Stosując środki wychowawcze, o których mowa w art. 7 pkt 3-5, sąd rodzinny określa częstotliwość składania sprawozdań z przebiegu nadzoru.

Art. 13. Jeżeli nieletni dopuścił się czynu zabronionego, sąd rodzinny może orzec albo orzeka przepadek, w przypadkach określonych w ustawie.

Art. 14. 1. Sąd rodzinny może orzec umieszczenie w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a, jeżeli przemawiają za tym stopień demoralizacji nieletniego oraz rodzaj czynu karalnego, sposób i okoliczności jego popełnienia, zwłaszcza gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach sąd rodzinny może orzec umieszczenie w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. b, jeżeli przemawiają za tym stopień demoralizacji nieletniego oraz rodzaj czynu karalnego, sposób i okoliczności jego popełnienia, w tym w szczególności chuligański charakter czynu karalnego, działanie w sposób zasługujący na szczególne potępienie, działanie pod wpływem alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej, popełnienie czynu karalnego na szkodę osoby bezradnej, niepełnosprawnej, chorej lub w podeszłym wieku, zwłaszcza gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach sąd rodzinny może orzec umieszczenie w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym nieletniego, który uchyla się od wykonywania środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 10, i w chwili orzekania ukończył 13 lat, jeżeli przemawia za tym stopień demoralizacji nieletniego, a inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

Art. 15. 1. Sąd rodzinny może orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a, jeżeli przemawiają za tym wysoki stopień demoralizacji nieletniego oraz rodzaj czynu karalnego, sposób i okoliczności jego popełnienia, zwłaszcza gdy środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

2. Sąd rodzinny orzeka umieszczenie w zakładzie poprawczym nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 i

2077), zwanej dalej „Kodeksem karnym”, chyba, że sposób i okoliczności popełnienia czynu karalnego, właściwości i warunki osobiste nieletniego, jego postawa i zachowanie uzasadniają przypuszczenie, że środki wychowawcze okażą się skuteczne lub rokują resocjalizację nieletniego.

3. Orzekając umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym, sąd rodzinny może określić rodzaj zakładu poprawczego, w którym ma być wykonywany ten środek.

Art. 16. 1. Umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym można warunkowo zawiesić, jeżeli właściwości i warunki osobiste nieletniego oraz jego sytuacja rodzinna, warunki wychowania i charakter środowiska, jak również rodzaj czynu karalnego, sposób i okoliczności jego popełnienia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo niewykonania środka poprawczego cele wychowawcze zostaną osiągnięte.

2. Wobec nieletniego, o którym mowa w art. 15 ust. 2, sąd rodzinny może warunkowo zawiesić umieszczenie w zakładzie poprawczym jedynie w szczególnie uzasadnionym przypadku.

3. Warunkowe zawieszenie następuje na okres próby do lat 3. W okresie próby sąd rodzinny stosuje wobec nieletniego środki wychowawcze.

4. Jeżeli w okresie próby nieletni dopuścił się czynu karalnego lub jego zachowanie wskazuje na dalszą demoralizację, lub uchyla się od wykonywania środka wychowawczego, sąd rodzinny może odwołać warunkowe zawieszenie i zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.

5. W przypadku dopuszczenia się przez nieletniego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego, i braku podstaw do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy według przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 i 2399 oraz z 2019 poz. 150), zwanej dalej „Kodeksem postępowania karnego”, sąd rodzinny odwołuje warunkowe zawieszenie i zarządza umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.

6. W sprawach, o których mowa w ust. 5, sąd rodzinny może orzec na posiedzeniu niejawnym. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony, ich pełnomocników i obrońcę nieletniego.

7. Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 3 miesięcy nie nastąpiło odwołanie warunkowego zawieszenia, umieszczenie w zakładzie poprawczym z mocy prawa uważa się za niebyłe.

Art. 17. 1. Sąd rodzinny może orzec środek leczniczy w przypadku stwierdzenia u nieletniego niepełnosprawności intelektualnej, choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych lub uzależnienia.

2. Jeżeli w przypadku, o którym mowa w ust. 1, zachodzi potrzeba zapewnienia nieletniemu jedynie opieki wychowawczej, sąd rodzinny może orzec środek, o którym mowa w art. 7 pkt 9.

3. Jeżeli w przypadku, o którym mowa w ust. 1, zachodzi potrzeba zapewnienia nieletniemu z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim albo z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, jedynie opieki wychowawczej, sąd rodzinny może orzec środek, o którym mowa w art. 7 pkt 10.

Art. 18. 1. Sąd rodzinny może:

- 1) zobowiązać rodziców albo opiekuna do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego, a także do ścisłej współpracy ze szkołą, do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym w razie potrzeby wykonania odpowiedniej diagnozy nieletniego, lub inną poradnią specjalistyczną, pracodawcą nieletniego oraz lekarzem lub podmiotem leczniczym;
- 2) zobowiązać rodziców albo opiekuna do współpracy z młodzieżowym ośrodkiem socjoterapii w zakresie realizacji obowiązku nauki nieletniego, jego socjoterapii i pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 3) zobowiązać rodziców albo opiekuna do naprawienia w całości albo w części szkody wyrządzonej przez nieletniego lub do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

2. Sąd rodzinny może określić sposób kontrolowania wykonywania środka, o którym mowa w ust. 1.

Art. 19. 1. W przypadku, gdy rodzice albo opiekun nieletniego uchylają się od wykonywania środka, o którym mowa w art. 18 ust. 1, sąd rodzinny może wymierzyć im karę pieniężną w wysokości do trzech tysięcy złotych.

2. Jeżeli rodzice albo opiekun nieletniego mimo uprawomocnienia się postanowienia o wymierzeniu kary pieniężnej nadal uchylają się od wykonywania środka, o którym mowa w art. 18 ust. 1, sąd rodzinny ponownie może im wymierzyć karę pieniężną w wysokości do trzech tysięcy złotych. Sąd poucza rodziców albo opiekuna o tej możliwości po ogłoszeniu postanowienia o wymierzeniu kary pieniężnej wydanego na podstawie ust. 1.

3. Sąd rodzinny uchyła karę pieniężną w całości albo w części, jeżeli osoba ukarana w ciągu 14 dni od uprawomocnienia się postanowienia o wymierzeniu kary pieniężnej usprawiedliwi swoje zachowanie lub przystąpi do wykonywania środka, o którym mowa w art. 18 ust. 1.

Art. 20. 1. W sprawie wymierzenia kary pieniężnej, o którym mowa w art. 19 ust. 1 lub ust. 2, sąd rodzinny orzeka z urzędu, a w sprawie uchylenia, o którym mowa w art. 19 ust. 3 – także na wniosek osoby ukaranej, stosując odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, z późn. zm.³⁾), zwanej dalej „Kodeksem postępowania cywilnego”.

2. Postanowienie w przedmiocie wymierzenia kary pieniężnej sąd rodzinny wydaje po wysłuchaniu osoby, której ma ono dotyczyć, lub po złożeniu przez nią wyjaśnień na piśmie, chyba że osoba ta bez usprawiedliwienia nie stawiała się na wezwanie sądu lub nie złożyła wyjaśnień na piśmie.

3. Postanowienie w przedmiocie uchylenia kary pieniężnej może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

4. Karę pieniężną, o której mowa w art. 19 ust. 1 lub ust. 2, ściąga się w drodze egzekucji sądowej, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 21. Sąd rodzinny może zwrócić się do właściwej instytucji państwowej, samorządowej lub organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, o udzielenie niezbędnej pomocy w celu poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego.

Art. 22. W sprawach nieletnich, którzy dopuścili się czynu zabronionego, przepisy części ogólnej Kodeksu karnego, ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2018 r. poz. 1958, z późn. zm.⁴⁾), zwanej dalej „Kodeksem karnym skarbowym” lub ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2018 r. poz. 618, 911 i 2077), stosuje się odpowiednio, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

---

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1467, 1499, 1544, 1629, 1637, 1693, 2385 i 2432 oraz z 2019 r. poz. 55 i 60.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 2192, 2193, 2227 i 2354.

DZIAŁ III

Postępowanie rozpoznawcze

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 23. Postępowanie w sprawach nieletnich prowadzi sąd rodzinny, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.

Art. 24. 1. Właściwość miejscową sądu rodzinnego ustala się według miejsca zamieszkania nieletniego, a w przypadku trudności w jego ustaleniu – według miejsca pobytu nieletniego w Rzeczypospolitej Polskiej. Jeżeli brak i tej podstawy – właściwy jest sąd rodzinny miejsca pierwszego wykazywania przejawów demoralizacji lub miejsca dopuszczenia się pierwszego czynu karalnego.

2. Z ważnych względów, zwłaszcza jeżeli przyczyniłoby się to do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania, sąd właściwy według miejsca zamieszkania nieletniego może przekazać sprawę sądowi rodzinnemu, w którego okręgu nieletni przebywa.

3. W przypadku niecierpiącym zwłoki sąd rodzinny może wydać postanowienie w sprawie nieletniego, który nie podlega jego właściwości miejscowej, po czym przekazuje sprawę sądowi miejscowo właściwemu, zawiadamiając go o dokonanych czynnościach; przekazanie sprawy jest wiążące.

Art. 25. Jeżeli zachodzą podstawy do pociągnięcia nieletniego do odpowiedzialności na zasadach określonych w art. 10 § 2 Kodeksu karnego, sprawę rozpoznaje sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego.

Art. 26. 1. Jeżeli w toku postępowania karnego ujawniono, że czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a, dopuścił się nieletni, a czyn ten pozostaje w związku z czynem osoby dorosłej, prokurator wyłącza sprawę nieletniego i przekazuje ją sądowi rodzinnemu.

2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli czyn karalny, o którym mowa w ust. 1, pozostaje w ścisłym związku z czynem osoby dorosłej, a dobro nieletniego nie stoi na przeszkodzie łącznemu prowadzeniu sprawy, prokurator wszczyna lub prowadzi śledztwo. Sąd rodzinny, w którego okręgu prowadzone jest śledztwo, może stosować, na wniosek prokuratora, środki tymczasowe, o których mowa w art. 44.

3. Po zastosowaniu środka tymczasowego sąd rodzinny przekazuje sprawę w zakresie wykonywania tego środka właściwemu miejscowo sądowi rodzinnemu. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym. Na postanowienie nie przysługuje zażalenie.

4. Po zakończeniu śledztwa prokurator bądź je umarza, bądź przekazuje sprawę nieletniego sądowi rodzinnemu. Jeżeli łączne rozpoznanie sprawy jest konieczne – przekazuje sprawę z aktem oskarżenia sądowi właściwemu według przepisów Kodeksu postępowania karnego, który orzeka w sprawie nieletniego z zachowaniem przepisów niniejszej ustawy.

Art. 27. W sprawach nieletnich przepisy Kodeksu postępowania cywilnego właściwe dla spraw opiekuńczych stosuje się odpowiednio, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.

Art. 28. 1. W sprawach o demoralizację, której przejawem jest dopuszczenie się przez nieletniego czynu zabronionego określonego w rozdziałach XXV i XXVI, w art. 148, art. 153 § 1, art. 156 § 1 lub 3, art. 157 § 1, art. 158 § 1, art. 159, art. 189, art. 189a, art. 246, art. 280, art. 281, art. 282 i w art. 289 § 3 Kodeksu karnego albo w sprawach o czyn karalny, określony w rozdziałach XXV i XXVI, w art. 148, art. 153 § 1, art. 156 § 1 lub 3, art. 157 § 1, art. 158 § 1, art. 159, art. 189, art. 189a, art. 246, art. 280, art. 281, art. 282 i w art. 289 § 3 Kodeksu karnego, pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub żąda tego nieletni, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego.

2. Przesłuchanie przeprowadza sąd rodzinny na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa. Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Przedstawiciel ustawowy pokrzywdzonego albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje lub osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego również ma prawo być obecna przy przesłuchaniu, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego. Jeżeli nieletni zawiadomiony o tej czynności nie ma obrońcy z wyboru, sąd rodzinny wyznacza mu obrońcę z urzędu.

3. Przesłuchanie utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk. Protokół sporządzony pisemnie można ograniczyć do zapisu najbardziej istotnych oświadczeń osób biorących udział w przesłuchaniu. Zapis obrazu i dźwięku załącza się do protokołu.

4. Sąd rodzinny może przesłuchać w warunkach określonych w ust. 1-3 także inną osobę w charakterze świadka, w tym pokrzywdzonego, jeżeli jego dobro tego wymaga, w szczególności gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność nieletniego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

5. Przepisy art. 185c i art. 185d § 1 Kodeksu postępowania karnego oraz przepisy wydane na podstawie art. 185d § 2 i art. 147 § 5 tego kodeksu stosuje się odpowiednio.

Art. 29. Posiedzenia sądu rodzinnego odbywają się przy drzwiach zamkniętych, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.

Art. 30. Postępowanie w sprawie nieletniego można zawiesić również wtedy, gdy nieletni ukrywa się i nie można go ująć.

Art. 31. 1. Orzeczenia, zarządzenia, zawiadomienia i odpisy pism, podlegające doręczeniu stronom, doręcza się również obrońcy nieletniego.

2. Sprawozdań z wywiadów środowiskowych oraz opinii o nieletnim nie doręcza się nieletniemu.

Art. 32. 1. Strony, ich pełnomocnicy oraz obrońca nieletniego mogą przeglądać akta sprawy i sporządzać z nich odpisy. Sąd rodzinny może odmówić nieletniemu przeglądania akt i sporządzania z nich odpisów, jeżeli przemawiają za tym względy wychowawcze.

2. Prawo do przeglądania akt sprawy i sporządzania z nich odpisów, z wyłączeniem sprawozdań z wywiadów środowiskowych oraz opinii o nieletnim, przysługuje, za zgodą sądu rodzinnego, także pokrzywdzonemu i jego pełnomocnikowi.

Art. 33. Postanowienia o zastosowaniu środków, o których mowa w art. 7 pkt 7-11, w art. 8, w art. 9 i w art. 18 ust. 1 oraz o wymierzeniu kary pieniężnej, o której mowa w art. 19 ust. 1 i 2, stają się skuteczne lub wykonalne po uprawomocnieniu się.

Art. 34. Nadzór nad wykonywaniem czynności przez Policję sprawuje sąd rodzinny.

Rozdział 2

Strony i pokrzywdzony

Art. 35. 1. W postępowaniu w sprawie nieletniego stronami są:

- 1) nieletni;

- 2) rodzice albo ten z rodziców, pod którego stałą pieczęć nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekun nieletniego;
- 3) prokurator.

2. Do innych osób, pod których stałą pieczęć nieletni faktycznie pozostaje, przepisy niniejszej ustawy dotyczące opiekuna stosuje się odpowiednio.

Art. 36. 1. Nieletniemu przysługują:

- 1) prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy od chwili podjęcia pierwszej czynności z jego udziałem;
- 2) prawo do składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania;
- 3) prawo do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania, w sprawach o demoralizację, której przejawem jest dopuszczenie się przez nieletniego czynu zabronionego albo w sprawach o czyn karalny;
- 4) prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim;
- 5) prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza języka migowego jeżeli jest osobą, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824).

2. O prawach, o których mowa w ust. 1, nieletniego poucza się przed podjęciem pierwszej czynności z jego udziałem. Brak pouczenia albo mylne pouczenie nie może wywoływać dla nieletniego ujemnych konsekwencji.

Art. 37. 1. Nieletni może działać osobiście lub przez obrońcę.

2. Nieletni może mieć jednocześnie nie więcej niż trzech obrońców.

3. Obrońcą może być jedynie osoba uprawniona do obrony według przepisów ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1184, 1467, 1669 i 2193) lub ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2115 i 2193).

4. Obrońca nieletniego może przedsięwziąć czynności procesowe jedynie na korzyść nieletniego, uwzględniając jego słuszny interes.

Art. 38. 1. Jeżeli interesy nieletniego i jego rodziców albo opiekuna pozostają w sprzeczności, a nieletni nie ma obrońcy, sąd rodzinny wyznacza mu obrońcę z urzędu.

2. Jeżeli nieletni nie ma obrońcy i jednocześnie:

- 1) jest głuchy, niemy lub niewidomy lub

- 2) zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego stan zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny, lub
- 3) wobec nieletniego zastosowano środek tymczasowy, o którym mowa w art. 44 pkt 4-8, lub
- 4) zachodzi uzasadnione podejrzenie dopuszczenia się przez nieletniego czynu zabronionego, wyczerpującego znamiona zbrodni, lub
- 5) występują inne okoliczności, które sąd rodzinny uzna za utrudniające nieletniemu obronę

– sąd rodzinny wyznacza mu obrońcę z urzędu.

3. Nieletni lub jego rodzice albo opiekun, mogą złożyć wniosek o wyznaczenie nieletniemu obrońcy z urzędu. Sąd rodzinny uwzględni wniosek, jeżeli udział obrońcy w sprawie uzna za potrzebny, a:

- 1) nieletni lub jego rodzice albo opiekun nie są w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia obrońcy z wyboru bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny lub
- 2) występują inne, szczególne okoliczności.

4. Wyznaczenie obrońcy z urzędu nakłada na niego obowiązek podejmowania czynności procesowych do prawomocnego zakończenia postępowania wykonawczego.

5. Sąd rodzinny może cofnąć wyznaczenie obrońcy z urzędu, jeżeli okaże się, że nie istnieją okoliczności, na podstawie których go wyznaczono.

6. Do wyznaczania obrońcy z urzędu art. 81a § 1-3 Kodeksu postępowania karnego oraz przepisy wydane na podstawie art. 81a § 4 tego kodeksu stosuje się odpowiednio.

7. Postanowienie w przedmiocie wyznaczenia albo cofnięcia wyznaczenia obrońcy z urzędu może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 39. 1. Do ustanawiania, a także działania obrońcy nieletniego przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio, ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.

2. W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do obrońcy nieletniego przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o pełnomocniku będącym adwokatem lub radcą prawnym stosuje się odpowiednio.

Art. 40. 1. Pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez czyn zabroniony.

2. Pokrzywdzonym może być także niemająca osobowości prawnej:

- 1) instytucja państwowa lub samorządowa;
- 2) inna jednostka organizacyjna, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną.

3. Za pokrzywdzonego uważa się zakład ubezpieczeń w zakresie, w jakim pokrył szkodę wyrządzoną pokrzywdzonemu przez czyn zabroniony lub jest obowiązany do jej pokrycia.

4. W sprawach o czyny zabronione, którymi wyrządzono szkodę w mieniu instytucji lub jednostki organizacyjnej, o której mowa w ust. 2, jeżeli nie działa organ pokrzywdzonej instytucji lub jednostki organizacyjnej, prawa pokrzywdzonego mogą wykonywać organy kontroli państwowej, które w zakresie swojego działania ujawniły czyn zabroniony lub zawiadomiły o jego popełnieniu.

5. Za pokrzywdzonego, który nie jest osobą fizyczną, czynności procesowych dokonuje organ uprawniony do działania w jego imieniu.

6. Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni lub ubezwłasnowolniony, jego prawa wykonuje przedstawiciel ustawowy, a gdy taki pokrzywdzony nie ma przedstawiciela ustawowego, jego prawa wykonuje osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony faktycznie pozostaje.

7. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, w szczególności ze względu na wiek lub stan zdrowia, jego prawa może wykonywać osoba, pod której pieczęć pokrzywdzony faktycznie pozostaje.

8. W przypadku śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby bliskie lub osoby pozostające na jego utrzymaniu, a w przypadku ich braku lub nieujawnienia – prokurator, działając z urzędu.

9. W przypadku, gdy sąd rodzinny dysponuje informacjami o osobach bliskich pokrzywdzonego lub osobach pozostających na jego utrzymaniu, poucza o przysługujących uprawnieniach co najmniej jedną z nich.

Art. 41. 1. Pokrzywdzony może ustanowić pełnomocnika, jeżeli wymaga tego jego interes w toczącym się postępowaniu.

2. Sąd rodzinny może odmówić dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika, o którym mowa w ust. 1, jeżeli uzna, że nie wymaga tego obrona interesu pokrzywdzonego. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

3. W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do pełnomocnika pokrzywdzonego przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Środki tymczasowe i zatrzymanie

Art. 42. W celu przeciwdziałania dalszej demoralizacji nieletniego lub dopuszczeniu się przez niego czynu karalnego w toku postępowania lub w celu zapewnienia prawidłowego toku postępowania sąd rodzinny może stosować środki tymczasowe.

Art. 43. 1. Środek tymczasowy należy niezwłocznie uchylić albo zmienić, jeżeli ustaną przyczyny uzasadniające dalsze stosowanie tego środka lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie albo zmianę.

2. W sprawach, o których mowa w ust. 1, sąd rodzinny może orzec na posiedzeniu niejawnym. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony, ich pełnomocników i obrońcę nieletniego.

Art. 44. Środkami tymczasowymi są:

- 1) tymczasowy nadzór organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, której celem statutowym jest praca z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, zapobieganie demoralizacji nieletnich lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich, pracodawcy albo osoby godnej zaufania;
- 2) tymczasowy nadzór kuratora sądowego;
- 3) tymczasowe skierowanie do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;
- 4) tymczasowe umieszczenie w rodzinie zastępczej zawodowej;
- 5) tymczasowe umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym;
- 6) tymczasowe umieszczenie w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym;
- 7) tymczasowe umieszczenie w zakładzie leczniczym;
- 8) umieszczenie w schronisku dla nieletnich;
- 9) tymczasowe zobowiązanie rodziców albo opiekuna w zakresie określonym w art. 18 ust. 1 pkt 1 i 2.

Art. 45. Wobec nieletniego można zastosować środki tymczasowe wskazane w art. 44 pkt 4-7, jeżeli stosowanie środków tymczasowych, o których mowa w art. 44 pkt 1-3, byłoby niewystarczające i jednocześnie zostaną ujawnione okoliczności przemawiające za

umieszczeniem nieletniego w rodzinie zastępczej zawodowej, w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym lub w zakładzie leczniczym.

Art. 46. 1. Nieletniego można umieścić w schronisku dla nieletnich, jeżeli zostaną ujawnione okoliczności przemawiające za umieszczeniem go w zakładzie poprawczym, i jednocześnie zachodzi uzasadniona obawa utrudniania postępowania, w tym w szczególności ucieczki, ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów czynu karalnego, albo nie można ustalić tożsamości nieletniego.

2. Umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich może nastąpić wyjątkowo także wtedy, gdy zostaną ujawnione okoliczności przemawiające za umieszczeniem go w zakładzie poprawczym, a nieletniemu zarzucono popełnienie czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 189, art. 189a, art. 197 § 3 lub 4, art. 198, art. 200, art. 202 § 3, 4, 4a, 4b lub 4c, art. 204 § 3, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 i w art. 280 Kodeksu karnego.

Art. 47. 1. W postanowieniu o zastosowaniu środka tymczasowego, o którym mowa w art. 44 pkt 4-8, sąd rodzinny oznacza okres pobytu nie dłuższy niż 3 miesiące. Okres ten liczy się od chwili faktycznego zatrzymania nieletniego. O ile to możliwe, datę zatrzymania wskazuje się w tym postanowieniu.

2. Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy zachodzi konieczność przedłużenia pobytu nieletniego w rodzinie zastępczej zawodowej, ośrodku, zakładzie albo schronisku dla nieletnich, o których mowa w art. 44 pkt 4-8, można ten pobyt przedłużyć na okres oznaczony, każdorazowo nie dłuższy niż 3 miesiące. Przedłużania dokonuje sąd, przed którym toczy się postępowanie, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.

3. Łączny pobyt nieletniego w rodzinie zastępczej zawodowej, ośrodku, zakładzie albo schronisku dla nieletnich, o których mowa w art. 44 pkt 4-8, do prawomocnego zakończenia postępowania rozpoznawczego nie może być dłuższy niż 1 rok. Do tego okresu nie wlicza się nieusprawiedliwionego pobytu nieletniego poza rodziną zastępczą zawodową, ośrodkiem, zakładem albo schroniskiem dla nieletnich, trwającego dłużej niż 3 dni.

4. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, sąd okręgowy, w którego okręgu toczy się postępowanie, może przedłużyć pobyt, o którym mowa w ust. 3, na okres oznaczony, każdorazowo nie dłuższy niż 3 miesiące.

5. Jeżeli postępowanie toczy się przed sądem rodzinnym, z wnioskiem o przedłużenie, o którym mowa w ust. 4, należy wystąpić, przesyłając jednocześnie akta sprawy sądowi okręgowemu, nie później niż 14 dni przed upływem dotychczas oznaczonego okresu pobytu.

6. Jeżeli postępowanie toczy się przed sądem drugiej instancji, przedłużenia, o którym mowa w ust. 4, dokonuje ten sąd z urzędu.

7. W sprawach, o których mowa w ust. 2 i 4, sąd rodzinny może orzec na posiedzeniu niejawnym. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony, ich pełnomocników i obrońcę nieletniego.

Art. 48. 1. Policja może zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka, nieletniego, co do którego istnieje uzasadnione przypuszczenie, że dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a, a zachodzi uzasadniona obawa ucieczki, ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów czynu karalnego albo nie można ustalić jego tożsamości.

2. Uprawnienia Policji do zatrzymania nieletniego przysługują także Straży Granicznej, w zakresie jej właściwości.

3. Zatrzymanego nieletniego informuje się natychmiast o przyczynie zatrzymania oraz poucza o przysługujących mu prawach, o których mowa w art. 36 ust. 1, a także o prawie do złożenia oświadczenia do protokołu zatrzymania, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do nawiązania kontaktu z rodzicem albo opiekunem lub z obrońcą, do dostępu do niezbędnej pomocy medycznej, a także o treści ust. 9 i art. 85 ust. 1. W razie potrzeby zatrzymanego nieletniego poucza się o prawie, o którym mowa w art. 612 § 2 Kodeksu postępowania karnego.

4. Z zatrzymania nieletniego sporządza się protokół. Protokół zawiera:

- 1) imię, nazwisko oraz funkcję osoby dokonującej tej czynności;
- 2) imię i nazwisko nieletniego, a w przypadku niemożności ustalenia jego tożsamości – rysopis;
- 3) dzień, godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania;
- 4) złożone przez nieletniego oświadczenia;
- 5) informację o udzielonych nieletniemu pouczeniach.

Odpis protokołu doręcza się zatrzymanemu nieletniemu.

5. O fakcie i przyczynie zatrzymania nieletniego, a także o umieszczeniu w policyjnej izbie dziecka, Policja zawiadamia niezwłocznie:

- 1) nie później niż w ciągu 24 godzin od chwili zatrzymania, właściwy sąd rodzinny;

2) rodziców nieletniego albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego.

6. Nieletniemu, na jego żądanie, niezwłocznie umożliwia się nawiązanie kontaktu z rodzicem albo opiekunem lub z obrońcą.

7. Nieletni ma prawo do kontaktu z obrońcą bez udziału osób trzecich.

8. Nieletniego należy niezwłocznie przesłuchać.

9. Zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić i przekazać rodzicowi albo opiekunowi, jeżeli:

1) ustała przyczyna zatrzymania;

2) polecił to sąd rodzinny;

3) nie został zachowany termin, o którym mowa w ust. 5 pkt 1;

4) w ciągu 48 godzin od chwili zawiadomienia właściwego sądu rodzinnego o zatrzymaniu nieletniego nie ogłoszono mu postanowienia o zastosowaniu środka tymczasowego, o którym mowa w art. 44 pkt 4-8.

10. Nieletni, któremu ogłoszono postanowienie o zastosowaniu środka tymczasowego, o którym mowa w art. 44 pkt 4-8, może przebywać w policyjnej izbie dziecka przez czas niezbędny do przekazania go do właściwej rodziny zastępczej zawodowej, właściwego młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu leczniczego albo schroniska dla nieletnich, nie dłużej jednak niż przez kolejnych 5 dni od daty ogłoszenia postanowienia.

Art. 49. W policyjnej izbie dziecka można umieścić nieletniego:

1) na czas uzasadnionej przerwy w konwoju albo w doprowadzeniu, lecz nie dłużej niż na 24 godziny;

2) zatrzymanego w trakcie jego samowolnego pobytu poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym, ośrodkiem wychowawczo-adaptacyjnym, zakładem poprawczym albo schroniskiem dla nieletnich, na czas niezbędny do przekazania nieletniego do właściwego ośrodka, zakładu albo schroniska, nie dłużej jednak niż na 5 dni.

Art. 50. Jeżeli jest to niezbędne do wykonania określonej czynności procesowej, sąd rodzinny może polecić Policji zatrzymanie i umieszczenie nieletniego w policyjnej izbie dziecka, na czas nieprzekraczający 48 godzin.

Art. 51. 1. Jeżeli w przypadku, o którym mowa w art. 48 ust. 1, art. 49 i art. 50, nie jest możliwe umieszczenie nieletniego w policyjnej izbie dziecka, nieletniego można umieścić w

wydzielonym pomieszczeniu jednostki organizacyjnej Policji, spełniającym standardy przewidziane dla policyjnej izby dziecka.

2. Do pomieszczenia, o którym mowa w ust. 1, oraz do umieszczenia i pobytu nieletniego w tym pomieszczeniu przepisy dotyczące policyjnych izb dziecka stosuje się.

Art. 52. 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje zwierzchni nadzór nad policyjnymi izbami dziecka.

2. Policyjne izby dziecka tworzą i znoszą komendanci wojewódzcy oraz Komendant Stołeczny Policji w porozumieniu z Komendantem Głównym Policji.

3. Zasady pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka oraz organizację i funkcjonowanie policyjnych izb dziecka określają odrębne przepisy.

Rozdział 4

Postępowanie w pierwszej instancji

Art. 53. 1. Sąd rodzinny wszczyna postępowanie w sprawie nieletniego, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie istnienia okoliczności, o których mowa w art. 2.

2. W postanowieniu o wszczęciu postępowania określa się nieletniego oraz przedmiot tego postępowania.

3. Postanowienie, o którym mowa w ust. 2, doręcza się stronom oraz ujawnionemu pokrzywdzonemu wraz z pouczeniem o przysługujących im prawach i ciążących na nich obowiązkach.

4. W przypadku wszczęcia postępowania w sprawie nieletniego, który nie ma miejsca zamieszkania albo miejsca pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej i jest obywatelem państwa obcego, sąd rodzinny zawiadamia właściwy urząd konsularny lub właściwe przedstawicielstwo dyplomatyczne.

Art. 54. Sąd rodzinny nie wszczyna postępowania, a wszczęte umarza w całości albo w części, jeżeli nie ma podstaw do jego wszczęcia lub prowadzenia w określonym zakresie, albo gdy orzeczenie środków wychowawczych, środka leczniczego lub środka poprawczego jest niecelowe, w szczególności ze względu na orzeczone już środki w innej sprawie, które w ocenie sądu są wystarczające.

Art. 55. 1. W sprawie o demoralizację, której przejawem jest dopuszczenie się przez nieletniego czynu zabronionego ściganego na wniosek albo w sprawie o czyn karalny ścigany na wniosek sąd rodzinny wszczyna postępowanie w przypadku złożenia wniosku;

postępowanie toczy się wówczas z urzędu. Cofnięcie wniosku o ściganie jest dopuszczalne za zgodą sądu do prawomocnego zakończenia postępowania. W przypadku skutecznego cofnięcia wniosku postępowanie umarza się.

2. W sprawie o demoralizację, której przejawem jest dopuszczenie się przez nieletniego czynu zabronionego ściganego z oskarżenia prywatnego albo w sprawach o czyn karalny ścigany z oskarżenia prywatnego sąd rodzinny wszczyna postępowanie, jeżeli wymaga tego interes społeczny albo względy wychowawcze lub ochrona pokrzywdzonego; postępowanie toczy się wówczas z urzędu.

Art. 56. Postanowienie o wszczęciu, niewszczęciu lub w przedmiocie umorzenia postępowania może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 57. Postępowanie w sprawie nieletniego ma na celu ustalenie, czy istnieją okoliczności świadczące o demoralizacji nieletniego lub czy nieletni dopuścił się czynu karalnego, a także ustalenie, czy zachodzi potrzeba zastosowania wobec nieletniego środków określonych w ustawie.

Art. 58. 1. Sąd rodzinny może, z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i nieletniego, skierować sprawę do mediacji.

2. Udział pokrzywdzonego i nieletniego w postępowaniu mediacyjnym jest dobrowolny. Zgodę na udział w mediacji odbiera mediator lub sąd rodzinny, po wyjaśnieniu uczestnikom mediacji istoty i zasad postępowania mediacyjnego oraz pouczeniu ich o możliwości wycofania tej zgody, aż do zakończenia postępowania mediacyjnego.

3. Postępowanie mediacyjne powinno zmierzać do wzbudzenia w nieletnim poczucia odpowiedzialności za skutki czynu zabronionego, którego się dopuścił, oraz do zawarcia ugody w przedmiocie naprawienia wyrządzonej szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

4. W postępowaniu mediacyjnym biorą udział rodzice albo ten z rodziców, pod którego stałą pieczęć nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekun nieletniego, a także przedstawiciel ustawowy pokrzywdzonego albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony faktycznie pozostaje.

5. Kierując sprawę do mediacji sąd rodzinny wyznacza czas jej trwania na okres nie dłuższy niż 6 tygodni.

6. Mediatorowi udostępnia się akta sprawy w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego. Nie udostępnia się mediatorowi, zawartych w aktach sprawy,

materiałów, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji, materiałów dotyczących stanu zdrowia nieletniego, opinii o nieletnim, a także danych o jego karalności.

7. Jeżeli nieletni zobowiązuje się do naprawienia wyrządzonej szkody lub do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, zawarcie przez niego ugody wymaga zgody jego przedstawiciela ustawowego.

8. Jeżeli rodzice nieletniego zobowiązują się do naprawienia wyrządzonej przez niego szkody lub do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, mogą to również uczynić w ugodzie zawartej z pokrzywdzonym.

9. Wyniki mediacji oraz ugody zawarta przed mediatorem sąd rodzinny bierze pod uwagę orzekając w sprawie nieletniego.

10. W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do mediacji przepisy art. 183¹-183¹⁵ Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio.

Art. 59. 1. W postępowaniu w sprawie nieletniego zbiera się dane o nieletnim, jego warunkach wychowawczych, zdrowotnych i bytowych oraz przeprowadza się inne dowody.

2. Pokrzywdzony może składać wnioski dowodowe do czasu rozpoczęcia rozprawy.

Art. 60. 1. W przypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli zachodzi podejrzenie dopuszczenia się przez nieletniego czynu zabronionego, Policja zbiera, utrwała i przeprowadza dowody, a w razie potrzeby dokonuje zatrzymania nieletniego. Do zatrzymania nieletniego art. 48 ust. 3-7 i ust. 9 pkt 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

2. Sąd rodzinny może zlecić Policji dokonanie określonych czynności, a w wyjątkowych przypadkach może zlecić dokonanie czynności w określonym zakresie.

3. Przesłuchanie nieletniego przez Policję odbywa się w obecności co najmniej jednego z rodziców, któremu przysługuje władza rodzicielska albo opiekuna lub obrońcy nieletniego, a jeżeli zapewnienie ich obecności byłoby w danym przypadku niemożliwe, należy wezwać wskazaną przez nieletniego osobę mu bliską, przedstawiciela szkoły, do której nieletni uczęszcza, asystenta rodziny, koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej lub przedstawiciela organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, której celem statutowym jest praca z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, zapobieganie demoralizacji nieletnich lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich.

4. Policja, po dokonaniu czynności, o których mowa w ust. 1 lub ust. 2, niezwłocznie przekazuje sądowi rodzinnemu zgromadzone materiały.

5. Do zbierania, utrwalania i przeprowadzania dowodów przez Policję przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio, ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.

Art. 61. Wysłuchanie i przesłuchanie nieletniego przeprowadza się w warunkach zapewniających mu swobodę wypowiedzi. W szczególności należy unikać wielokrotnego wysłuchiwania lub przesłuchiwania nieletniego co do tych samych okoliczności lub okoliczności ustalonych już innymi dowodami i niebudzących wątpliwości.

Art. 62. Do rzeczy zatrzymanych w toku postępowania przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 63. 1. W celu ustalenia danych dotyczących nieletniego i jego środowiska, a w szczególności dotyczących zachowywania się i warunków wychowawczych i życiowych nieletniego, w tym sytuacji bytowej rodziny, przebiegu nauki nieletniego i sposobu spędzania czasu wolnego, jego kontaktów środowiskowych, stosunku do niego rodziców lub opiekunów, podejmowanych oddziaływań wychowawczych, stanu zdrowia i znanych w środowisku uzależnień nieletniego, sąd rodzinny zleca kuratorowi sądowemu przeprowadzenie wywiadu środowiskowego.

2. W wyjątkowych przypadkach przeprowadzenie wywiadu środowiskowego może być zlecone:

- 1) opiniodawczym zespołom sądowych specjalistów – jeżeli zachodzi potrzeba wydania opinii o nieletnim;
- 2) pracownikom pedagogicznym młodzieżowych ośrodków wychowawczych, ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych lub schronisk dla nieletnich – jeżeli zachodzi potrzeba wydania opinii o nieletnim lub w celu sprawdzenia zachowywania się nieletniego oraz warunków wychowawczych i bytowych, w jakich nieletni przebywa albo będzie przebywał poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym, ośrodkiem wychowawczo-adaptacyjnym, zakładem poprawczym lub schroniskiem dla nieletnich.

3. Osoba przeprowadzająca wywiad środowiskowy jest obowiązana zachować w tajemnicy wszystkie okoliczności, o których dowiedziała się w związku z przeprowadzeniem wywiadu. Okoliczności te są ujawniane tylko na żądanie sądu rodzinnego. Także jedynie na żądanie sądu rodzinnego ujawnia się dane o osobach, które dostarczyły informacji w ramach wywiadu środowiskowego.

4. Osoby, które w ramach wywiadu środowiskowego dostarczyły informacji mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, mogą być w razie potrzeby przesłuchane w charakterze świadków.

5. Na żądanie kuratora sądowego albo innej osoby przeprowadzającej wywiad środowiskowy, w celu zapewnienia jej bezpieczeństwa, Policja jest obowiązana udzielić jej pomocy przy wykonywaniu zadań związanych z przeprowadzaniem wywiadu środowiskowego.

6. W celu ustalenia danych dotyczących nieletniego, o których mowa w ust. 1, w przypadku, gdy nieletni przebywa w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym lub domu pomocy społecznej, sąd rodzinny może, w miejsce zlecenia przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, zwrócić się do właściwego podmiotu, o informację o nieletnim.

7. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb przeprowadzania wywiadów środowiskowych o nieletnich oraz sposób ich dokumentowania, mając na uwadze konieczność ustalenia niezbędnych danych dotyczących nieletniego i jego środowiska.

Art. 64. 1. W razie potrzeby uzyskania kompleksowej diagnozy osobowości nieletniego, wymagającej wiedzy pedagogicznej, psychologicznej lub medycznej, oraz określenia właściwych kierunków oddziaływania na nieletniego, sąd rodzinny zwraca się o wydanie opinii do opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów, a w przypadku nieletniego umieszczonego w schronisku dla nieletnich – do tego schroniska. Sąd może zwrócić się o wydanie opinii także do innej specjalistycznej placówki lub biegłego albo biegłych.

2. Przed wydaniem orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym albo zakładzie poprawczym sąd rodzinny zwraca się o wydanie opinii, o której mowa w ust. 1.

3. Jeżeli sąd rodzinny dysponuje opinią o nieletnim, sporządzoną w innej sprawie w okresie 6 miesięcy poprzedzających wszczęcie postępowania, może wykorzystać ją w prowadzonym postępowaniu. W takim przypadku sąd nie zwraca się o wydanie opinii, o której mowa w ust. 2.

Art. 65. 1. W razie potrzeby uzyskania opinii o stanie zdrowia psychicznego nieletniego sąd rodzinny zarządza jego badanie przez co najmniej 2 biegłych lekarzy

psychiatrów. Na wniosek biegłych lekarzy psychiatrów do udziału w wydaniu opinii sąd powołuje biegłego lub biegłych innych specjalności.

2. W przypadku zgłoszenia przez biegłych takiej konieczności, badanie stanu zdrowia psychicznego nieletniego może być połączone z obserwacją w zakładzie leczniczym tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że nieletni wykazuje wysoki stopień demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a.

3. O obserwacji w zakładzie leczniczym sąd rodzinny orzeka po wysłuchaniu nieletniego, określając miejsce i czas trwania obserwacji. W wysłuchaniu mogą wziąć udział pozostałe strony, ich pełnomocnicy i obrońca nieletniego, jeżeli się stawia.

4. Obserwacja w zakładzie leczniczym nie powinna trwać dłużej niż 4 tygodnie; na wniosek zakładu leczniczego sąd rodzinny może przedłużyć ten termin na okres oznaczony, niezbędny do zakończenia obserwacji. Łączny czas trwania obserwacji w danej sprawie nie może przekroczyć 6 tygodni. O zakończeniu obserwacji należy niezwłocznie zawiadomić sąd rodzinny.

5. W sprawach, o których mowa w ust. 3 i 4, sąd rodzinny może orzec na posiedzeniu niejawnym. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony, ich pełnomocników i obrońcę nieletniego w sposób, który sąd uzna za najbardziej celowy, nawet z pominięciem sposobów przewidzianych przez przepisy ogólne o czynnościach procesowych, określone w Kodeksie postępowania cywilnego, jeżeli uzna to za niezbędne do przyspieszenia rozpoznania sprawy. Zawiadomienie dokonane w ten sposób wywołuje skutki przewidziane w tym kodeksie, jeżeli jest niewątpliwe, że doszło ono do wiadomości adresata.

Art. 66. 1. Sąd rodzinny może przekazać sprawę nieletniego, za jego zgodą, szkole, do której nieletni uczęszcza, albo organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, do której nieletni należy, jeżeli uzna, że środki oddziaływania wychowawczego, jakimi dana szkoła lub organizacja dysponuje, są wystarczające. Sąd wskazuje, w miarę potrzeby, kierunki oddziaływania wychowawczego.

2. Podmiot, któremu przekazano sprawę nieletniego, informuje sąd rodzinny o podjętych środkach oddziaływania wychowawczego i osiągniętych efektach, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, niezwłocznie zaś o ich nieskuteczności.

Art. 67. 1. Jeżeli w toku postępowania zostaną ujawnione okoliczności mogące uzasadniać pociągnięcie nieletniego do odpowiedzialności na zasadach określonych w art. 10

§ 2 Kodeksu karnego, sąd rodzinny orzeka w przedmiocie przekazania sprawy prokuratorowi. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

2. Od chwili przekazania sprawy prokuratorowi postępowanie w sprawach, o których mowa w ust. 1, toczy się według przepisów Kodeksu postępowania karnego, przy czym w tym postępowaniu:

- 1) nieletni musi mieć obrońcę;
- 2) rodzice albo ten z rodziców, pod którego stałą pieczę nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekun nieletniego mają prawa strony;
- 3) przepisy art. 29, art. 46-51, art. 57, art. 59-61, art. 63-65 i art. 73 stosuje się odpowiednio;
- 4) tymczasowe aresztowanie może być zastosowane tylko wtedy, gdy umieszczenie w schronisku dla nieletnich byłoby niewystarczające;
- 5) jeżeli sąd uzna, że wobec nieletniego należy zastosować środki wychowawcze, środek leczniczy lub środek poprawczy, orzeka o zastosowaniu tych środków;
- 6) przepisy art. 80 i art. 82 stosuje się odpowiednio.

3. W przypadku ujawnienia nowych okoliczności wskazujących, że nie zachodzą podstawy do pociągnięcia nieletniego do odpowiedzialności na zasadach określonych w art. 10 § 2 Kodeksu karnego, prokurator nie sporządza aktu oskarżenia i przekazuje sprawę sądowi rodzinnemu.

4. Na poczet orzeczonej kary zalicza się okresy: zatrzymania nieletniego, pobytu w policyjnej izbie dziecka, stosowania środków tymczasowych, o których mowa w art. 44 pkt 5-8 oraz obserwacji w zakładzie leczniczym.

Art. 68. Postanowienie o zastosowaniu środków wychowawczych, środka leczniczego lub środka poprawczego sąd rodzinny wydaje po przeprowadzeniu rozprawy. W innych przypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Art. 69. 1. Jeżeli jest to uzasadnione względami wychowawczymi, rozprawa odbywa się jawnie.

2. O terminie rozprawy zawiadamia się strony, obrońcę nieletniego, pokrzywdzonego oraz pełnomocników. Ich niestawiennictwo nie tamuje rozpoznania sprawy, chyba że sąd rodzinny postanowi inaczej. W przypadkach, o których mowa w art. 38 ust. 1 i 2, udział obrońcy w rozprawie jest obowiązkowy.

3. Sąd rodzinny, na wniosek nieletniego przebywającego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym albo schronisku dla nieletnich, zarządza doprowadzenie go na rozprawę, chyba że uzna za wystarczającą obecność jego obrońcy. Sąd poucza nieletniego o prawie złożenia wniosku.

4. Rozprawy nie można przeprowadzić w czasie nieobecności nieletniego, jeżeli usprawiedliwił on swoje niestawiennictwo i wnosił o odroczenie rozprawy, a sąd rodzinny uznał nieobecność nieletniego za usprawiedliwioną.

5. Pokrzywdzony może być obecny na rozprawie, chyba że jest to sprzeczne z dobrem nieletniego lub względami wychowawczymi. Jeżeli pokrzywdzony jest obecny na rozprawie, przysługuje mu prawo zadawania pytań przy przeprowadzaniu dowodu dopuszczonego przez sąd rodzinny na jego wniosek.

6. Na rozprawę sąd rodzinny może wezwać także kuratora sądowego, kierownika ośrodka kuratorskiego, przedstawiciela młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu leczniczego, zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich, placówki opiekuńczo-wychowawczej lub regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, w których nieletni przebywa, a ponadto również inne osoby, w szczególności asystenta rodziny, koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, przedstawiciela szkoły, do której nieletni uczęszcza, przedstawiciela pracodawcy nieletniego, lub organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, do której nieletni należy. W sprawach o demoralizację, której przejawem jest dopuszczenie się przez nieletniego czynu zabronionego jako przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe albo w sprawach o czyn karalny jako przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe można wezwać także właściwy finansowy organ postępowania przygotowawczego, określony w Kodeksie karnym skarbowym.

Art. 70. 1. Na rozprawie sąd rodzinny wysłuchuje nieletniego.

2. Nieletni może czynić uwagi i składać oświadczenia co do każdego przeprowadzonego dowodu.

3. Sprawozdania z wywiadów środowiskowych oraz opinie o nieletnim odczytuje się w jego nieobecności, chyba że szczególne względy wychowawcze przemawiają za celowością zapoznania nieletniego z ich treścią.

Art. 71. 1. Jeżeli bezpośrednio przeprowadzenie dowodu nie jest konieczne, na rozprawie wolno odczytywać protokoły lub odtwarzać zapisy przesłuchania świadków, a

także protokoły oględzin, przeszukania, zatrzymania rzeczy, opinie biegłych, instytutów, zakładów lub instytucji, dane o nieletnim, informacje zawarte w sprawozdaniu z wywiadu środowiskowego oraz wszelkie dokumenty urzędowe złożone w tym postępowaniu lub w innym postępowaniu przewidzianym w ustawie.

2. Jeżeli świadek bezpodstawnie odmawia zeznań, zeznaje odmiennie niż poprzednio albo oświadczy, że pewnych okoliczności nie pamięta, albo przebywa za granicą lub nie można mu było doręczyć wezwania, albo nie stawił się z powodu niedających się usunąć przeszkód, a także wtedy, gdy świadek zmarł, wolno odczytywać w odpowiednim zakresie protokoły zeznań złożonych przez niego w tym postępowaniu lub w innym postępowaniu przewidzianym w ustawie.

3. Protokoły i dokumenty podlegające odczytaniu lub odtworzeniu na rozprawie można uznać za ujawnione w całości albo w części bez ich odczytywania lub odtwarzania. Należy jednak je odczytać lub odtworzyć, jeżeli którakolwiek z obecnych stron lub pokrzywdzony o to wnosi.

4. Na rozprawie odtwarza się sporządzony na podstawie art. 28 ust. 3 zapis obrazu i dźwięku przesłuchania.

Art. 72. W postanowieniu kończącym postępowanie w sprawie nieletniego sąd rodzinny stwierdza, czy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego, oraz orzeka o zastosowaniu środków, o których mowa w art. 7-9 lub art. 18 ust. 1. Przepis art. 53 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 73. 1. Kosztami postępowania w sprawie nieletniego sąd rodzinny obciąża rodziców lub inne osoby zobowiązane do jego alimentacji lub nieletniego.

2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach sąd rodzinny może nie obciążać kosztami w całości albo w części rodziców lub innych osób zobowiązanych do alimentacji nieletniego lub nieletniego.

3. W przypadku niewszczęcia postępowania albo jego umorzenia koszty postępowania ponosi Skarb Państwa.

4. Koszty postępowania mediacyjnego ponosi Skarb Państwa.

5. Koszty związane z udziałem w postępowaniu tłumacza w zakresie koniecznym dla zapewnienia nieletniemu prawa do obrony ponosi Skarb Państwa.

Art. 74. 1. Kosztami postępowania w sprawie nieletniego są:

1) koszty sądowe;

2) niezbędne koszty postępowania w rozumieniu art. 98 § 2-4 Kodeksu postępowania cywilnego.

2. Kosztami sądowymi są:

- 1) wydatki;
- 2) opłaty kancelaryjne;
- 3) zryczałtowane należności.

3. Do wydatków stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące kosztów sądowych w postępowaniu cywilnym, a w przypadku czynności dokonywanych przez Policję – odpowiednio przepisy dotyczące kosztów sądowych w postępowaniu karnym.

4. Do opłat kancelaryjnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące opłat kancelaryjnych w sprawach cywilnych.

5. Zryczałtowanymi należnościami są należności z tytułu:

- 1) postępowania mediacyjnego;
- 2) przeprowadzenia dowodu z opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów, o której mowa w art. 64 ust. 1;
- 3) pobytu nieletniego w policyjnej izbie dziecka;
- 4) pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich;
- 5) sprawowania nadzoru kuratora sądowego, organizacji społecznej, pracodawcy albo osoby godnej zaufania;
- 6) pobytu nieletniego w ośrodku kuratorskim, rodzinie zastępczej zawodowej, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym albo zakładzie poprawczym.

6. Nie pobiera się zryczałtowanej należności w przypadku usprawiedliwionego pobytu nieletniego poza rodziną zastępczą zawodową, ośrodkiem wychowawczo-adaptacyjnym, zakładem poprawczym albo schroniskiem dla nieletnich.

Art. 75. Zasady ponoszenia odpłatności z tytułu pobytu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz w zakładzie leczniczym określają odrębne przepisy.

Art. 76. 1. W każdej sprawie sąd rodzinny jest obowiązany z urzędu w toku postępowania wykonawczego co najmniej raz w roku oceniać, czy z uwagi na sytuację materialną osób zobowiązanych do uiszczania kosztów postępowania zachodzi potrzeba zmiany wysokości tych kosztów.

2. Oceniając sytuację materialną osób zobowiązanych do uiszczania kosztów postępowania, sąd rodzinny kieruje się możliwościami zarobkowymi i majątkowymi tych osób, w szczególności wynikającymi z:

- 1) ich oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku i dochodach;
- 2) innych danych dotyczących stanu majątkowego i rodzinnego oraz możliwości zarobkowych i majątkowych ujawnionych w postępowaniu w sprawie nieletniego.

Art. 77. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, wysokość zryczałtowanych należności w postępowaniu w sprawach nieletnich, mając na uwadze przeciętne koszty poszczególnych czynności i wykonywania orzeczonych środków.

Rozdział 5

Postępowanie odwoławcze

Art. 78. Środki odwoławcze od orzeczeń wydanych w sprawach nieletnich rozpoznaje sąd okręgowy w składzie 3 sędziów.

Art. 79. 1. Orzeczenie można zaskarżyć w całości albo w części.

2. Środki odwoławcze wniesione przez nieletniego lub jego rodziców albo opiekuna uważa się za zwrócone przeciwko całości orzeczenia, chyba że dotyczą tylko kosztów postępowania.

Art. 80. Do środków odwoławczych wnoszonych osobiście przez nieletniego nie ma zastosowania art. 368 Kodeksu postępowania cywilnego oraz w zakresie objętym treścią tego przepisu również art. 370 tego kodeksu.

Art. 81. 1. Jeżeli wobec nieletniego zastosowano środki wychowawcze, o których mowa w art. 7 pkt 1-8, a środek odwoławczy nie zawiera wniosku o orzeczenie środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 9, 10 lub 11, środka leczniczego lub środka poprawczego, to w wyniku postępowania odwoławczego nie można orzec tych środków.

2. Jeżeli w chwili orzekania przez sąd pierwszej instancji nieletni nie ukończył 13 lat, to w wyniku postępowania odwoławczego nie można orzec wobec niego środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 10.

3. W przypadku orzeczenia środków, o których mowa w art. 7-9 na podstawie art. 10 § 4 Kodeksu karnego lub art. 5 § 2 Kodeksu karnego skarbowego przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 82. 1. Udział nieletniego w rozprawie nie jest obowiązkowy. Sąd odwoławczy zarządza jednak doprowadzenie nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym albo schronisku dla nieletnich, jeżeli uzna to za konieczne, a także gdy żąda tego strona lub obrońca nieletniego, chyba że uzna za wystarczającą obecność obrońcy nieletniego.

2. Sąd odwoławczy może wezwać na rozprawę pokrzywdzonego, jeżeli uzna jego obecność za konieczną.

Art. 83. 1. Stronom przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji na postanowienia sądu pierwszej instancji, których przedmiotem jest:

- 1) niewszczęcie postępowania;
- 2) umorzenie postępowania;
- 3) przekazanie sprawy szkole albo organizacji społecznej;
- 4) przekazanie sprawy prokuratorowi;
- 5) orzeczenie o obserwacji w zakładzie leczniczym;
- 6) przedłużenie okresu obserwacji w zakładzie leczniczym;
- 7) zastosowanie środka tymczasowego;
- 8) przedłużenie pobytu w przypadku tymczasowego umieszczenia w rodzinie zastępczej zawodowej, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym albo przedłużenie pobytu w schronisku dla nieletnich;
- 9) uchylenie albo zmiana stosowanego środka tymczasowego;
- 10) polecenie zatrzymania i umieszczenia w policyjnej izbie dziecka;
- 11) oddalenie wniosku o wyznaczenie obrońcy z urzędu;
- 12) cofnięcie wyznaczenia obrońcy z urzędu;
- 13) wymierzenie kary pieniężnej rodzicom lub opiekunowi, uchylającym się od wykonywania środków, o których mowa w art. 18 ust. 1 albo odmowa uchylenia tej kary.

2. Na postanowienie sądu okręgowego wydane na podstawie art. 47 ust. 4 w przedmiocie, o których mowa w ust. 1 pkt 8, zażalenie przysługuje do innego składu tego sądu.

3. Na postanowienia sądu drugiej instancji, wydane w przedmiotach, o których mowa w ust. 1 pkt 5-12, zażalenie przysługuje do innego składu tego sądu, z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

4. Rozpoznanie zażalenia na postanowienia wydane w przedmiotach, o których mowa w ust. 1 pkt 5-10, następuje niezwłocznie.

5. Wniesienie zażalenia na postanowienia wydane w przedmiotach, o których mowa w ust. 1 pkt 5-10, nie wstrzymuje wykonania postanowienia.

6. O terminie posiedzenia w sprawach, o których mowa w ust. 1 pkt 7-9, zawiadamia się strony, ich pełnomocników i obrońcę nieletniego. Przepis art. 82 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 84. 1. Pokrzywdzonemu przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji na postanowienia sądu pierwszej instancji, których przedmiotem jest:

- 1) niewszczęcie postępowania;
- 2) umorzenie postępowania;
- 3) zawieszenie postępowania;
- 4) odmowa dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika pokrzywdzonego.

2. Na postanowienia sądu drugiej instancji, wydane w przedmiotach, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4, zażalenie przysługuje do innego składu tego sądu, z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

Art. 85. 1. Zatrzymanemu nieletniemu, jego rodzicom albo temu z rodziców, pod którego stałą pieczę nieletni faktycznie pozostaje albo opiekunowi nieletniego przysługuje zażalenie na zatrzymanie. W zażaleniu można domagać się zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości zatrzymania.

2. Zażalenie rozpoznaje właściwy sąd rodzinny; rozpoznanie zażalenia następuje niezwłocznie. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony, ich pełnomocników i obrońcę nieletniego. Przepis art. 82 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

3. W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości zatrzymania sąd rodzinny zawiadamia o tym organ przełożony nad organem, który dokonał zatrzymania.

Art. 86. 1. Stronom i innym osobom przysługuje zażalenie na czynności naruszające ich prawa.

2. Zażalenie rozpoznaje sąd rodzinny.

DZIAŁ IV

Postępowanie wykonawcze

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 87. Ilekroć w niniejszym dziale i dziale V jest mowa o:

- 1) cenzurze korespondencji – rozumie się przez to zapoznanie się z treścią pisma oraz usunięcie części jego tekstu lub uczynienie go nieczytelnym;
- 2) kierownikowi zakładu leczniczego – rozumie się przez to kierownika, o którym mowa w art. 2 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 2190 i 2219);
- 3) kontroli osobistej – rozumie się przez to oględziny ciała oraz oględziny i sprawdzenie odzieży, bielizny i obuwia, a także kontrolę przedmiotów posiadanych przez nieletniego; oględziny ciała oraz oględziny i sprawdzenie odzieży, bielizny i obuwia przeprowadza się w niemonitorowanym pomieszczeniu, podczas nieobecności osób postronnych oraz osób odmiennej płci i dokonywane są przez osobę tej samej płci; podczas kontroli osobistej, poza przeprowadzającym kontrolę, może być obecna osoba wskazana przez dyrektora młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich albo kierownika zakładu leczniczego dysponującego warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, jeżeli jest to uzasadnione względami bezpieczeństwa przeprowadzanej kontroli osobistej; podczas kontroli osobistej może być obecna także osoba wskazana przez nieletniego, chyba że jej obecność utrudniałaby lub uniemożliwiałaby przeprowadzenie kontroli osobistej; podczas kontroli osobistej nieletni nie może być całkowicie pozbawiony odzieży lub bielizny;

- 4) kontroli paczki – rozumie się przez to oględziny i sprawdzenie opakowania paczki oraz kontrolę przedmiotów w niej zawartych, również z możliwością użycia urządzeń technicznych;
- 5) kontroli pobieżnej – rozumie się przez to powierzchowne oględziny i powierzchowne sprawdzenie odzieży i obuwia, a także przedmiotów posiadanych przez osobę kontrolowaną, również z możliwością użycia urządzeń technicznych; powierzchowne oględziny i powierzchowne sprawdzenie odzieży i obuwia dokonywane jest przez osobę tej samej płci;
- 6) kontroli pojazdu – rozumie się przez to oględziny i sprawdzenie pojazdu oraz jego ładunku, również z możliwością użycia urządzeń technicznych, w obecności osoby wjeżdżającej lub wyjeżdżającej z terenu ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich;
- 7) kontroli pomieszczeń – rozumie się przez to oględziny pomieszczeń znajdujących się na terenie młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu leczniczego dysponującego warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich oraz kontrolę znajdujących się w nich przedmiotów, w tym elementów wyposażenia; kontrolę pomieszczeń przeprowadza się podczas nieobecności nieletnich; o przeprowadzonej kontroli pomieszczeń mieszkalnych zawiadamia się nieletnich, w nich przebywających;
- 8) kontroli przedmiotów – rozumie się przez to zewnętrzne lub wewnętrzne oględziny przedmiotów i ich sprawdzenie, również z możliwością użycia urządzeń technicznych;
- 9) nadzorze korespondencji – rozumie się przez to otwarcie listu i sprawdzenie jego zawartości, bez zapoznawania się z treścią pisma;
- 10) nadzorze odwiedzin – rozumie się przez to zapewnienie porządku w czasie trwania odwiedzin, bez zapoznawania się z treścią rozmów;
- 11) organie prowadzącym postępowanie – rozumie się przez to sąd rodzinny, przed którym toczy się postępowanie rozpoznawcze, sąd drugiej instancji rozpoznający apelację od orzeczenia, o którym mowa w art. 72 albo organ, do dyspozycji którego pozostaje nieletni na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego;
- 12) wydarzeniu nadzwyczajnym – rozumie się przez to zdarzenie, które spowodowało zagrożenie lub naruszenie bezpieczeństwa młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu leczniczego dysponującego warunkami

wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, zdrowia lub życia nieletniego, pracownika tego ośrodka, zakładu lub schroniska lub innej osoby przebywającej na jego terenie;

- 13) zatrzymaniu korespondencji – rozumie się przez to nieprzekazanie korespondencji adresatowi i dołączenie jej do akt sprawy, akt osobowych nieletniego albo złożenie do depozytu.

Art. 88. 1. Wykonywanie środków wychowawczych i środka poprawczego ma na celu wychowanie nieletniego na świadomego swych obowiązków członka społeczeństwa i odbywa się z uwzględnieniem wskazań nauki i doświadczeń pedagogicznych.

2. Działalność wychowawcza powinna zmierzać przede wszystkim do wszechstronnego rozwoju osobowości i uzdolnień nieletniego oraz do kształtowania i utrwalania w nim społecznie pożądanej postawy i poczucia odpowiedzialności, tak by był on odpowiednio przygotowany do samodzielnego i odpowiedzialnego życia zgodnie z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi.

3. Wykonywanie środka leczniczego ma na celu poprawę stanu zdrowia nieletniego i jego zachowania w stopniu umożliwiającym powrót do życia w społeczeństwie i dalsze leczenie w warunkach poza zakładem leczniczym.

4. Wykonywanie środków powinno doprowadzić także do prawidłowego spełniania przez rodziców albo opiekuna ich obowiązków wobec nieletniego.

5. Do wykonywania środków można włączyć organizacje społeczne, w tym organizacje pozarządowe.

Art. 89. 1. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze, ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady lecznicze, zakłady poprawcze oraz schroniska dla nieletnich powinny zapewniać możliwość indywidualnego oddziaływania na nieletnich odpowiednio do ich osobowości i potrzeb.

2. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze, ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich, zapewniają w szczególności nauczanie ogólnokształcące lub zawodowe, działalność kulturalno-oświatową i sportową, dostęp do świadczeń zdrowotnych oraz przygotowują nieletnich do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym zgodnie z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi.

Art. 90. 1. Sąd rodzinny wykonuje środki orzeczone na podstawie niniejszej ustawy oraz na podstawie art. 10 § 4 Kodeksu karnego lub art. 5 § 2 Kodeksu karnego skarbowego.

2. Sąd rodzinny wykonuje środki wychowawcze, o których mowa w art. 7 pkt 7 i 8, stosując odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 652, 1010, 1387 i 2432 oraz z 2018 r. poz. 125).

Art. 91. 1. Do wykonywania środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 10 i 11, środka leczniczego i środka poprawczego art. 24 ust. 2 nie stosuje się.

2. Środek leczniczy wykonuje sąd rodzinny, w okręgu którego znajduje się zakład leczniczy, w którym nieletni został umieszczony.

Art. 92. 1. Nieletni jest obowiązany przestrzegać obowiązków ustanowionych przez sąd i wynikających z wykonywania orzeczenia, o czym poucza się nieletniego przy wszczęciu postępowania wykonawczego.

2. Rodzice albo opiekun nieletniego są obowiązani przestrzegać obowiązków ustanowionych przez sąd i wynikających z wykonywania orzeczenia oraz uczestniczyć w wykonywaniu wydanego wobec nieletniego orzeczenia, o czym poucza się rodziców albo opiekuna nieletniego przy wszczęciu postępowania wykonawczego.

Art. 93. 1. Wykonywanie środków wychowawczych, o których mowa w art. 7 pkt 2-4, 6, 9 i 10, środka leczniczego oraz środków, o których mowa w art. 18 ust. 1, ustaje z mocy prawa z chwilą ukończenia przez nieletniego 18 lat.

2. Wykonywanie środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 11, ustaje z mocy prawa z chwilą ukończenia przez nieletniego 19 lat.

3. Wykonywanie środków wychowawczych, o których mowa w art. 7 pkt 5 i 7, oraz środka poprawczego ustaje z mocy prawa z chwilą ukończenia przez nieletniego 21 lat.

4. Jeżeli środki wychowawcze zastosowano na podstawie art. 10 § 4 Kodeksu karnego lub art. 5 § 2 Kodeksu karnego skarbowego, wykonywanie ich ustaje z mocy prawa z chwilą ukończenia przez nieletniego 21 lat.

5. W przypadku powołania nieletniego do zasadniczej służby wojskowej, zasadniczej służby w obronie cywilnej albo służby zastępczej, wykonywanie środków wychowawczych ustaje z mocy prawa.

Art. 94. 1. Zastosowany wobec nieletniego środek tymczasowy, o którym mowa w art. 44, trwa do czasu przystąpienia do wykonywania orzeczenia, chyba że sąd postanowił inaczej.

2. Zastosowany wobec nieletniego środek tymczasowy, o którym mowa w art. 44 pkt 4, 5 i 7, ustaje z mocy prawa z chwilą ukończenia przez nieletniego 18 lat, a środek tymczasowy, o którym mowa w art. 44 pkt 6 – z chwilą ukończenia przez nieletniego 19 lat.

Art. 95. 1. W przypadku, gdy wykonanie orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, natrafiłoby na niedające się usunąć przeszkody, sąd rodzinny może zastosować środek tymczasowy, o którym mowa w art. 44 pkt 2.

2. W przypadku, gdy wykonanie orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym natrafiłoby na niedające się usunąć przeszkody, sąd rodzinny stosuje środek tymczasowy, o którym mowa art. 44 pkt 2, a wyjątkowo, uznając, że ze względów wychowawczych jest to konieczne, może zastosować środek tymczasowy, o którym mowa w art. 44 pkt 8. Nieletni pozostaje w schronisku dla nieletnich do czasu umieszczenia go we właściwym zakładzie, jednakże pobyt w schronisku nie może wówczas przekroczyć 3 miesięcy.

Art. 96. Orzeczenie środka poprawczego uważa się z mocy prawa za niebyłe z chwilą ukończenia przez nieletniego 23 lat, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.

Art. 97. Sędzia rodzinny wszczyna postępowanie wykonawcze niezwłocznie, gdy orzeczenie stało się wykonalne.

Art. 98. W postępowaniu wykonawczym Policja wykonuje polecenia sądu rodzinnego, w szczególności w zakresie doprowadzania nieletnich do sądu, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów leczniczych, zakładów poprawczych lub schronisk dla nieletnich.

Art. 99. 1. W postępowaniu wykonawczym sąd rodzinny orzeka z urzędu lub na wniosek.

2. W sprawach niewymagających postanowienia sędzia rodzinny wydaje zarządzenia.

Art. 100. 1. W postępowaniu wykonawczym sąd rodzinny orzeka na posiedzeniu. Wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

2. W miarę potrzeby sąd rodzinny wysłuchuje nieletniego, jego rodziców albo opiekuna lub prokuratora.

3. Na posiedzenie można wezwać kuratora sądowego oraz inne osoby, których obecność sąd rodzinny uzna za niezbędną.

Art. 101. 1. W sprawach niewymagających wydania orzeczenia, posiedzenie wykonawcze przeprowadza sędzia rodzinny.

2. Posiedzenie wykonawcze jest posiedzeniem niejawnym.

3. Na posiedzenie wykonawcze można wezwać w szczególności nieletniego, jego rodziców albo opiekuna, kuratora sądowego oraz inne osoby, których obecność sędzia rodzinny uzna za niezbędną.

Art. 102. 1. Strony mogą składać wnioski, a w przypadkach przewidzianych w niniejszej ustawie wносить środki odwoławcze.

2. W sprawach nieletnich wnioski mogą składać kuratorzy sądowi w zakresie, o którym mowa w art. 155 ust. 2 pkt 14-17.

3. W sprawach nieletnich skierowanych do ośrodków kuratorskich albo umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach leczniczych, zakładach poprawczych oraz w schroniskach dla nieletnich wnioski może również składać kierownik właściwego ośrodka kuratorskiego, dyrektor właściwego ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik właściwego zakładu leczniczego.

Art. 103. Jeżeli dalsze prowadzenie postępowania wykonawczego stało się zbędne lub niedopuszczalne, sąd rodzinny umarza postępowanie wykonawcze. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 104. 1. Apelacja do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji, których przedmiotem jest:

- 1) zastosowanie lub zmiana środka wychowawczego, z wyjątkiem zastosowania takiego środka na podstawie art. 235 ust. 2 i art. 237 ust. 3;
- 2) zastosowanie środka leczniczego;
- 3) zastosowanie lub zmiana środka, o którym mowa w art. 18 ust. 1.

2. Postanowienia o zmianie środka wychowawczego na środek wychowawczy, o którym mowa w art. 7 pkt 7-11 lub o zmianie środka, o którym mowa w art. 18 ust. 1, stają się skuteczne lub wykonalne po uprawomocnieniu się.

Art. 105. 1. Zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji, których przedmiotem jest:

- 1) odroczenie lub przerwa wykonywania środka wychowawczego, odstąpienie od stosowania środka wychowawczego lub uchylenie środka wychowawczego;
- 2) odwołanie odroczenia lub przerwy wykonywania środka wychowawczego;

- 3) określenie rodzaju zakładu leczniczego;
- 4) dalszy pobyt nieletniego w zakładzie leczniczym;
- 5) przeniesienie nieletniego do zakładu leczniczego innego rodzaju;
- 6) określenie rodzaju zakładu poprawczego;
- 7) przeniesienie nieletniego do zakładu poprawczego innego rodzaju;
- 8) odroczenie lub przerwa wykonywania środka poprawczego;
- 9) odwołanie odroczenia lub przerwy wykonywania środka poprawczego;
- 10) odwołanie warunkowego zawieszenia umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym i zarządzenie umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym;
- 11) warunkowe odstąpienie od wykonania orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym;
- 12) odwołanie warunkowego odstąpienia od wykonania orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym i zarządzenie umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym;
- 13) warunkowe zwolnienie nieletniego z zakładu poprawczego;
- 14) odwołanie warunkowego zwolnienia nieletniego z zakładu poprawczego i zarządzenie umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym;
- 15) uchylenie środka, o którym mowa w art. 18 ust. 1;
- 16) przeniesienie nieletniego, o którym mowa w art. 294 pkt 3, do schroniska dla nieletnich o wzmożonym nadzorze wychowawczym;
- 17) umorzenie postępowania wykonawczego.

2. Postanowienia, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 9, 10, 12 i 14, stają się skuteczne lub wykonalne po uprawomocnieniu się.

3. Rozpoznanie zażalenia na postanowienia wydane w przedmiotach, o których mowa w ust. 1 pkt 3-7 i 16, następuje niezwłocznie.

Art. 106. W zakresie nieuregulowanym w niniejszym dziale przepisy działu II i III stosuje się odpowiednio.

Rozdział 2

Prawa i obowiązki nieletnich

Art. 107. 1. Nieletni umieszczony w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich ma prawo do:

- 1) poszanowania godności osobistej;
- 2) poszanowania prywatności, z ograniczeniami wynikającymi z rodzaju ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 3) ochrony przed przemocą fizyczną i psychiczną, wyzyskiem i nadużyciem oraz wszelkimi przejawami okrucieństwa;
- 4) korzystania z wolności religijnej;
- 5) dostępu do świadczeń zdrowotnych;
- 6) ochrony więzi rodzinnych;
- 7) nauki;
- 8) zapoznania się z przysługującymi prawami i ciążącymi na nim obowiązkami;
- 9) dostępu do informacji o obowiązujących w ośrodku, zakładzie lub schronisku statucie lub regulaminie, nagrodach, karach lub środkach dyscyplinarnych;
- 10) informacji o przebiegu procesu resocjalizacyjnego;
- 11) kontaktu z członkami rodziny i innymi osobami bliskimi oraz innymi osobami poprzez odwiedziny, korespondencję i korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej;
- 12) kontaktu z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym, przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania nieletniego przed tym Trybunałem, w ośrodku, zakładzie lub schronisku, bez udziału innych osób;
- 13) otrzymywania środków pieniężnych i paczek;
- 14) uzyskania pomocy psychologicznej i pedagogicznej oraz terapeutycznej;
- 15) przejawiania własnej aktywności w zdobywaniu wiedzy i umiejętności;
- 16) uczestnictwa w zajęciach organizowanych w ośrodku, zakładzie lub schronisku, a za zgodą dyrektora, również poza ośrodkiem, zakładem lub schroniskiem;
- 17) wyżywienia dostosowanego do potrzeb rozwojowych;
- 18) odzieży, bielizny, obuwia, materiałów szkolnych i podręczników, sprzętów i środków czystości, w przypadku gdy nie posiada własnych;
- 19) korzystania z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku;
- 20) dysponowania środkami pieniężnymi za zgodą dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska w sposób określony przez dyrektora;
- 21) składania zażalenia na czynności naruszające jego prawa;

22) składania skarg i wniosków.

2. W ramach korzystania z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku nieletniemu zapewnia się prawo do co najmniej godzinnego pobytu na świeżym powietrzu w ciągu doby, o ile warunki atmosferyczne na to pozwalają i 8-godzinne go czasu przeznaczonego na sen w ciągu doby. Nieletnie w ciąży mają prawo do korzystania z dłuższego pobytu na świeżym powietrzu, którego czas trwania określa dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska. W przypadku naruszenia przez nieletniego ustalonego sposobu pobytu na świeżym powietrzu lub na prośbę nieletniego pobyt na świeżym powietrzu może być zakończony przed czasem.

3. Korzystanie przez nieletniego z przysługujących mu praw odbywa się na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 108. Nieletni umieszczony w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich jest obowiązany do:

- 1) przestrzegania statutu lub regulaminu i rozkładu zajęć w ośrodku, zakładzie lub schronisku;
- 2) przestrzegania zasad bezpieczeństwa;
- 3) uczestniczenia w procesie resocjalizacji;
- 4) wykonywania poleceń pracowników ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 5) odnoszenia się do pracowników ośrodka, zakładu lub schroniska, nieletnich oraz innych osób z poszanowaniem ich godności;
- 6) dbania o higienę osobistą i stan zdrowia;
- 7) dbania o schludny wygląd i kulturę słowa;
- 8) utrzymywania czystości i porządku w pomieszczeniach w których przebywa;
- 9) dbania o rzeczy własne i innych osób, jak również o użytkowany sprzęt;
- 10) przekazywania do depozytu dokumentów stwierdzających tożsamość, środków pieniężnych, przedmiotów wartościowych oraz przedmiotów, których nie może posiadać w ośrodku, zakładzie lub schronisku na zasadach określonych w niniejszej ustawie;
- 11) uzyskania zgody dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska na czasowe opuszczenie ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 12) przestrzegania terminu powrotu z pobytu poza ośrodkiem, zakładem lub schroniskiem;
- 13) poddania się badaniom na obecność w organizmie alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej w przypadkach określonych w niniejszej ustawie;

- 14) poddania się kontroli pobieżnej lub kontroli osobistej w przypadkach określonych w niniejszej ustawie;
- 15) powiadamiania pracowników ośrodka, zakładu lub schroniska o zagrożeniach dla bezpieczeństwa osób, środowiska, zdrowia, życia lub mienia;
- 16) wykonywania prac porządkowych i pomocniczych na rzecz ośrodka, zakładu lub schroniska na zasadach określonych w niniejszej w ustawie;
- 17) przestrzegania obowiązków i zakazów określonych w odrębnych przepisach.

Art. 109. Nieletniemu umieszczonemu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich nie wolno:

- 1) stosować przemocy;
- 2) dokonywać uciezek oraz udzielać innym pomocy przy ich dokonywaniu;
- 3) namawiać innych do nieprzestrzegania regulaminu lub statutu oraz do zachowań agresywnych;
- 4) uczestniczyć w grupach organizowanych bez zgody lub wiedzy dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 5) wykonywać tatuaży i innych uszkodzeń ciała;
- 6) posługiwać się wyrazami lub zwrotami wulgarnymi, obraźliwymi albo gwarą używaną w podkulturach o charakterze przestępczym;
- 7) wnosić oraz spożywać alkoholu i używać innych substancji psychoaktywnych na terenie ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 8) wnosić i posiadać w ośrodku, zakładzie lub schronisku przedmiotów, które mogą stanowić zagrożenie bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego;
- 9) posiadać bez zgody dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska przedmiotów służących do łączności, rejestrowania lub odtwarzania informacji.

Art. 110. Prawa i obowiązki nieletniego umieszczonego w zakładzie leczniczym określają odrębne przepisy, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej ustawy.

Art. 111. Korzystanie przez nieletniego z przysługujących mu praw nie może naruszać praw innych osób ani zakłócać ustalonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich porządku wewnętrznego.

Art. 112. 1. Nieletniemu umieszczonemu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich nie przysługuje prawo wyboru lekarza i pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej, świadczeniodawcy udzielającego ambulatoryjnych świadczeń opieki zdrowotnej, lekarza dentysty oraz szpitala, określone w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1510, z późn. zm.⁵⁾).

2. Do dzieci nieletnich matek umieszczonych w domu dla matki i dziecka, o którym mowa w art. 135 ust. 1 i 2, ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 113. Korzystanie przez nieletniego z wolności religijnej nie może naruszać zasad tolerancji ani zakłócać ustalonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich porządku wewnętrznego.

Art. 114. 1. Nieletni umieszczeni w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich ma prawo do wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych, w tym do bezpośredniego uczestniczenia w nabożeństwach w nich odprawianych w dni świąteczne, słuchania nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazu, a także do posiadania służących do wykonywania praktyk religijnych książek, pism i przedmiotów.

2. Nieletni ma prawo do uczestniczenia w prowadzonym w ośrodku, zakładzie lub schronisku, nauczaniu religii, działalności charytatywnej lub społecznej kościoła lub innego związku wyznaniowego, a także do spotkań indywidualnych z duchownym kościoła lub innego związku wyznaniowego, do którego należy. Duchowni ci mogą odwiedzać nieletnich w pomieszczeniach, w których przebywają.

3. Wykonywanie praktyk religijnych i korzystanie z posług religijnych w ośrodku, zakładzie lub schronisku, odbywa się zgodnie z wolą rodziców albo co najmniej tego z rodziców, pod którego stałą pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego, albo wolą nieletniego, jeżeli jest pełnoletni, wyrażoną w formie pisemnego oświadczenia.

4. Miejsce, sposób i czas uczestniczenia nieletnich w wykonywaniu praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych, dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska ustala w

---

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1515, 1532, 1544, 1552, 1669, 1925, 2192 i 2429.

porozumieniu z duchownym kościoła lub innego związku wyznaniowego, do którego nieletni należy.

5. Organizację lekcji religii w ośrodku, zakładzie lub schronisku określają odrębne przepisy.

Art. 115. 1. W przypadku, gdy kontakt nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich z osobami spoza ośrodka, zakładu lub schroniska może stwarzać zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa lub porządku wewnętrznego ośrodka, zakładu lub schroniska, lub może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania, proces resocjalizacji lub proces leczenia nieletniego, dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego może ograniczyć lub zakazać tych kontaktów.

2. Wobec nieletniego umieszczonego w schronisku dla nieletnich albo tymczasowo umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, decyzję o ograniczeniu, zakazie lub sposobie realizacji kontaktów, w przypadkach, o których mowa w ust. 1, może wydać także organ prowadzący postępowanie.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do kontaktu nieletniego z obrońcą, pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym, z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym, z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, organami samorządu terytorialnego, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka, Rzecznikiem Praw Pacjenta, organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka oraz przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania nieletniego przed tym Trybunałem.

4. O ograniczeniu lub zakazie kontaktów dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego niezwłocznie zawiadamia nieletniego oraz na jego żądanie sąd rodzinny, podając powody tej decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora ośrodka, zakładu

lub schroniska albo kierownika zakładu leczniczego. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

5. Odwiedziny osób niebędących członkami rodziny i innymi osobami bliskimi nieletniego odbywają się za zezwoleniem dyrektora ośrodka zakładu lub schroniska albo kierownika zakładu leczniczego. Przepisu nie stosuje się do podmiotów, o których mowa w ust. 3.

6. Odwiedziny nieletniego są nadzorowane przez pracownika upoważnionego przez dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska albo osobę upoważnioną przez kierownika zakładu leczniczego.

Art. 116. 1. Korespondencja nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia albo w zakładzie poprawczym podlega nadzorowi.

2. W przypadku podejrzenia, że korespondencja nieletniego zawiera treści godzące w porządek prawny, bezpieczeństwo ośrodka albo zakładu, w zasady moralności publicznej lub może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania, proces resocjalizacji lub proces leczenia nieletniego, korespondencja nieletniego podlega także cenzurze.

3. W przypadku stwierdzenia treści, o których mowa w ust. 2, korespondencja nieletniego może zostać zatrzymana. W takim przypadku nieletniemu można przekazać ważną wiadomość zawartą w zatrzymanej korespondencji.

4. Korespondencja nieletniego z podmiotami, o których mowa w art. 115 ust. 3, nie podlega nadzorowi, cenzurze i zatrzymaniu. Korespondencję przekazuje się bezzwłocznie bezpośrednio do adresata.

5. Nieletniemu nie udostępnia się dołączonych do akt osobowych nieletniego albo złożonych do depozytu kopii korespondencji przed jej ocenowaniem oraz korespondencji zatrzymanej.

6. Znalezione w trakcie nadzoru korespondencji przedmioty, których nieletni nie może posiadać w ośrodku albo zakładzie, podlegają zatrzymaniu. Przedmioty, których właściciela ustalono, przekazuje się do depozytu albo przesyła się na koszt nieletniego do wskazanej przez niego osoby, instytucji lub organizacji. W uzasadnionym przypadku przedmioty te mogą być przesłane na koszt ośrodka albo zakładu. Przedmioty, których właściciela nie ustalono podlegają zniszczeniu, a pieniądze i przedmioty wartościowe przekazuje się do depozytu sądowego po uzyskaniu zezwolenia sądu na podstawie odpowiedniego stosowania

przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Z czynności zniszczenia przedmiotów sporządza się protokół. Przepisu nie stosuje się do przedmiotów, których posiadanie jest niezgodne z prawem; w takim przypadku zawiadamia się właściwe organy o podejrzeniu popełnienia czynu zabronionego.

7. Korespondencja nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym albo w zakładzie poprawczym jest nadzorowana i cenzurowana przez dyrektora ośrodka albo zakładu lub przez upoważnionego przez niego pracownika pedagogicznego. Korespondencja nieletniego umieszczonego w zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia jest nadzorowana i cenzurowana przez kierownika zakładu leczniczego lub upoważnioną przez niego osobę.

8. Decyzje o cenzurowaniu lub zatrzymaniu korespondencji nieletniego oraz decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 6, podejmuje dyrektor ośrodka lub zakładu albo kierownik zakładu leczniczego.

9. O cenzurze lub zatrzymaniu korespondencji nieletniego dyrektor ośrodka lub zakładu albo kierownik zakładu leczniczego niezwłocznie zawiadamia nieletniego oraz na jego żądanie sąd rodzinny, podając powody tej decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora ośrodka, zakładu albo kierownika zakładu leczniczego. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 117. 1. Korespondencja nieletniego umieszczonego w schronisku dla nieletnich albo tymczasowo umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, w zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, podlega nadzorowi i cenzurze.

2. Korespondencja nieletniego jest nadzorowana i cenzurowana przez organ prowadzący postępowanie. Korespondencję przekazuje się za pośrednictwem organu prowadzącego postępowanie. Decyzje o zatrzymaniu korespondencji nieletniego podejmuje organ prowadzący postępowanie.

3. Nieletniemu nie udostępnia się dołączonych do akt sprawy kopii korespondencji przed jej ocenzurowaniem oraz korespondencji zatrzymanej.

4. Przepisy art. 116 ust. 3, 4 i 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 118. 1. Nieletni umieszczony w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym lub

schronisku dla nieletnich może otrzymywać paczki z żywnością, książkami, ubraniami, obuwiami i innymi przedmiotami osobistego użytku, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

2. Paczka nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich podlega kontroli w obecności nieletniego.

3. Znalezione w trakcie kontroli paczki przedmioty, których nieletni nie może posiadać w ośrodku, zakładzie lub schronisku, o którym mowa w ust. 2, podlegają zatrzymaniu. Przedmioty, których właściciela ustalono, przekazuje się do depozytu albo przesyła się na koszt nieletniego do wskazanej przez niego osoby, instytucji lub organizacji. W uzasadnionym przypadku przedmioty te mogą być przesłane na koszt ośrodka, zakładu lub schroniska. Przedmioty, których właściciela nie ustalono podlegają zniszczeniu, a pieniądze i przedmioty wartościowe przekazuje się do depozytu sądowego po uzyskaniu zezwolenia sądu na podstawie odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Z czynności zniszczenia przedmiotów sporządza się protokół. Przepisu nie stosuje się do przedmiotów, których posiadanie jest niezgodne z prawem; w takim przypadku zawiadamia się właściwe organy o podejrzeniu popełnienia czynu zabronionego.

4. Paczka nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich jest kontrolowana przez dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska lub przez upoważnionego przez niego pracownika pedagogicznego. Paczka nieletniego umieszczonego w zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, jest kontrolowana przez kierownika zakładu leczniczego lub upoważnioną przez niego osobę.

5. Decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 3, podejmuje dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego.

Art. 119. 1. W przypadku uzasadnionym względami porządku prawnego lub bezpieczeństwa młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu leczniczego dysponującego warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, w szczególności w celu zapewnienia bezpieczeństwa osób w nich przebywających, przeprowadzenia prawidłowego procesu leczenia nieletniego, znalezienia przedmiotów, których nieletni nie może posiadać w ośrodku, zakładzie lub schronisku lub których posiadanie jest niezgodne z prawem, nieletni podlega kontroli pobieżnej lub kontroli

osobistej. Z tych samych względów kontroli podlegają również pomieszczenia, w których nieletni przebywa oraz przedmioty znajdujące się na terenie ośrodka, zakładu lub schroniska, przedmioty posiadane przez nieletniego, przedmioty należące do nieletniego, a także przedmioty dostarczane nieletniemu lub przekazywane przez niego innej osobie.

2. Kontrolę pobieżną, kontrolę osobistą, kontrolę pomieszczeń i kontrolę przedmiotów przeprowadza się zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru i poszanowania godności nieletniego, którego ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości.

3. W razie konieczności w trakcie kontroli dopuszczalne jest naruszenie plomb gwarancyjnych oraz uszkodzenie kontrolowanych przedmiotów w niezbędnym zakresie.

4. Znalezione w trakcie kontroli przedmioty, których nieletni nie może posiadać w ośrodku, zakładzie lub schronisku podlegają zatrzymaniu. Przedmioty, których właściciela ustalono, przekazuje się do depozytu albo przesyła się na koszt nieletniego do wskazanej przez niego osoby, instytucji lub organizacji. W uzasadnionym przypadku przedmioty te mogą być przesłane na koszt ośrodka, zakładu lub schroniska. Przedmioty, których właściciela nie ustalono podlegają zniszczeniu, a pieniądze i przedmioty wartościowe przekazuje się do depozytu sądowego po uzyskaniu zezwolenia sądu na podstawie odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Z czynności zniszczenia przedmiotów sporządza się protokół. Przepisu nie stosuje się do przedmiotów, których posiadanie jest niezgodne z prawem; w takim przypadku zawiadamia się właściwe organy o podejrzeniu popełnienia czynu zabronionego.

5. Kontrola pobieżna, kontrola osobista, kontrola pomieszczeń i kontrola przedmiotów jest przeprowadzana przez pracownika upoważnionego przez dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska albo osobę upoważnioną przez kierownika zakładu leczniczego.

6. Kontrola pobieżna, kontrola pomieszczeń i kontrola przedmiotów może być przeprowadzona w każdym czasie.

7. Decyzje o przeprowadzeniu kontroli osobistej oraz decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 3 i 4, podejmuje dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.

8. Przeprowadzenie kontroli osobistej dokumentuje się w protokole, a następnie protokół ten przekazuje się niezwłocznie dyrektorowi ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownikowi zakładu leczniczego. Odpis protokołu niezwłocznie doręcza się nieletniemu.

9. Na przeprowadzenie kontroli osobistej nieletniemu przysługuje zażalenie do sądu rodzinnego, w okręgu którego znajduje się ośrodek, zakład lub schronisko. W zażaleniu nieletni może domagać się zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości przeprowadzenia kontroli osobistej. Niezwłocznie po przeprowadzeniu kontroli osobistej nieletniego poucza się o prawie, terminie i sposobie złożenia zażalenia.

10. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania oraz ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób przeprowadzania kontroli osobistej nieletnich umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach leczniczych dysponujących warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładach poprawczych lub schroniskach dla nieletnich oraz wzór protokołu tej kontroli, mając na uwadze poszanowanie praw nieletnich, wobec których kontrole są przeprowadzane, konieczność zapewnienia porządku prawnego lub bezpieczeństwa ośrodków, zakładów i schronisk oraz zapewnienie prawidłowego sposobu dokumentowania przeprowadzanych kontroli.

Art. 120. 1. W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że nieletni umieszczony w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, jest w stanie po użyciu alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej, w szczególności jeżeli wskazuje na to zachowanie nieletniego, badanie w celu ustalenia w organizmie nieletniego obecności takiej substancji przeprowadza się przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego.

2. Badanie, o którym mowa w ust. 1, przeprowadza dyrektor młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, osoba wykonująca zawód medyczny lub w uzasadnionych przypadkach pracownik upoważniony przez dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska albo osoba upoważniona przez kierownika zakładu leczniczego.

3. Weryfikacja wyników badania, o którym mowa w ust. 1, potwierdzającego obecność alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej w organizmie nieletniego, może być przeprowadzona za pomocą badania laboratoryjnego.

4. Weryfikacji wyników badania, o której mowa w ust. 3, może żądać nieletni. Nieletniego poucza się o prawie, terminie i sposobie żądania weryfikacji.

5. Badanie laboratoryjne, o którym mowa w ust. 3, przeprowadzają medyczne laboratoria diagnostyczne lub inne podmioty uprawnione do przeprowadzania takich badań.

6. Pobrania krwi od nieletniego do badania laboratoryjnego dokonuje osoba wykonująca zawód medyczny; osoba ta zapewnia również dostarczenie krwi do badania laboratoryjnego.

7. Koszty badania, o którym mowa w ust. 3, ponosi młodzieżowy ośrodek wychowawczy, ośrodek wychowawczo-adaptacyjny, zakład poprawczy lub schronisko dla nieletnich na podstawie umowy zawartej z podmiotem, o którym mowa w ust. 5 lub podmiotem wykonującym działalność leczniczą, o którym mowa w ust. 6.

8. W przypadku, gdy nieletni odmawia poddania się badaniu albo w przypadku ustalenia obecności alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej w organizmie nieletniego, dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego zawiadamia sąd rodzinny albo organ prowadzący postępowanie.

9. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania oraz ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje badań na obecność alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej w organizmie nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, warunki i sposób przeprowadzania tych badań, warunki weryfikacji wyników badań przeprowadzonych przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego oraz wzory protokołów przeprowadzenia badań przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego i badań laboratoryjnych, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnego przeprowadzania badań i zagwarantowania wiarygodności ich wyników oraz zapewnienie prawidłowego sposobu dokumentowania przeprowadzonych badań.

Art. 121. 1. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze, ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady lecznicze dysponujące warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakłady poprawcze lub schroniska dla nieletnich mogą być monitorowane przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk.

2. Monitorowany obraz lub dźwięk jest utrwalany za pomocą odpowiednich urządzeń i środków technicznych.

3. O stosowaniu monitorowania w określonych miejscach i pomieszczeniach oraz o rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do rejestrowania, utrwalania i odtwarzania obrazu lub dźwięku z monitoringu, decyduje dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego, mając na celu zapewnienie bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego ośrodka, zakładu lub schroniska.

4. Monitorowanie i utrwalanie dźwięku nie może obejmować informacji objętych tajemnicą spowiedzi lub tajemnicą prawnie chronioną. Monitorowanie i utrwalanie obrazu lub dźwięku z pomieszczeń przeznaczonych dla celów sanitarno-higienicznych nie może obejmować ukazywania intymnych części ciała nieletniego oraz wykonywanych przez niego intymnych czynności fizjologicznych.

5. Dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego odpowiada za właściwe zabezpieczenie monitorowanego obrazu lub dźwięku oraz właściwe zabezpieczenie i przechowywanie zapisu z monitoringu, przed uszkodzeniem, zniszczeniem lub utratą, a także przed dostępem osób nieuprawnionych.

6. Dostęp do monitorowanego obrazu lub dźwięku, zapisu z monitoringu, urządzeń i środków technicznych służących do rejestrowania, utrwalania i odtwarzania obrazu lub dźwięku z monitoringu, w celu monitorowania i utrwalania obrazu lub dźwięku oraz odtwarzania lub niszczenia zapisów z monitoringu, mają pracownicy upoważnieni przez dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska albo osoby upoważnione przez kierownika zakładu leczniczego.

7. Dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego udostępnia zapis z monitoringu na żądanie uprawnionego podmiotu.

8. Zapis z monitoringu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym jest przechowywany na informatycznym nośniku danych:

- 1) przez okres co najmniej 60 dni od dokonania zapisu, nie dłużej niż przez 90 dni od dokonania zapisu – w przypadku monitoringu izb adaptacyjnych;
- 2) przez okres co najmniej 30 dni od dokonania zapisu, nie dłużej niż przez 60 dni od dokonania zapisu – w przypadku monitoringu innych pomieszczeń i miejsc.

9. Zapis z monitoringu w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich jest przechowywany na informatycznym nośniku danych:

- 1) przez okres co najmniej 90 dni od dokonania zapisu, nie dłużej niż przez 120 dni od dokonania zapisu – w przypadku monitoringu izb adaptacyjnych, izb izolacyjnych i izb chorych;
- 2) przez okres co najmniej 60 dni od dokonania zapisu, nie dłużej niż przez 90 dni od dokonania zapisu – w przypadku monitoringu innych pomieszczeń i miejsc.

10. Zapis z monitoringu w zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia jest przechowywany na informatycznym

nośniku danych przez okres co najmniej 60 dni od dokonania zapisu, nie dłużej niż przez 90 dni od dokonania zapisu.

11. W przypadku zarejestrowania wydarzenia nadzwyczajnego lub użycia wobec nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym środka przymusu bezpośredniego zapis, o którym mowa w ust. 8, jest utrwalany i przechowywany na zewnętrznym informatycznym nośniku danych w aktach osobowych nieletniego do ukończenia przez niego 20 lat.

12. W przypadku zarejestrowania wydarzenia nadzwyczajnego lub użycia wobec nieletniego umieszczonego w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym środka przymusu bezpośredniego zapis, o którym mowa w ust. 9, jest utrwalany i przechowywany na zewnętrznym informatycznym nośniku danych w aktach osobowych nieletniego do ukończenia przez niego 21 lat.

13. W przypadku zarejestrowania wydarzenia nadzwyczajnego lub użycia wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia środka przymusu bezpośredniego zapis, o którym mowa w ust. 10, jest utrwalany i przechowywany na zewnętrznym informatycznym nośniku danych w dokumentacji medycznej nieletniego do ukończenia przez niego 20 lat.

14. W przypadku zarejestrowania wydarzenia nadzwyczajnego lub użycia wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich środka przymusu bezpośredniego zapis, o którym mowa w ust. 9, jest utrwalany i przechowywany na zewnętrznym informatycznym nośniku danych w aktach osobowych nieletniego do ukończenia przez niego 23 lat.

15. Po upływie okresów, o których mowa w ust. 8-14, zapis z monitoringu podlega zniszczeniu.

16. W przypadku zarejestrowania obrazu lub dźwięku wskazującego na podejrzenie popełnienia czynu zabronionego zapis z monitoringu utrwalony na zewnętrznym informatycznym nośniku danych dołącza się do zawiadomienia kierowanego do sądu rodzinnego albo Policji lub prokuratora o podejrzeniu popełnienia czynu zabronionego.

17. Do zapisu z monitoringu w zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia w zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1878) stosuje się.

18. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania oraz ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, sposób utrwalania, przechowywania i niszczenia zapisów z monitoringu w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach leczniczych dysponujących warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz sposób udostępniania tych zapisów uprawnionym podmiotom, mając na uwadze konieczność właściwego zabezpieczenia utrwalonego obrazu lub dźwięku przed uszkodzeniem, zniszczeniem, utratą oraz nieuprawnionym ujawnieniem.

Art. 122. 1. W przypadku bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1-3, 6, 8, 10 i 12-14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1834 oraz z 2019 r. poz. 15), wobec nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich można użyć środka przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej.

2. Wobec nieletniego umieszczonego w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, gdy użycie siły fizycznej jest niewystarczające:

- 1) w przypadku konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie lub zdrowie innej osoby, można użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3 lub 4 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej;
- 2) w przypadku konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do autoagresji, można użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3, 4 lub 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

3. Wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, gdy użycie siły fizycznej jest niewystarczające:

- 1) w przypadku konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie lub zdrowie innej osoby, można użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3 lub 4 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej;

- 2) w przypadku konieczności odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie innej osoby, można użyć środka przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej;
- 3) w przypadku konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do autoagresji, można użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3, 4, 6 lub 15 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

4. Wobec nieletniego umieszczonego w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, podczas konwojowania przez pracowników ośrodka, zakładu lub schroniska poza ich terenem:

- 1) w celu udzielenia świadczenia zdrowotnego,
- 2) w celu odwiedzenia poważnie chorego członka rodziny lub uczestnictwa w pogrzebie członka rodziny,
- 3) w innych wypadkach szczególnie ważnych dla nieletniego, w szczególności realizowania przez niego spraw urzędowych

można prewencyjnie użyć środka przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, w przypadku gdy istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki lub wystąpienia objawów agresji lub autoagresji.

5. Użycie i dokumentowanie użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

6. Na użycie środka przymusu bezpośredniego nieletniemu umieszczonemu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich przysługuje zażalenie do sądu rodzinnego, w okręgu którego znajduje się ośrodek, zakład lub schronisko. W zażaleniu nieletni może domagać się zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości użycia środka przymusu bezpośredniego. Niezwłocznie po użyciu środka przymusu bezpośredniego nieletniego poucza się o prawie, terminie i sposobie złożenia zażalenia.

Art. 123. Użycie środka przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie leczniczym określa ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.

Art. 124. 1. W zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich tworzy się izby adaptacyjne.

2. Izbą adaptacyjną jest wyodrębnione pomieszczenie urządzone w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego, pozostające pod stałym nadzorem, posiadające urządzenia pozwalające monitorować w nim pobyt nieletniego.

3. Umieszczenie nieletniego w izbie adaptacyjnej może nastąpić w przypadkach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 125. 1. W izbie adaptacyjnej umieszcza się nieletniego:

- 1) po przyjęciu do zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich w celu:
  - a) przeprowadzenia rozmowy wstępnej, a w przypadku przyjęcia do schroniska dla nieletnich również sporządzenia podstawowej informacji o nieletnim,
  - b) poddania go wstępnym badaniom lekarskim i zabiegom higieniczno-sanitarnym,
  - c) poddania go badaniom osobopoznawczym;
- 2) przeniesionego z innego zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich w celu:
  - a) przeprowadzenia rozmowy wstępnej, a w przypadku przeniesienia do schroniska dla nieletnich również sporządzenia podstawowej informacji o nieletnim,
  - b) poddania go wstępnym badaniom lekarskim i zabiegom higieniczno-sanitarnym,
  - c) poddania go badaniom osobopoznawczym.

2. W izbie adaptacyjnej można umieścić nieletniego po ucieczce z zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich lub nieusprawiedliwionym niepowrocie z pobytu poza zakładem lub schroniskiem, o którym mowa w art. 249 ust. 1 i art. 296 ust. 1, w celu:

- 1) poddania go badaniom lekarskim i zabiegom higieniczno-sanitarnym,
- 2) poddania go obserwacji psychologicznej lub pedagogicznej.

3. Umieszczenie nieletniego w izbie adaptacyjnej może nastąpić na okres nie dłuższy niż 14 dni. W każdym czasie dyrektor zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich może podjąć decyzję o opuszczeniu przez nieletniego izby adaptacyjnej.

Art. 126. 1. Nieletniego, który przebywa w grupie wychowawczej w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich można umieścić w izbie adaptacyjnej:

- 1) w przypadku, gdy wcześniejsze oddziaływania psychologiczno-pedagogiczne i środki dyscyplinarne okazały się nieskuteczne,
  - 2) w przypadku zgłoszenia przez niego potrzeby odosobnienia
- w celu indywidualnej pracy z nieletnim.

2. Umieszczenie nieletniego w izbie adaptacyjnej może nastąpić na okres nie dłuższy niż 5 dni. W każdym czasie dyrektor zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich może podjąć decyzję o opuszczeniu przez nieletniego izby adaptacyjnej.

Art. 127. 1. W przypadku, o którym mowa w art. 125 ust. 2 i w art. 126 ust. 1, decyzję o umieszczeniu nieletniego w izbie adaptacyjnej i o jej opuszczeniu podejmuje dyrektor zakładu lub schroniska.

2. O umieszczeniu nieletniego w izbie adaptacyjnej dyrektor zakładu lub schroniska niezwłocznie zawiadamia sąd rodzinny, w okręgu którego znajduje się zakład lub schronisko, podając powody tej decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora zakładu lub schroniska. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

3. Na umieszczenie w izbie adaptacyjnej nieletniemu przysługuje zażalenie do sądu rodzinnego, w okręgu którego znajduje się zakład lub schronisko. W zażaleniu nieletni może domagać się zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości umieszczenia w izbie adaptacyjnej. Niezwłocznie po umieszczeniu w izbie adaptacyjnej nieletniego poucza się o prawie, terminie i sposobie złożenia zażalenia.

Art. 128. 1. W tej samej izbie adaptacyjnej nie umieszcza się jednocześnie nieletniego skierowanego do niej na podstawie art. 125 ust. 1 pkt 1 albo art. 125 ust. 1 pkt 2 albo art. 125 ust. 2 albo art. 126 ust. 1 pkt 1 albo art. 126 ust. 1 pkt 2.

2. Nieletniego skierowanego do izby adaptacyjnej na podstawie art. 126 ust. 1 umieszcza się w niej pojedynczo.

Art. 129. Izby adaptacyjne, o których mowa w art. 125 i art. 126, powinny, w miarę możliwości organizacyjnych, stanowić oddzielne pomieszczenia.

Art. 130. Izby adaptacyjne mogą być również tworzone w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych. Przepisy art. 124 ust. 2 i 3 oraz art. 125-129 stosuje się odpowiednio.

Art. 131. 1. Nieletniemu umieszczonemu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładzie poprawczym otwartym albo

zakładzie poprawczym półotwartym, świadczenia zdrowotne poza ich terenem mogą być udzielane w obecności pracownika ośrodka albo zakładu niewykonującego zawodu medycznego na wniosek osoby udzielającej świadczenia zdrowotnego, jeżeli jest to konieczne do zapewnienia jej bezpieczeństwa.

2. Nieletniemu umieszczonemu w zakładzie poprawczym zamkniętym albo zakładzie poprawczym o wzmożonym nadzorze wychowawczym albo schronisku dla nieletnich świadczenia zdrowotne poza ich terenem udzielane są w obecności pracownika schroniska albo zakładu niewykonującego zawodu medycznego. Na wniosek osoby udzielającej świadczenia zdrowotnego świadczenia zdrowotne mogą być udzielane nieletniemu bez obecności pracownika schroniska albo zakładu.

Art. 132. 1. Nieletni umieszczony w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich przekazuje do depozytu dokumenty stwierdzające tożsamość, środki pieniężne, przedmioty wartościowe oraz przedmioty, których nie może posiadać w ośrodku, zakładzie lub schronisku.

2. Depozyt prowadzi dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo upoważniony przez niego pracownik.

3. Nieletni korzysta z depozytu za zgodą dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownika zakładu leczniczego lub upoważnionego przez niego pracownika.

4. Depozyt wydaje się zwalnianemu nieletniemu za pokwitowaniem.

5. W zakresie, o którym mowa w ust. 2 i 4, do depozytów w zakładach leczniczych stosuje się odrębne przepisy.

Art. 133. 1. Dyrektor młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich albo kierownik zakładu leczniczego zawiadamia sąd rodzinny albo organ prowadzący postępowanie oraz rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego:

1) o przyjęciu nieletniego do ośrodka, zakładu lub schroniska, jak również o każdej zmianie tego ośrodka, zakładu lub schroniska oraz o terminie zwolnienia i zwolnieniu nieletniego z ośrodka, zakładu lub schroniska;

- 2) o przyjęciu nieletniego do szpitala lub udzieleniu nieletniemu szpitalnego świadczenia zdrowotnego;
- 3) o stanie ciąży nieletniej i urodzeniu przez nią dziecka;
- 4) o ucieczce nieletniego lub nieusprawiedliwionym niepowrocie z pobytu poza ośrodkiem, zakładem lub schroniskiem, o którym mowa w art. 180 ust. 1, art. 190 ust. 1, art. 227 ust. 1, art. 228, art. 249 ust. 1 i art. 296 ust. 1.

2. O stanie ciąży nieletniej i urodzeniu przez nią dziecka dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego zawiadamia także właściwy sąd opiekuńczy.

3. O ucieczce nieletniego lub nieusprawiedliwionym niepowrocie z pobytu poza ośrodkiem, zakładem lub schroniskiem, o którym mowa w art. 180 ust. 1, art. 190 ust. 1, art. 227 ust. 1, art. 228, art. 249 ust. 1 i art. 296 ust. 1, dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego niezwłocznie zawiadamia także Policję.

4. O każdym przypadku podejrzenia dopuszczenia się przez nieletniego czynu zabronionego dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego zawiadamia sąd rodzinny albo organ prowadzący postępowanie, albo Policję lub prokuratora.

Art. 134. Nieletniej umieszczonej w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich będącej w ciąży zapewnia się odpowiednią opiekę i przygotowanie do pełnienia roli matki.

Art. 135. 1. W celu umożliwienia nieletniej matce umieszczonej w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich wykonywania pieczy albo uczestniczenia w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem organizuje się w wyznaczonych ośrodkach, zakładach lub schroniskach domy dla matki i dziecka.

2. W celu umożliwienia nieletniej matce umieszczonej w młodzieżowym ośrodku wychowawczym wykonywania pieczy albo uczestniczenia w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem można organizować w wyznaczonych ośrodkach domy dla matki i dziecka.

3. W domach dla matki i dziecka dziecko może przebywać do ukończenia 3 lat, chyba że dobro dziecka i względy wychowawcze lub zdrowotne za tym nie przemawiają.

4. Umieszczenia dziecka w domu dla matki i dziecka, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się, jeżeli zastosowanie ma art. 144 ust. 1, art. 234 ust. 1, art. 235 ust. 1, art. 237 ust. 1 lub art. 271 ust. 1.

Art. 136. Umieszczenie dziecka w domu dla matki i dziecka, o którym mowa w art. 135 ust. 1 i 2, wymaga zgody ojca dziecka, jeżeli przysługuje mu władza rodzicielska albo opiekuna prawnego dziecka. W przypadku braku takiej zgody lub niemożności jej uzyskania o umieszczeniu dziecka w domu dla matki i dziecka rozstrzyga sąd opiekuńczy.

Art. 137. 1. O umieszczeniu dziecka w domu dla matki i dziecka, o którym mowa w art. 135 ust. 1 i 2, orzeka sąd opiekuńczy, na wniosek nieletniej, złożony za pośrednictwem dyrektora młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, w którym nieletnia przebywa. Przepisu art. 570 Kodeksu postępowania cywilnego nie stosuje się.

2. Do wniosku nieletniej dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska dołącza swoją opinię o nieletniej oraz opinię o nieletniej sporządzoną przez psychologa i pedagoga z ośrodka, zakładu lub schroniska.

Art. 138. W szczególnie uzasadnionym przypadku, w okresie od dnia założenia wniosku, o którym mowa w art. 137 ust. 1, do dnia wydania postanowienia o umieszczeniu dziecka w domu dla matki i dziecka, dziecko może przebywać z nieletnią matką w domu dla matki i dziecka, o którym mowa w art. 135 ust. 1 i 2, za zgodą sądu opiekuńczego. Przepis art. 569 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się.

Art. 139. Dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, w którym utworzono dom dla matki i dziecka, o którym mowa w art. 135 ust. 1 i 2, niezwłocznie zawiadamia sąd opiekuńczy o każdej okoliczności przemawiającej przeciwko pobytowi dziecka w domu dla matki i dziecka, o zastosowaniu wobec nieletniej art. 144 ust. 1, art. 145 ust. 1 lub ust. 2, art. 146 ust. 1, art. 234 ust. 1, art. 236 ust. 1, art. 237 ust. 1, art. 271 ust. 1, art. 273 ust. 1 lub o zwolnieniu nieletniej z ośrodka, zakładu lub schroniska.

Art. 140. 1. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, tryb przyjmowania nieletnich matek umieszczonych w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz ich dzieci do domów dla matki i dziecka, szczegółowe warunki pobytu w domach dla matki i dziecka oraz szczegółowy sposób organizowania i działania tych domów, mając na uwadze konieczność zapewnienia nieletniej wykonywania pieczy albo uczestniczenia w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem,

zapewnienie specjalistycznej opieki dziecku i nieletniej oraz zabezpieczenie prawidłowego rozwoju dziecka.

2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego oraz Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb przyjmowania nieletnich matek umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz ich dzieci do domów dla matki i dziecka, szczegółowe warunki pobytu w domach dla matki i dziecka oraz szczegółowy sposób organizowania i działania tych domów, mając na uwadze konieczność zapewnienia nieletniej wykonywania pieczy albo uczestniczenia w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem, zapewnienie specjalistycznej opieki dziecku i nieletniej oraz zabezpieczenie prawidłowego rozwoju dziecka.

Art. 141. 1. Nieletniemu zwalnianemu z młodzieżowego ośrodka wychowawczego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu leczniczego, zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich albo opuszczającemu rodzinę zastępczą zawodową udziela się pomocy w celu zapewnienia niezbędnych warunków wychowawczych i bytowych.

2. Zasady i zakres udzielania pomocy, o której mowa w ust. 1, określają odrębne przepisy.

3. Pomocy nieletnim mogą udzielać również organizacje społeczne, w tym organizacje pozarządowe, których celem jest pomoc w readaptacji społecznej nieletnich, oraz osoby godne zaufania.

Art. 142. Wykaz przedmiotów, których nieletni nie może posiadać w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, określi dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego, mając na uwadze konieczność zapewnienia porządku prawnego, bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego ośrodka, zakładu lub schroniska oraz zapewnienie prawidłowego toku postępowania.

Rozdział 3

Nadzór nad wykonywaniem orzeczeń

Art. 143. 1. Nadzór nad wykonywaniem orzeczeń o skierowaniu nieletnich do ośrodka kuratorskiego oraz o umieszczeniu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym i

schronisku dla nieletnich, jak również nad wykonywaniem umieszczenia nieletnich w policyjnej izbie dziecka, sprawuje sędzia rodzinny wyznaczony przez prezesa sądu okręgowego, w okręgu którego znajduje się ośrodek, zakład, schronisko lub policyjna izba dziecka.

2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, obejmuje kontrolę i ocenę:

- 1) prawidłowości wykonywania orzeczenia;
- 2) legalności umieszczenia i pobytu nieletnich w ośrodku, zakładzie, schronisku i policyjnej izbie dziecka oraz zwalniania ich;
- 3) przestrzegania praw nieletnich;
- 4) zgodności udzielania nagród i stosowania kar lub środków dyscyplinarnych z obowiązującymi w tym zakresie przepisami;
- 5) prawidłowości dokumentacji dotyczącej nieletnich;
- 6) przestrzegania ustalonego porządku wewnętrznego;
- 7) prawidłowości postępowania w przypadku ujawnienia podejrzenia popełnienia czynu zabronionego oraz w innych przypadkach zagrożenia bezpieczeństwa ośrodka, zakładu, schroniska i policyjnej izby dziecka;
- 8) umieszczania nieletnich w izbach adaptacyjnych;
- 9) użycia wobec nieletnich środków przymusu bezpośredniego;
- 10) zapewnienia nieletniemu warunków bytowych i sanitarnych, opieki zdrowotnej oraz możliwości udziału w zajęciach kulturalno-oświatowych i rekreacyjnych oraz rozwijania jego aktywności społecznej;
- 11) udzielania nieletnim opuszczającym ośrodek, zakład i schronisko odpowiedniej pomocy określonej odrębnymi przepisami;
- 12) prawidłowości i terminowości załatwiania skarg i wniosków nieletnich.

3. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 2, sędzia rodzinny ma prawo:

- 1) wstępu, w każdym czasie, na teren nadzorowanego ośrodka, zakładu, schroniska i policyjnej izby dziecka oraz do pomieszczeń, w których przebywają nieletni;
- 2) przeglądania dokumentów i zapisów z monitoringu;
- 3) żądania wyjaśnień od organu lub pracowników ośrodka, zakładu, schroniska i policyjnej izby dziecka;
- 4) przeprowadzania na osobności rozmów z nieletnimi oraz badania ich skarg i wniosków.

4. Sędzia rodzinny sprawuje nadzór w szczególności przez:

- 1) kontrole stałe, co najmniej raz w roku, obejmujące wszystkie czynności, o których mowa w ust. 2, lub kontrole doraźne obejmujące wszystkie albo niektóre z czynności, o których mowa w ust. 2;
- 2) wydawanie zaleceń pokontrolnych oraz kontrolowanie prawidłowości i terminowości ich realizacji;
- 3) podejmowanie w miarę potrzeby innych czynności i decyzji zmierzających do usunięcia uchybień i zapobieżenia ich powstawaniu.

5. Przepisy ust. 1-4 nie naruszają ustawowych uprawnień prokuratora w tym zakresie.

6. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, tryb sprawowania nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń o skierowaniu nieletnich do ośrodka kuratorskiego, o umieszczeniu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich, jak również nad wykonywaniem umieszczenia nieletnich w policyjnej izbie dziecka oraz sposób dokumentowania tego nadzoru, mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowego wykonywania orzeczeń oraz skutecznego eliminowania stwierdzonych uchybień.

Rozdział 4

Wykonywanie środków wychowawczych

Oddział 1

Przepisy ogólne

Art. 144. 1. Sąd rodzinny może na czas określony odroczyć lub przerwać wykonywanie środków wychowawczych w przypadku choroby nieletniego lub z innych ważnych przyczyn.

2. Sąd rodzinny może odwołać odroczenie lub przerwę wykonywania środków wychowawczych w przypadku ustania przyczyny dla której zostały udzielone, lub gdy nieletni nie korzysta z odroczenia lub przerwy w celu, w jakim zostały udzielone, albo rażąco narusza porządek prawny.

Art. 145. 1. Sąd rodzinny może zmieniać lub uchylać środki wychowawcze, jeżeli względy wychowawcze lub inne ważne względy za tym przemawiają; dotyczy to również środków wychowawczych stosowanych w okresie próby.

2. Sąd rodzinny może odstąpić od stosowania środka wychowawczego w przypadku podjęcia przez nieletniego nauki lub pracy.

3. Sąd rodzinny może uchylić środek wychowawczy w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, jeżeli ustały przyczyny uzasadniające dalsze stosowanie tego środka.

4. Postanowienie w przedmiocie uchylenia środka wychowawczego albo odstąpienia od stosowania środka wychowawczego może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 146. 1. Jeżeli w toku wykonywania środka wychowawczego okaże się, że wobec nieletniego należy zastosować środek leczniczy, sąd rodzinny może przerwać wykonywanie środka wychowawczego i zastosować środek leczniczy.

2. Przed zwolnieniem nieletniego z zakładu leczniczego sąd rodzinny wykonujący środek leczniczy zawiadamia o tym sąd rodzinny.

Oddział 2

Upomnienie

Art. 147. 1. Orzeczenie o zastosowaniu wobec nieletniego środka wychowawczego w postaci upomnienia wykonuje się poprzez ustne udzielenie upomnienia. W protokole z przebiegu rozprawy zamieszcza się o tym stosowną wzmiankę.

2. W przypadku braku możliwości udzielenia ustnego upomnienia, upomnienie może zostać udzielone w formie pisemnej.

Oddział 3

Zobowiązanie nieletniego do określonego postępowania

Art. 148. Sąd rodzinny, kierując do wykonania orzeczenie o zastosowaniu środka wychowawczego w postaci zobowiązania nieletniego do określonego postępowania, może określić sposób kontrolowania jego wykonywania. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 149. 1. W celu kontroli wykonywania nałożonego na nieletniego zobowiązania do określonego postępowania, sędzia rodzinny lub kurator sądowy kontrolujący wykonywanie środka wychowawczego, może zwrócić się do pokrzywdzonego, szkoły, do której nieletni uczęszcza, pracodawcy nieletniego, odpowiedniej instytucji lub organizacji o przedstawienie informacji o wykonywaniu przez nieletniego obowiązku.

2. W celu kontroli wykonywania nałożonego na nieletniego zobowiązania do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach lub do

zaniechania używania alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej, sędzieja rodzinnego lub kuratora sądowego kontrolującego wykonywanie środka wychowawczego może zwrócić się do Policji o informację o zachowaniu nieletniego.

Art. 150. 1. W przypadku nałożenia na nieletniego zobowiązania do wykonania prac społecznych, sąd rodzinny przesyła odpis orzeczenia właściwemu kierownikowi zespołu kuratorskiej służby sądowej.

2. Rodzaj, miejsce i termin rozpoczęcia wykonywania prac społecznych sądowy kurator zawodowy określa po uzyskaniu stanowiska nieletniego i jego rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego. Rodzaj i miejsce prac społecznych muszą być dostosowane do wieku nieletniego, jego możliwości psychofizycznych oraz potrzeb edukacyjnych.

3. Sądowy kurator zawodowy wzywa nieletniego do stawienia się w określonym miejscu i terminie w celu wykonania prac społecznych.

4. Podmiot, na rzecz którego nieletni wykonuje prace społeczne, niezwłocznie informuje sądowego kuratora zawodowego o istotnych okolicznościach dotyczących wykonywania przez nieletniego tych prac i jego zachowaniu, a w szczególności o terminie rozpoczęcia i zakończenia wykonywania prac, liczbie godzin przepracowanych przez nieletniego, rodzaju wykonywanych przez niego prac, niezgłoszeniu się do ich wykonywania lub ich niepodjęciu, przeszkodzie uniemożliwiającej wykonanie prac, opuszczeniu miejsca ich wykonywania bez usprawiedliwienia, każdym przypadku niesumiennego wykonywania prac społecznych oraz nieprzestrzegania ustalonego porządku i dyscypliny w miejscu wykonywania tych prac.

5. Zmiana rodzaju, miejsca lub terminu rozpoczęcia wykonywania prac społecznych może nastąpić w szczególnie uzasadnionych przypadkach. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 151. 1. Prace społeczne mogą być wykonywane przez nieletniego na rzecz instytucji państwowych i samorządowych, placówek oświatowych, placówek oświatowo-wychowawczych, podmiotów leczniczych, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz organizacji społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

2. Podmioty, dla których organ gminy, powiatu lub województwa jest organem założycielskim, a także państwowe lub samorządowe jednostki organizacyjne oraz spółki prawa handlowego z wyłącznym udziałem Skarbu Państwa lub gminy, powiatu bądź

województwa, mają obowiązek umożliwienia nieletnim wykonywania prac społecznych. W przypadku pozostałych podmiotów, umożliwienie nieletnim wykonywania prac społecznych odbywa się za zgodą tych podmiotów.

3. Podmioty, o których mowa w ust. 1, wyznacza właściwy wójt, burmistrz lub prezydent miasta, zwani dalej „właściwym organem gminy”.

4. Właściwy organ gminy informuje sądowego kuratora zawodowego o wyznaczonych dla nieletnich miejscach wykonywania prac społecznych, rodzaju prac społecznych oraz osobach odpowiedzialnych za organizowanie prac społecznych i kontrolowanie ich przebiegu.

5. Dzienny wymiar prac społecznych nieletniego nie może przekraczać 2 godzin. Prace nie mogą być wykonywane w dni wolne od pracy, o których mowa w ustawie z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 90).

6. Właściwy organ gminy oraz podmioty, o których mowa w ust. 3, przetwarzają na zasadach określonych w przepisach o ochronie danych osobowych, dane osobowe nieletnich wykonujących prace społeczne w celu realizacji zadań i obowiązków wynikających z niniejszej ustawy.

7. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej oraz ministrem właściwym do spraw pracy określi, w drodze rozporządzenia, tryb wyznaczania przez właściwy organ gminy podmiotów, na rzecz których nieletni mogą wykonywać prace społeczne, czynności tych podmiotów w zakresie wykonywania tych prac, w tym dotyczące organizowania miejsc prac i przydziału prac oraz kontroli nieletnich, mając na uwadze konieczność zapewnienia warunków do sprawnego wykonywania przez nieletnich prac społecznych.

Art. 152. 1. Wydatki związane z ubezpieczeniem następstw nieszczęśliwych wypadków nieletnich wykonujących prace społeczne, ponosi Skarb Państwa.

2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania przy zawieraniu przez podmioty uprawnione umowy ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków nieletnich wykonujących prace społeczne, a także minimalną i maksymalną sumę ubezpieczenia, na którą umowa taka może zostać zawarta, podmioty uprawnione do zawierania umów ubezpieczenia oraz termin zawierania umów, mając na uwadze konieczność zagwarantowania nieletnim, wykonującym prace społeczne, odpowiedniej rekompensaty w przypadku zaistnienia przy wykonywaniu tej pracy nieszczęśliwego

wypadku oraz sprawne wykonywanie czynności związanych z zawieraniem umowy ubezpieczenia.

Art. 153. Jeżeli nieletni nie wykonuje nałożonego na niego zobowiązania do określonego postępowania, sąd rodzinny z urzędu albo na wniosek kuratora sądowego kontrolującego wykonanie środka wychowawczego wszczyna postępowanie o zmianę środka wychowawczego.

Oddział 4

Nadzór odpowiedzialny rodziców albo opiekuna

Art. 154. 1. Oddanie nieletniego pod nadzór odpowiedzialny rodziców albo opiekuna następuje przez zobowiązanie rodziców albo opiekuna do roztoczenia wzmożonej pieczy nad nieletnim oraz do składania sądowi rodzinnemu okresowych sprawozdań z zachowywania się nieletniego.

2. Sprawozdania, o których mowa w ust. 1, powinny zawierać informacje o zachowywaniu się nieletniego i zmianach w tym zakresie w stosunku do okresu przed orzeczeniem środka wychowawczego, a w szczególności jego stosunku do obowiązków, w tym nałożonych na niego przez sąd na podstawie art. 7 pkt 2, trybu życia oraz funkcjonowania w środowisku.

3. Jeżeli nieletni nie pozostaje pod pieczęią obojga rodziców, nadzór odpowiedzialny wykonuje ten z nich, pod którego stałą pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje.

Oddział 5

Czynności kuratora sądowego oraz nadzór organizacji społecznej, pracodawcy albo osoby godnej zaufania

Art. 155. 1. Kurator sądowy organizuje i prowadzi działania mające na celu pomoc nieletniemu w zmianie nagannych zachowań i postaw, w kierunku postaw społecznie pożądanых.

2. Kurator sądowy:

- 1) sprawuje nadzór nad nieletnim;
- 2) kontroluje wykonywanie środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 2 albo środka, o którym mowa art. 18 ust. 1 – gdy wynika to z postanowienia sądu rodzinnego;
- 3) organizuje i kontroluje wykonywanie przez nieletniego zobowiązania do wykonania prac społecznych.

3. Do zakresu działania kuratora sądowego należy w szczególności:

- 1) kontrolowanie zachowania nieletniego w okresie sprawowania nadzoru kuratora sądowego;
- 2) nawiązanie i utrzymywanie kontaktu z nieletnim, jego rodzicami lub opiekunem;
- 3) wzywanie nieletniego, jego rodziców lub opiekuna do stawienia się w siedzibie zespołu kuratorskiej służby sądowej;
- 4) odwiedzanie osób, których dotyczy postępowanie, w miejscu ich zamieszkania lub pobytu;
- 5) żądanie niezbędnych informacji i wyjaśnień od nieletniego, jego rodziców lub opiekuna oraz udostępniania przez nich niezbędnej dokumentacji;
- 6) nawiązanie i utrzymywanie kontaktu z rodziną, szkołą, środowiskiem lub pracodawcą nieletniego;
- 7) współdziałanie z właściwymi organizacjami i instytucjami w zakresie poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego oraz w zakresie nauki i zatrudnienia nieletniego;
- 8) przeglądanie akt sądowych i sporządzanie z nich odpisów lub kopii;
- 9) zaznajamianie się z innymi niezbędnymi źródłami informacji o nieletnim;
- 10) przeprowadzanie wywiadów środowiskowych;
- 11) zasięganie i gromadzenie niezbędnych informacji o nieletnim i jego środowisku od Policji, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, placówek oświatowych i oświatowo-wychowawczych, pracodawców, organizacji i instytucji oraz współpraca z tymi podmiotami;
- 12) zwracanie się do pokrzywdzonych oraz innych podmiotów o informacje o sposobie i terminie realizacji obowiązków określonego postępowania nałożonych na nieletniego lub zobowiązań nałożonych na rodziców albo opiekuna nieletniego;
- 13) podejmowanie, na zarządzenie sędziego rodzinnego, innych czynności niezbędnych dla prawidłowego wykonywania środków wychowawczych;
- 14) składanie wniosków o zmianę lub uchylenie zastosowanego wobec nieletniego środka tymczasowego, o którym mowa w art. 44 pkt 2;
- 15) składanie wniosków o zmianę lub uchylenie środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 5, lub którego wykonywanie kurator sądowy kontroluje;

- 16) składanie wniosku o zarządzenie umieszczenia w zakładzie poprawczym nieletniego, wobec którego w okresie próby zastosowano środek wychowawczy, o którym mowa w art. 7 pkt 5, lub którego wykonywanie kurator sądowy kontroluje;
- 17) składanie wniosków o zmianę lub uchylenie zobowiązań, o których mowa w art. 18 ust. 1 pkt 1, nałożonych na rodziców albo opiekuna nieletniego, których wykonywanie kurator sądowy kontroluje;
- 18) udział w posiedzeniach dotyczących nieletniego, wobec którego zastosowano środek wychowawczy, o którym mowa w art. 7 pkt 5, lub którego wykonywanie kurator sądowy kontroluje;
- 19) pozyskiwanie, w miarę możliwości, podmiotów, na rzecz których nieletni mogą wykonywać prace społeczne.

Art. 156. 1. Sądowy kurator zawodowy sprawuje osobiście nadzór w sprawach trudnych lub wymagających bezzwłocznego podjęcia czynności.

2. Sądowy kurator zawodowy kontroluje osobiście wykonywanie środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 2, w sprawach trudnych lub wymagających bezzwłocznego podjęcia czynności.

Art. 157. 1. Kurator sądowy, któremu powierzono sprawowanie nadzoru nad nieletnim, lub który został zobowiązany do kontrolowania wykonywania środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 2, powinien bezzwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni, nawiązać kontakt z nieletnim, jego rodzicami lub opiekunem i poinformować ich o prawach i obowiązkach wynikających z zastosowanych środków wychowawczych.

2. Kurator sądowy jest obowiązany do składania sądowi rodzinnemu okresowych sprawozdań z przebiegu nadzoru oraz sprawozdań z kontrolowania wykonywania środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 2.

3. Kurator sądowy, któremu powierzono sprawowanie nadzoru nad nieletnim lub który został zobowiązany do kontrolowania wykonywania środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 2, ma obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia sądu rodzinnego o zdarzeniach, które mogą wymagać ingerencji tego sądu, w szczególności na podstawie ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682 oraz 2018 r. poz. 950), oraz o podejrzeniu dopuszczenia się przez nieletniego czynu zabronionego lub o innym rażąco naruszeniu przez niego porządku prawnego.

Art. 158. Nieletni, wobec którego zastosowano nadzór kuratora sądowego, nadzór organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, pracodawcy albo osoby godnej zaufania jest obowiązany przestrzegać obowiązków związanych z nadzorem.

Art. 159. 1. Organizacja społeczna, w tym organizacja pozarządowa, której powierzono sprawowanie nadzoru nad nieletnim, jest obowiązana w szczególności do:

- 1) bezzwłocznego wyznaczenia przedstawiciela do wykonywania czynności związanych z nadzorem oraz udzielania mu pomocy w prawidłowym ich wykonywaniu;
- 2) utrzymywania, przez wyznaczonego przedstawiciela, niezbędnych kontaktów z sądem rodzinnym i – w razie potrzeby – z sądownym kuratorem zawodowym;
- 3) zapewnienia, aby wyznaczony przedstawiciel wykonywał prawidłowo powierzone mu czynności związane z nadzorem oraz składał sądowi rodzinnemu okresowe sprawozdania z przebiegu nadzoru.

2. Do pracodawcy, któremu powierzono sprawowanie nadzoru nad nieletnim, ust. 1 stosuje się odpowiednio.

3. Do przedstawiciela organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, przedstawiciela pracodawcy oraz osoby godnej zaufania, którym powierzono sprawowanie nadzoru nad nieletnim, art. 155 ust. 1, art. 155 ust. 2 pkt 1, art. 155 ust. 3 pkt 1-9, 11, 13-16 i 18 oraz art. 157 stosuje się odpowiednio.

Art. 160. 1. Sędzia rodzinny przyznaje, na wniosek przedstawiciela organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, pracodawcy lub osoby godnej zaufania, którym powierzono sprawowanie nadzoru nad nieletnim, miesięczny ryczałt z tytułu zwrotu kosztów ponoszonych w związku ze sprawowanym nadzorem, płatny do 20. dnia każdego miesiąca.

2. Ryczałt za sprawowanie jednego nadzoru wynosi od 2% do 4% kwoty bazowej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa.

Art. 161. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia szczegółowy sposób i warunki sprawowania nadzoru nad nieletnimi przez kuratorów sądowych, szczegółowy sposób i warunki kontrolowania przez kuratorów sądowych wykonywania środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 2 i środka, o którym mowa art. 18 ust. 1, szczegółowy sposób i warunki organizowania i kontrolowania przez kuratorów sądowych wykonywania przez nieletnich zobowiązań do wykonania prac społecznych, szczegółowy sposób i warunki wykonywania nadzoru nad nieletnimi przez organizacje społeczne, w tym

organizacje pozarządowe, pracodawców i osoby godne zaufania oraz tryb wyznaczania przedstawicieli przez wykonujące nadzór nad nieletnimi organizacje społeczne, w tym organizacje pozarządowe i pracodawców, mając na uwadze konieczność zapewnienia doboru właściwych metod oddziaływania wychowawczego wobec nieletnich, prawidłowe wypełnianie obowiązków przez nieletnich, ich rodziców albo opiekunów oraz sprawnego wykonywania orzeczeń.

Oddział 6

Ośrodki kuratorskie

Art. 162. Ośrodek kuratorski prowadzi działalność wychowawczą, resocjalizacyjną, terapeutyczną, profilaktyczną i kontrolną, zmierzając do zmiany postaw nieletnich w kierunku społecznie pożądanym, zapewniającym prawidłowy rozwój ich osobowości.

Art. 163. Ośrodek kuratorski, nie rzadziej niż co 6 miesięcy lub na żądanie sądu rodzinnego, sporządza pisemne sprawozdania o każdym nieletnim z wykonywania wobec niego środka wychowawczego w postaci skierowania do ośrodka kuratorskiego.

Art. 164. 1. Prezes sądu okręgowego tworzy i znosi ośrodki kuratorskie w obszarze właściwości sądu okręgowego na wniosek prezesa sądu rejonowego, po zasięgnięciu opinii kuratora okręgowego.

2. Ośrodki kuratorskie tworzy się przy sądach rejonowych. Przy sądzie rejonowym może działać więcej niż jeden ośrodek kuratorski.

3. Działalność ośrodka kuratorskiego jest finansowana ze środków budżetu sądu rejonowego, z wydzielonych na ten cel środków finansowych.

Art. 165. Zadania ośrodka kuratorskiego są realizowane przez kierownika ośrodka kuratorskiego, zawodowych i społecznych kuratorów rodzinnych, specjalistów oraz inne osoby wspierające działalność ośrodka.

Art. 166. 1. Prezes sądu rejonowego powołuje kierownika ośrodka kuratorskiego po zasięgnięciu opinii kuratora okręgowego.

2. Kierownikiem ośrodka może zostać w szczególności zawodowy kurator rodzinny z co najmniej trzyletnim stażem pracy w tym charakterze, wyróżniający się zdolnościami organizacyjnymi.

3. W przypadku, gdy nie jest możliwe powołanie kierownika ośrodka spośród zawodowych kuratorów rodzinnych, prezes sądu rejonowego powołuje kierownika ośrodka

spośród zawodowych kuratorów dla dorosłych z co najmniej trzyletnim stażem pracy w tym charakterze, wyróżniających się zdolnościami organizacyjnymi.

Art. 167. 1. Prezes sądu rejonowego odwołuje kierownika ośrodka kuratorskiego w przypadku złożenia przez niego rezygnacji.

2. Prezes sądu rejonowego może odwołać kierownika ośrodka kuratorskiego:

- 1) na wniosek kuratora okręgowego;
- 2) z własnej inicjatywy, po zasięgnięciu opinii kuratora okręgowego.

Art. 168. Do obowiązków kierownika ośrodka kuratorskiego należy:

- 1) organizowanie i koordynowanie pracy ośrodka;
- 2) sporządzanie i przedstawianie prezesowi sądu rejonowego do zatwierdzenia:
  - a) rocznych planów pracy ośrodka,
  - b) sprawozdań z rocznej działalności ośrodka,
  - c) rocznych planów finansowych w zakresie działalności ośrodka;
- 3) prowadzenie bieżących rozliczeń środków wydatkowanych na działalność ośrodka;
- 4) opiniowanie kandydatów do realizacji zadań w ośrodku;
- 5) prowadzenie dokumentacji ośrodka;
- 6) zapewnienie nieletnim bezpiecznych warunków pobytu w ośrodku;
- 7) opracowywanie harmonogramu prowadzenia zajęć w ośrodku;
- 8) prowadzenie zajęć z nieletnimi;
- 9) współpraca z organizacjami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, pracodawcami albo osobami godnymi zaufania sprawującymi nadzór nad nieletnim;
- 10) współpraca z kuratorem sądowym sprawującym nadzór nad nieletnim;
- 11) współpraca ze szkołą, do której nieletni uczęszcza;
- 12) składania sądowi rodzinnemu sprawozdań, o których mowa w art. 163;
- 13) niezwłoczne zawiadamianie sądu rodzinnego o nieskuteczności środka wychowawczego w postaci skierowania do ośrodka kuratorskiego;
- 14) wykonywanie innych czynności wynikających z działalności ośrodka.

Art. 169. Kierownik ośrodka kuratorskiego może:

- 1) przyznać nieletniemu nagrodę ze środków finansowych przeznaczonych na działalność ośrodka;
- 2) zwolnić nieletniego z obowiązku obecności w ośrodku w określonych dniach albo godzinach;

- 3) utrzymywać kontakt z nieletnim i jego rodzicami lub opiekunem w jego miejscu zamieszkania lub pobytu;
- 4) współpracować z instytucjami państwowymi i samorządowymi oraz organizacjami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, w celu realizacji zadań w zakresie oddziaływań na nieletnich;
- 5) składać wnioski o zmianę lub uchylenie środka wychowawczego w postaci skierowania do ośrodka kuratorskiego.

Art. 170. 1. Prezes sądu rejonowego, na wniosek kierownika ośrodka kuratorskiego, kieruje do realizacji zadań w ośrodku zawodowego kuratora rodzinnego.

2. Prezes sądu rejonowego zwalnia z realizacji zadań w ośrodku kuratorskim kuratora, o którym mowa w ust. 1:

- 1) w przypadku złożenia przez niego rezygnacji;
- 2) na wniosek kierownika ośrodka kuratorskiego;
- 3) po zasięgnięciu opinii kierownika ośrodka kuratorskiego.

3. Osoby niebędące zawodowymi kuratorami rodzinnymi realizują zadania w ośrodku kuratorskim na podstawie umowy zawartej z dyrektorem sądu rejonowego.

Art. 171. Do obowiązków zawodowego kuratora rodzinnego, o którym mowa w art. 170 ust. 1, należy:

- 1) prowadzenie zajęć z nieletnimi;
- 2) dokumentowanie przebiegu pracy z nieletnimi;
- 3) sporządzanie na polecenie kierownika ośrodka sprawozdań, o których mowa w art. 163;
- 4) wykonywanie na polecenie kierownika ośrodka innych czynności wynikających z działalności ośrodka.

Art. 172. 1. Nadzór nad działalnością ośrodków kuratorskich sprawuje:

- 1) Minister Sprawiedliwości przez sędziów i kuratorów sądowych delegowanych do Ministerstwa Sprawiedliwości;
- 2) prezes sądu okręgowego przez kuratora okręgowego.

2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, obejmuje kontrolę i ocenę:

- 1) prawidłowości wykonywania orzeczenia;
- 2) przestrzegania praw nieletnich;
- 3) prawidłowości dokumentacji prowadzonej w ośrodku;
- 4) prawidłowości i terminowości załatwiania skarg i wniosków nieletnich.

3. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 2, osoby wyznaczone do sprawowania nadzoru nad ośrodkiem kuratorskim mają prawo:

- 1) wstępu, w każdym czasie, na teren nadzorowanego ośrodka;
- 2) przeglądania dokumentów;
- 3) żądania wyjaśnień od osób realizujących zadania w ośrodku.

4. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, sprawuje się w szczególności przez:

- 1) przeprowadzanie wizytacji obejmujących całokształt działalności ośrodka; w przypadku nadzoru prezesa sądu okręgowego wizytacje przeprowadza się co najmniej raz w roku;
- 2) przeprowadzanie lustracji wybranych zakresów działalności ośrodka;
- 3) wydawanie zaleceń powizytacyjnych lub polustracyjnych oraz kontrolowanie prawidłowości i terminowości ich realizacji;
- 4) podejmowanie w miarę potrzeby innych czynności i decyzji zmierzających do usunięcia uchybień i zapobieżenia ich powstawaniu.

Art. 173. Minister Sprawiedliwości określi w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób funkcjonowania i organizacji ośrodków kuratorskich, tryb sprawowania nadzoru nad ośrodkami kuratorskimi oraz sposób dokumentowania tego nadzoru oraz wzór aktu utworzenia i zniesienia ośrodka kuratorskiego, mając na uwadze konieczność zapewnienia doboru właściwych metod oddziaływania wychowawczego wobec nieletnich, przestrzegania praw nieletnich, sprawnego i prawidłowego wykonywania orzeczeń oraz skutecznego eliminowania stwierdzonych uchybień.

Oddział 7

Skierowanie do organizacji lub instytucji

Art. 174. Organizacja społeczna, w tym organizacja pozarządowa lub instytucja, do której skierowano nieletniego, nie rzadziej niż co 6 miesięcy lub na żądanie sądu rodzinnego, sporządza pisemne sprawozdania o nieletnim z wykonywania wobec niego środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 6.

Art. 175. 1. Organizacja społeczna, w tym organizacja pozarządowa lub instytucja, do której skierowano nieletniego, jest obowiązana w szczególności do:

- 1) bezzwłocznego wyznaczenia przedstawiciela do wykonywania czynności związanych z wykonywaniem środka wychowawczego oraz udzielania mu pomocy w prawidłowym ich wykonywaniu;

- 2) utrzymywania, przez wyznaczonego przedstawiciela, niezbędnych kontaktów z sądem rodzinnym i – w razie potrzeby – z sądowym kuratorem zawodowym;
- 3) zapewnienia, aby wyznaczony przedstawiciel wykonywał prawidłowo powierzone mu czynności związane z wykonywaniem środka wychowawczego oraz składał sądowi rodzinnemu sprawozdania, o których mowa w art. 174.

2. Do przedstawiciela organizacji lub instytucji, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, art. 168 pkt 9-13 stosuje się odpowiednio.

Oddział 8

Umieszczenie w rodzinie zastępczej zawodowej

Art. 176. Do wykonywania środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 9, przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 poz. 998, 1076, 1544 i 2245) stosuje się.

Oddział 9

Młodzieżowe ośrodki wychowawcze

Art. 177. Środek wychowawczy, o którym mowa w art. 7 pkt 10, wykonuje się w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych:

- 1) resocjalizacyjno-wychowawczych;
- 2) resocjalizacyjno-rewalidacyjnych.

Art. 178. 1. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze resocjalizacyjno-wychowawcze są przeznaczone dla nieletnich niedostosowanych społecznie wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i resocjalizacji.

2. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze resocjalizacyjno-rewalidacyjne są przeznaczone dla nieletnich niedostosowanych społecznie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim oraz nieletnich niedostosowanych społecznie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania, rewalidacji, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i resocjalizacji.

3. W uzasadnionych przypadkach nieletni z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim może zostać umieszczony w ośrodku, o którym mowa w ust. 1.

Art. 179. 1. Po przyjęciu do młodzieżowego ośrodka wychowawczego nieletniego:

- 1) zapoznaje się z prawami i obowiązkami oraz zasadami pobytu w ośrodku oraz poucza o terminie i sposobie składania zażalenia, o którym mowa w art. 107 ust. 1 pkt 21;
- 2) można poddać kontroli pobieżnej, a w uzasadnionych przypadkach kontroli osobistej;
- 3) można poddać badaniu na obecność w organizmie alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej;
- 4) można umieścić w izbie adaptacyjnej.

2. Nieletni przyjęty do ośrodka przekazuje do depozytu dokumenty stwierdzające tożsamość, środki pieniężne, przedmioty wartościowe oraz przedmioty, których nie może posiadać w ośrodku.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do nieletniego przeniesionego z innego młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

4. Przepisy ust. 1 pkt 2-4 i ust. 2 stosuje się do nieletniego po ucieczce z ośrodka lub nieusprawiedliwionym niepowrocie z pobytu poza ośrodkiem, o którym mowa w art. 180 ust. 1.

5. Do kontroli pobieżnej i kontroli osobistej nieletniego oraz badania na obecność w organizmie nieletniego alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej art. 119 ust. 2-5 i 7-9, art. 120 ust. 2-8 oraz przepisy wydane na podstawie art. 119 ust. 10 i art. 120 ust. 9 stosuje się odpowiednio.

Art. 180. 1. Nieletni umieszczony w młodzieżowym ośrodku wychowawczym czasowo może opuścić ośrodek w przypadku:

- 1) udzielenia urlopu za zgodą sędziego rodzinnego;
- 2) udzielenia przepustki przez dyrektora ośrodka;
- 3) uczęszczania, za zgodą sędziego rodzinnego, do szkoły funkcjonującej poza ośrodkiem.

2. W każdym czasie sędzia rodzinny może zastrzec, że udzielenie przepustki, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wymaga jego zgody.

3. Czasowe opuszczenie ośrodka w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, przez nieletniego, wobec którego toczy się postępowanie w związku z dopuszczeniem się czynu zabronionego, wymaga zgody organu prowadzącego postępowanie.

Art. 181. 1. Przeniesienie nieletniego do innego młodzieżowego ośrodka wychowawczego może nastąpić w uzasadnionych przypadkach mających znaczenie dla skuteczności procesu wychowawczego na wniosek dyrektora ośrodka.

2. Przeniesienie nieletniej matki do domu matki i dziecka, o którym mowa w art. 135 ust. 2, następuje na wniosek nieletniej.

Art. 182. 1. Młodzieżowy ośrodek wychowawczy zapewnia nieletnim bezpieczne warunki pobytu, o których mowa w niniejszej ustawie i ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.⁶⁾) oraz w przepisach wydanych na ich podstawie.

2. W przypadku, gdy młodzieżowy ośrodek wychowawczy nie zapewnia nieletnim bezpiecznych warunków pobytu, nieletni są przenoszeni do innych ośrodków zapewniających bezpieczne warunki pobytu, na wniosek organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad ośrodkiem, we współpracy z organem odpowiedzialnym za kierowanie nieletnich do ośrodków.

Art. 183. Pracownicy młodzieżowego ośrodka wychowawczego w sposób określony w zakresie obowiązków:

- 1) prowadzą obserwację zachowania nieletnich w ośrodku;
- 2) nadzorują oraz kontrolują zachowanie nieletnich;
- 3) przeprowadzają i przewożą nieletnich;
- 4) przeciwdziałają wydarzeniom nadzwyczajnym;
- 5) sprawdzają dokumenty oraz tożsamość osób uprawnionych do wejścia na teren ośrodka i do wyjścia z terenu ośrodka;
- 6) informują dyrektora ośrodka o sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa i wykonują jego polecenia;
- 7) wykonują inne zadania określone w niniejszej ustawie i w odrębnych przepisach.

Art. 184. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na pisemny wniosek nieletniego, który ukończył 18 lat, zwalnianego z młodzieżowego ośrodka wychowawczego, dyrektor ośrodka może wyrazić zgodę na pozostanie nieletniego w ośrodku na czas określony, nie dłuższy niż do zakończenia roku szkolnego.

Art. 185. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb kierowania, przyjmowania, przenoszenia i zwalniania nieletnich z młodzieżowych ośrodków wychowawczych, organ odpowiedzialny za kierowanie nieletnich do odpowiednich ośrodków, szczegółowe warunki pobytu nieletnich w tych ośrodkach, sposób udzielania

---

⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1000, 1290, 1669 i 2245.

nieletnim umieszczonym w ośrodkach urlopów i przepustek oraz sposób zapewnienia bezpieczeństwa w ośrodkach, mając na uwadze konieczność zapewnienia skuteczności oddziaływań wychowawczych i resocjalizacyjnych wobec nieletnich, właściwych warunków pobytu nieletnich w ośrodkach, bezpieczeństwa ośrodków, przestrzeganie praw nieletnich oraz sprawnego wykonywania orzeczeń.

Art. 186. Do pobytu nieletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych w zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie stosuje się przepisy odrębne.

Oddział 10

Ośrodki wychowawczo-adaptacyjne

Art. 187. Środek wychowawczy, o którym mowa w art. 7 pkt 11, wykonuje się w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych:

- 1) przeznaczonych dla nieletnich w normie intelektualnej;
- 2) przeznaczonych dla nieletnich z niepełnosprawnością intelektualną.

Art. 188. W ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych wobec nieletnich realizuje się system wychowawczy:

- 1) resocjalizacyjny;
- 2) resocjalizacyjno-rewalidacyjny;
- 3) resocjalizacyjno-terapeutyczny.

Art. 189. 1. Po przyjęciu do ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego nieletniego:

- 1) zapoznaje się z prawami i obowiązkami oraz zasadami pobytu w ośrodku oraz poucza o terminie i sposobie składania zażalenia, o którym mowa w art. 107 ust. 1 pkt 21;
- 2) poddaje się kontroli osobistej;
- 3) poddaje się badaniu na obecność w organizmie alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej;
- 4) można umieścić w izbie adaptacyjnej.

2. Nieletni przyjęty do ośrodka przekazuje do depozytu dokumenty stwierdzające tożsamość, środki pieniężne, przedmioty wartościowe oraz przedmioty, których nie może posiadać w ośrodku.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do nieletniego przeniesionego z innego ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego.

4. Przepisy ust. 1 pkt 2-4 i ust. 2 stosuje się do nieletniego po ucieczce z ośrodka lub nieusprawiedliwionym niepowrocie z pobytu poza ośrodkiem, o którym mowa w art. 190 ust. 1.

5. Do kontroli osobistej nieletniego i badania na obecność w organizmie nieletniego alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej art. 119 ust. 2-5 i 7-9, art. 120 ust. 2-9 oraz przepisy wydane na podstawie art. 119 ust. 10 i art. 120 ust. 9 stosuje się odpowiednio.

Art. 190. 1. Nieletni umieszczony w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym czasowo może opuścić ośrodek w przypadku:

- 1) udzielenia nagrody, o której mowa w art. 197 ust. 1 pkt 8, 10 lub 11;
- 2) udzielenia przepustki okolicznościowej, o której mowa w ust. 2;
- 3) wyrażenia zgody przez dyrektora ośrodka.

2. W przypadkach losowych dyrektor ośrodka może udzielić nieletniemu przepustki okolicznościowej na okres do 3 dni.

3. Czasowe opuszczenie ośrodka w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, przez nieletniego, wobec którego toczy się postępowanie w związku dopuszczeniem się czynu zabronionego, wymaga zgody organu prowadzącego postępowanie.

Art. 191. 1. Przeniesienie nieletniego do innego ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego tego samego rodzaju może nastąpić ze względów wychowawczych lub organizacyjnych na wniosek sędziego rodzinnego, dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, nieletniego, jego rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego.

2. Przeniesienie nieletniej matki do domu matki i dziecka, o którym mowa w art. 135 ust. 1, następuje na wniosek nieletniej.

Art. 192. Na żądanie sądu rodzinnego ośrodek wychowawczo-adaptacyjny sporządza opinię psychologiczno-pedagogiczną o nieletnim umieszczonym w ośrodku, obejmującą ocenę procesu resocjalizacji nieletniego i wnioski określające kierunki dalszych oddziaływań wychowawczych, resocjalizacyjnych lub terapeutycznych.

Art. 193. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na pisemny wniosek nieletniego zwalnianego z ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, dyrektor ośrodka może wyrazić zgodę na pozostanie nieletniego w ośrodku na czas określony, nie dłuższy niż 1 rok.

Art. 194. Jeżeli nieletni zwalniany z ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego nie posiada własnych pieniędzy i nie może uzyskać potrzebnej pomocy od rodziców lub opiekuna, lub z

innych źródeł, dyrektor ośrodka może udzielić mu pomocy finansowej lub materialnej w kwocie do wysokości kwoty bazowej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa.

Art. 195. 1. Dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego może udzielić nieletniemu umieszczonemu w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym nagrody lub zastosować wobec niego środek dyscyplinarny.

2. Udzielenie nagrody i stosowanie środka dyscyplinarnego nie może prowadzić do upokarzającego i poniżającego traktowania nieletniego.

Art. 196. 1. Nagrody udziela się nieletniemu za:

- 1) właściwą postawę i zachowanie;
- 2) wyróżniające wykonywanie obowiązków;
- 3) wzorowe przestrzeganie regulaminu ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego;
- 4) bardzo dobre wyniki w nauce albo znaczny wysiłek poniesiony dla uzyskania pozytywnych wyników;
- 5) osiągnięcia w zakresie działalności społecznej, kulturalnej, oświatowej lub sportowej, a także za inne znaczące osiągnięcia.

2. Nagroda może być również przyznana nieletniemu w celu zachęcenia go do poprawy zachowania.

3. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi można udzielić jednorazowo więcej niż jedną nagrodę.

Art. 197. 1. Nagrodą jest:

- 1) pochwała;
- 2) list pochwalny do rodziców albo opiekuna;
- 3) list pochwalny do sądu rodzinnego;
- 4) zezwolenie na rozmowę telefoniczną na koszt ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego;
- 5) nagroda rzeczowa lub pieniężna;
- 6) zgoda na wykonanie przedmiotu lub usługi w warsztatach szkolnych na potrzeby nieletniego;
- 7) zgoda na skorzystanie z internetu;
- 8) zgoda na udział w zajęciach kulturalnych, oświatowych lub sportowych organizowanych przez podmioty zewnętrzne poza ośrodkiem;
- 9) skrócenie lub darowanie uprzednio zastosowanego środka dyscyplinarnego;

- 10) udzielenie przepustki na okres do 7 dni;
- 11) udzielenie urlopu w wymiarze do 65 dni w danym roku kalendarzowym.

2. W każdym czasie sędzia rodzinny może zastrzec, że udzielenie nagrody, o której mowa w ust. 1 pkt 10 i 11, wymaga jego zgody.

3. Nieletniemu, wobec którego toczy się postępowanie w związku z dopuszczeniem się czynu zabronionego, nagrody, o której mowa w ust. 1 pkt 4, 7, 8, 10 i 11, udziela się za zgodą organu prowadzącego postępowanie.

Art. 198. 1. Nagroda w postaci przepustki może być udzielona nieletniemu umieszczonemu w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym po upływie 1 miesiąca pobytu w ośrodku.

2. Nagroda w postaci urlopu może być udzielona nieletniemu umieszczonemu w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym po upływie 2 miesięcy pobytu w ośrodku.

3. Dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego może w przypadkach uzasadnionych wychowawczo, po zasięgnięciu opinii psychologa lub pedagoga i wychowawcy nieletniego, zaliczyć okres pobytu nieletniego w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym na podstawie art. 44 pkt 6 oraz okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich, do okresu uprawniającego do otrzymania nagrody w postaci udzielenia urlopu lub przepustki.

Art. 199. Decyzję o udzieleniu nagrody ze wskazaniem przyczyn jej udzielenia sporządza się na piśmie i podaje do wiadomości nieletniemu oraz włącza do akt osobowych nieletniego.

Art. 200. Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że nagroda została udzielona niezasadnie, dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego uchyła decyzję o udzieleniu nagrody. Decyzję o uchyleniu nagrody sporządza się na piśmie i podaje do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Art. 201. 1. Środek dyscyplinarny stosuje się w przypadku:

- 1) niewykonywania obowiązków wynikających z ustawy lub regulaminu ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego;
- 2) zachowania godzącego w dobro innych osób;
- 3) ucieczki z ośrodka lub nieusprawiedliwionego niepowrotu z pobytu poza ośrodkiem, o którym mowa w art. 190 ust. 1.

2. Za jedno przewinienie stosuje się jeden środek dyscyplinarny. W przypadku gdy nieletni popełnił więcej przewinień, stosuje się jeden środek dyscyplinarny odpowiednio surowszy.

3. Przy stosowaniu środka dyscyplinarnego uwzględnia się w szczególności rodzaj i okoliczności zachowania nieletniego, jego stosunek do tego zachowania, dotychczasową postawę, cechy osobowości i stan zdrowia nieletniego.

4. Środek dyscyplinarny stosuje się niezwłocznie.

Art. 202. 1. Środkiem dyscyplinarnym jest:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) zawiadomienie rodziców albo opiekuna o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
- 4) zawiadomienie sądu rodzinnego o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
- 5) cofnięcie zezwolenia albo nieudzielanie zezwolenia na rozmowy telefoniczne na koszt ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego na okres do 1 miesiąca, z wyjątkiem rozmów z rodzicami albo opiekunem;
- 6) cofnięcie zgody na skorzystanie z internetu na okres do 1 miesiąca;
- 7) cofnięcie zgody albo nieudzielanie zgody na udział w zajęciach kulturalnych, oświatowych lub sportowych organizowanych przez podmioty zewnętrzne poza ośrodkiem wychowawczo-adaptacyjnym na okres do 1 miesiąca.

2. W przypadku ucieczki z ośrodka lub nieusprawiedliwionego niepowrotu z pobytu poza ośrodkiem, o którym mowa w art. 190 ust. 1, środkiem dyscyplinarnym jest również nieudzielanie nagrody, o której mowa w art. 197 ust. 1 pkt 10 lub 11, przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące.

Art. 203. 1. Przed zastosowaniem środka dyscyplinarnego dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego albo upoważniony przez niego pracownik pedagogiczny przyjmuje od nieletniego wyjaśnienia i uzyskuje stanowisko psychologa lub pedagoga z zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

2. Decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego ze wskazaniem przyczyn jego zastosowania sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu wraz z pouczeniem o prawie do złożenia skargi do sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad ośrodkiem oraz włącza się do akt osobowych nieletniego. Sędzia rodzinny sprawujący nadzór nad ośrodkiem może uchylić decyzję dyrektora ośrodka.

Art. 204. 1. Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że środek dyscyplinarny został zastosowany niezasadnie, dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego uchyla decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego.

2. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi, w szczególności jeżeli nieletni przeprosił pokrzywdzonego oraz naprawił szkodę, można zawiesić wykonanie środka dyscyplinarnego na okres do 1 miesiąca, zamienić go na inny, skrócić lub darować.

3. Jeżeli w okresie zawieszenia wykonania środka dyscyplinarnego nieletni dopuścił się ponownie przewinienia, zawieszony środek dyscyplinarny podlega wykonaniu, chyba że dyrektor ośrodka, ze względów wychowawczych, postanowi inaczej.

4. Decyzję o uchyleniu, zawieszeniu, zamianie, skróceniu lub darowaniu środka dyscyplinarnego sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Art. 205. Nieletni umieszczony w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym odbywa praktyczną naukę zawodu w formie zajęć praktycznych organizowaną w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę działającą w ośrodku.

Art. 206. Nieletni umieszczony w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym odbywa zajęcia przysposobienia do pracy w formie przyuczenia do wykonywania określonej pracy organizowane w szkole działającej w ośrodku.

Art. 207. W ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych może być organizowane kształcenie ustawiczne.

Art. 208. W celu organizowania nieletnim pracy sprzyjającej zdobywaniu kwalifikacji zawodowych, przy ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych mogą działać stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne lub inne podmioty, których celem statutowym jest aktywizacja zawodowa lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich.

Art. 209. Nieletni umieszczony w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym może zostać zatrudniony poza ośrodkiem, za zgodą dyrektora ośrodka, na zasadach określonych w przepisach prawa pracy.

Art. 210. 1. Za prace porządkowe i pomocnicze wykonywane przez nieletniego na rzecz ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego w wymiarze nieprzekraczającym 30 godzin

miesięcznie, a w przypadku nieletniego, który ukończył 18 lat i nie kontynuuje nauki, w wymiarze 60 godzin miesięcznie, nieletniemu nie przysługuje wynagrodzenie.

2. Nieletniemu za jego pisemną zgodą lub na jego wniosek, dyrektor ośrodka może zezwolić na nieodpłatne wykonywanie prac, o których mowa w ust. 1, w wymiarze przekraczającym odpowiednio 30 albo 60 godzin miesięcznie.

3. Za wykonywane prace nieodpłatne, o których mowa w ust. 1 lub 2, mogą być nieletniemu udzielane nagrody.

4. Za prace porządkowe i pomocnicze na rzecz ośrodka nie uznaje się czynności związanych z utrzymywaniem czystości i porządku w pomieszczeniach, w których nieletni przebywa, prac wykonywanych w ramach praktycznej nauki zawodu, zajęć przysposobienia do pracy oraz kształcenia ustawicznego.

Art. 211. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb kierowania, przyjmowania, przenoszenia i zwalniania nieletnich z ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, szczegółowe warunki pobytu nieletnich w tych ośrodkach, formę i zakres porozumienia dyrektora ośrodka z duchownym kościoła lub innego związku wyznaniowego, do którego nieletni należą, dotyczącego uczestniczenia przez nieletnich w wykonywaniu praktyk religijnych i korzystaniu przez nich z posług religijnych oraz sposób realizacji tego porozumienia, mając na uwadze konieczność zapewnienia skuteczności oddziaływań wychowawczych, resocjalizacyjnych i terapeutycznych wobec nieletnich, właściwych warunków pobytu nieletnich w ośrodkach, przestrzegania praw nieletnich oraz sprawnego wykonywania orzeczeń.

Rozdział 5

Wykonywanie środka leczniczego

Art. 212. Środek leczniczy wykonuje się w zakładach leczniczych dysponujących warunkami:

- 1) podstawowego zabezpieczenia;
- 2) wzmocnionego zabezpieczenia;
- 3) maksymalnego zabezpieczenia.

Art. 213. Zakłady lecznicze dysponujące warunkami podstawowego zabezpieczenia są przeznaczone dla nieletnich, wobec których nie stwierdza się potrzeby zastosowania zabezpieczeń, o których mowa w art. 214 i art. 215.

Art. 214. Zakłady lecznicze dysponujące warunkami wzmocnionego zabezpieczenia są przeznaczone dla nieletnich:

- 1) których zachowania zagrażające życiu lub zdrowiu własnemu lub innych osób lub powodujące niszczenie mienia nie będą mogły być opanowane w zakładzie leczniczym dysponującym warunkami podstawowego zabezpieczenia;
- 2) jeżeli nie jest możliwe zapobieżenie ich samowolnemu oddaleniu się z zakładu leczniczego dysponującego warunkami podstawowego zabezpieczenia, a mogą oni stwarzać znaczne zagrożenie poza tym zakładem.

Art. 215. Zakłady lecznicze dysponujące warunkami maksymalnego zabezpieczenia są przeznaczone dla nieletnich:

- 1) których powtarzające się zachowania zagrażające życiu lub zdrowiu własnemu lub innych osób lub powodujące niszczenie mienia nie będą mogły być opanowane w zakładzie leczniczym dysponującym warunkami wzmocnionego zabezpieczenia;
- 2) jeżeli nie jest możliwe zapobieżenie ich samowolnemu oddaleniu się z zakładu leczniczego dysponującego warunkami wzmocnionego zabezpieczenia, a mogą oni stwarzać znaczne zagrożenie poza tym zakładem.

Art. 216. 1. W celu zapewnienia właściwego miejsca wykonywania środka leczniczego, minister właściwy do spraw zdrowia powołuje komisję do spraw środka leczniczego dla nieletnich.

2. Do zadań komisji do spraw środka leczniczego dla nieletnich należy:

- 1) wydawanie opinii dla właściwych sądów;
- 2) analiza dostępnej dokumentacji, w tym dokumentacji medycznej, w zakresie, o którym mowa w pkt 1;
- 3) analiza informacji o liczbie dostępnych miejsc w zakładach leczniczych przeznaczonych do wykonywania środka leczniczego;
- 4) wizytacja i ocena zakładów leczniczych przeznaczonych do wykonywania środka leczniczego.

3. W opinii, o której mowa w ust. 2 pkt 1, komisja do spraw środka leczniczego dla nieletnich wskazuje odpowiedni dla nieletniego zakład leczniczy, uwzględniając zakres świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych w danym zakładzie oraz warunki zabezpieczenia, o których mowa w art. 212. Opinia zawiera uzasadnienie.

4. Wskazując odpowiedni dla nieletniego zakład leczniczy komisja do spraw środka leczniczego dla nieletnich bierze pod uwagę:

- 1) stan zdrowia psychicznego, fizycznego i somatycznego nieletniego;
- 2) uzależnienie nieletniego;
- 3) związek pomiędzy zaburzeniami psychicznymi a zachowaniami niebezpiecznymi;
- 4) przebieg i wyniki dotychczasowego leczenia lub rehabilitacji;
- 5) szczególne wskazania do postępowania leczniczego lub rehabilitacyjnego;
- 6) miejsce zamieszkania albo pobytu nieletniego, chyba że ze względów zdrowotnych lub organizacyjnych nie jest to możliwe.

5. Za sporządzenie opinii, o której mowa w ust. 2 pkt 1, członkom komisji do spraw środka leczniczego dla nieletnich przysługuje wynagrodzenie oraz zwrot poniesionych przez nich niezbędnych wydatków na zasadach określonych w art. 89 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 300, z późn. zm.⁷⁾). Członkowie komisji mają prawo do zwrotu kosztów przejazdu na posiedzenia komisji lub w celu wizytacji zakładu leczniczego na zasadach określonych w przepisach dotyczących podróży służbowych na terenie kraju.

6. Komisja do spraw środka leczniczego dla nieletnich przetwarza na zasadach określonych w przepisach o ochronie danych osobowych, dane osobowe nieletnich, wobec których orzeczono środek leczniczy w celu realizacji zadań i obowiązków wynikających z niniejszej ustawy.

Art. 217. Po otrzymaniu opinii komisji do spraw środka leczniczego dla nieletnich, sąd rodzinny określa rodzaj zakładu leczniczego oraz miejsce wykonywania środka leczniczego. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 218. 1. Po określeniu rodzaju zakładu leczniczego, sąd rodzinny poleca przewóz nieletniego do określonego zakładu leczniczego.

2. Przewóz nieletniego do określonego zakładu leczniczego zapewnia na polecenie sądu rodzinnego zakład leczniczy, w którym ma być wykonywany środek leczniczy, chyba że sędzia rodzinny zezwolił rodzicom albo opiekunowi nieletniego na jego doprowadzenie do tego zakładu. W uzasadnionych przypadkach w razie potrzeby sąd może polecić doprowadzenie nieletniego do określonego zakładu leczniczego przez Policję przy zapewnieniu przez kierownika zakładu leczniczego transportu sanitarnego odpowiadającego

---

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 398, 770, 914, 1293 i 1629.

wymaganiom określonym dla zespołu ratownictwa medycznego, po powiadomieniu go przez Policję o miejscu, dniu oraz godzinie planowanego transportu.

Art. 219. Po otrzymaniu zawiadomienia o przyjęciu nieletniego do zakładu leczniczego, sąd rodzinny przekazuje sprawę w zakresie wykonywania środka leczniczego sądowi rodzinnemu, o którym mowa art. 91 ust. 2. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym. Na postanowienie nie przysługuje zażalenie.

Art. 220. 1. Kierownik zakładu leczniczego, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, przesyła do sądu rodzinnego opinię o stanie zdrowia nieletniego umieszczonego w zakładzie leczniczym i o postępach w leczeniu.

2. Kierownik zakładu leczniczego niezwłocznie przesyła do sądu rodzinnego opinię, o której mowa w ust. 1, jeżeli uzna, że w związku ze zmianą stanu zdrowia nieletniego jego dalsze pozostawanie w zakładzie leczniczym nie jest konieczne.

3. Sąd rodzinny może w każdym czasie żądać opinii, o której mowa w ust. 1.

4. Sąd rodzinny, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a w przypadku, o którym mowa w ust. 2 – niezwłocznie, orzeka na podstawie opinii kierownika zakładu leczniczego w przedmiocie dalszego pobytu nieletniego w zakładzie leczniczym.

5. Postanowienie, o którym mowa w ust. 4, może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony, ich pełnomocników i obrońcę nieletniego, chyba że dalsze pozostawanie nieletniego w zakładzie leczniczym nie jest konieczne. Na wniosek nieletniego sąd rodzinny zarządza doprowadzenie nieletniego na posiedzenie, chyba że z uwagi na stan zdrowia nieletniego jego udział w posiedzeniu byłby niewskazany, albo sąd uzna za wystarczającą obecność obrońcy i złożenie przez nieletniego oświadczenia na piśmie. Nieletniego poucza się o prawie złożenia wniosku o doprowadzenie na posiedzenie oraz złożenia oświadczenia na piśmie.

6. Wobec nieletniego zwalnianego z zakładu leczniczego sąd rodzinny stosuje, w razie potrzeby, środki wychowawcze.

7. Po zastosowaniu środka wychowawczego sąd rodzinny przekazuje sprawę właściwemu sądowi rodzinnemu. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym. Na postanowienie nie przysługuje zażalenie.

8. Za sporządzenie opinii, o której mowa w ust. 1, nie przysługuje wynagrodzenie.

Art. 221. 1. Przeniesienie nieletniego do innego zakładu leczniczego dysponującego odpowiednimi zabezpieczeniami oraz odpowiednimi możliwościami leczniczymi lub

rehabilitacyjnymi może nastąpić ze względów leczniczych lub rehabilitacyjnych na wniosek kierownika zakładu leczniczego, nieletniego, jego rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego, na podstawie postanowienia sądu rodzinnego. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

2. Do przeniesienia nieletniego umieszczonego w zakładzie leczniczym do innego zakładu leczniczego art. 212-219 stosuje się odpowiednio.

Art. 222. O przyjęciu nieletniego do zakładu leczniczego, jak również o każdej zmianie tego zakładu oraz o terminie zwolnienia i zwolnieniu nieletniego z zakładu, kierownik zakładu leczniczego niezwłocznie zawiadamia także komisję do spraw środka leczniczego dla nieletnich.

Art. 223. 1. Po przyjęciu do zakładu leczniczego nieletniego:

- 1) poddaje się badaniu lekarskiemu w celu oceny aktualnego stanu zdrowia psychicznego, fizycznego i somatycznego;
- 2) zapoznaje się z prawami i obowiązkami oraz zasadami pobytu w zakładzie oraz poucza o terminie i sposobie składania zażalenia, o którym mowa w art. 107 ust. 1 pkt 21;
- 3) poddaje się kontroli pobieżnej, a w uzasadnionych przypadkach kontroli osobistej;
- 4) poddaje się badaniu na obecność w organizmie alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej;
- 5) poddaje się zabiegom higieniczno-sanitarnym, jeżeli ich przeprowadzenie zostało zalecone przez osobę wykonującą zawód medyczny.

2. Nieletni przyjęty do zakładu leczniczego przekazuje do depozytu dokumenty stwierdzające tożsamość, środki pieniężne, przedmioty wartościowe oraz przedmioty, których nie może posiadać w zakładzie.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do nieletniego przeniesionego z innego zakładu leczniczego oraz do nieletniego po ucieczce z zakładu lub nieusprawiedliwionym niepowrocie z pobytu poza zakładem, o którym mowa w art. 227 ust. 1 i art. 228.

4. Do kontroli osobistej nieletniego i badania na obecność w organizmie nieletniego alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej art. 119 ust. 2-5 i 7-9, art. 120 ust. 2-4 i 8 oraz przepisy wydane na podstawie art. 119 ust. 10 i art. 120 ust. 9 stosuje się odpowiednio.

Art. 224. Nieletniego umieszczonego w zakładzie leczniczym obejmuje się zaplanowanym i zindywidualizowanym postępowaniem, w szczególności leczniczym,

psychoterapeutycznym i socjoterapeutycznym oraz rehabilitacyjnym, mającym na celu poprawę stanu zdrowia i zachowania w stopniu umożliwiającym powrót do życia w społeczeństwie i dalsze leczenie w warunkach poza zakładem leczniczym.

Art. 225. Nietelni umieszczony w zakładzie leczniczym ma obowiązek:

- 1) aktywnego uczestniczenia w postępowaniu, o którym mowa w art. 224;
- 2) powrotu do zakładu leczniczego po udzieleniu zezwolenia na czasowy pobyt poza tym zakładem lub po udzieleniu przepustki okolicznościowej;
- 3) przekazywania do depozytu dokumentów stwierdzających tożsamość, środków pieniężnych, przedmiotów wartościowych oraz przedmiotów, których nie może posiadać w zakładzie leczniczym na zasadach określonych w niniejszej w ustawie;
- 4) poddania się badaniom na obecność w organizmie alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej w przypadkach określonych w niniejszej ustawie;
- 5) poddania się kontroli pobieżnej lub kontroli osobistej w przypadkach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 226. 1. Nietelni umieszczony w zakładzie leczniczym korzysta z własnej odzieży, bielizny i obuwia.

2. Prawo, o którym mowa w ust. 1, może być czasowo ograniczone jeżeli przedmioty, o których mowa w ust. 1, nie nadają się do użytku lub jeżeli ich używanie jest niedopuszczalne ze względów higienicznych albo ze względów bezpieczeństwa. W takim przypadku nietelnego wyposaża się w niezbędnym zakresie.

Art. 227. 1. Nietelniemu umieszczonemu w zakładzie leczniczym, o którym mowa w art. 212 pkt 1, można udzielić zezwolenia na czasowy pobyt poza zakładem pod opieką członka rodziny lub osoby godnej zaufania, jeżeli jest to uzasadnione względami terapeutycznymi lub ważnymi względami rodzinnymi, a niebezpieczeństwo, że nietelni przebywający poza zakładem dopuści się czynu zabronionego lub zagrozi życiu lub zdrowiu własnemu lub innych osób jest nieznaczne.

2. Zezwolenia udziela się na okres nieprzekraczający 3 dni. W szczególnie uzasadnionych przypadkach można udzielić zezwolenia na okres nieprzekraczający 7 dni.

3. Zezwolenia udziela kierownik zakładu leczniczego po uzyskaniu opinii lekarza prowadzącego. O udzieleniu zezwolenia kierownik zakładu leczniczego niezwłocznie informuje sąd rodzinny oraz rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęć nietelni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nietelnego.

4. Udzielenie zezwolenia nieletniemu, wobec którego toczy się postępowanie w związku dopuszczeniem się czynu zabronionego, wymaga zgody organu prowadzącego postępowanie.

5. Jeżeli nieletni nie powróci do zakładu z upływem okresu, na który udzielono zezwolenia, sąd rodzinny niezwłocznie zarządza zatrzymanie nieletniego przez Policję oraz doprowadzenie go do zakładu. Nieletniego doprowadza Policja w asyście lekarza.

6. Nieletniemu, który nie powrócił do zakładu z upływem okresu, na który udzielono zezwolenia, można udzielić ponownego zezwolenia na czasowy pobyt poza zakładem nie wcześniej niż po upływie 3 miesięcy od dnia jego powrotu do zakładu.

Art. 228. W przypadkach losowych kierownik zakładu leczniczego może udzielić nieletniemu umieszczonemu w zakładzie leczniczym przepustki okolicznościowej na okres do 3 dni pod opieką członka rodziny lub osoby godnej zaufania. Przepisy art. 227 ust. 3-5 stosuje się odpowiednio.

Art. 229. Posiadaną przez zakład leczniczy dokumentację dotyczącą nieletniego, nie stanowiącą dokumentacji medycznej, przechowuje się i udostępnia tak, jak prowadzoną przez ten zakład dokumentację medyczną, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.

Art. 230. 1. Jeżeli u nieletniego, wobec którego wykonywany jest środek leczniczy, przyjmowanego do określonego zakładu leczniczego albo umieszczonego w takim zakładzie wystąpią zaburzenia pourazowe, powypadkowe lub inne choroby, i odpowiednie do stanu zdrowia nieletniego świadczenia opieki zdrowotnej nie mogą być udzielone w tym zakładzie, decyzję o skierowaniu nieletniego do innego zakładu leczniczego właściwego ze względu na stan jego zdrowia podejmuje lekarz.

2. W przypadku przyjęcia nieletniego do innego zakładu leczniczego, o którym mowa w ust. 1, kierownik zakładu leczniczego niezwłocznie zawiadamia o tym sąd rodzinny, komisję do spraw środka leczniczego dla nieletnich, rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego oraz informuje o przyczynie podjętej decyzji.

Art. 231. 1. Do wykonywania środka leczniczego oraz do nieletniego umieszczonego w zakładzie leczniczym w celu realizacji tego środka, w zakresie nieuregulowanym niniejszą ustawą, stosuje się przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2137 i 2244), ustawy z dnia 27

sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2017 r. poz. 1318, z późn. zm.⁸⁾).

2. Nieletniemu zapewnia się warunki do realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki na zasadach określonych w art. 128 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

Art. 232. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia szczegółowy tryb umieszczania, przyjmowania, przenoszenia i zwalniania nieletnich z zakładów leczniczych, szczegółowe warunki pobytu nieletnich w tych zakładach oraz warunki zabezpieczenia zakładów leczniczych dysponujących warunkami wzmocnionego i maksymalnego zabezpieczenia, a także tryb powoływania i odwoływania członków komisji do spraw środka leczniczego dla nieletnich, jej skład, sposób działania i sposób postępowania z przekazaną komisji dokumentacją, mając na uwadze konieczność zapewnienia właściwych warunków pobytu nieletnich w zakładach leczniczych, odpowiedniego leczenia, rehabilitacji i postępowania terapeutycznego wobec nieletnich, zapobiegania samowolnemu oddalaniu się nieletnich z zakładu leczniczego oraz przeciwdziałania zachowaniom zagrażającym życiu lub zdrowiu lub powodującym niszczenie mienia, przestrzegania ich praw oraz sprawnego wykonywania orzeczeń, oraz uwzględniając konieczność zapewnienia prawidłowej realizacji zadań komisji i właściwego zabezpieczenia danych i informacji zawartych w dokumentacji dotyczącej nieletnich.

Rozdział 6

Wykonywanie środka poprawczego

Art. 233. Sąd rodzinny, kierując do wykonania orzeczenie o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym, może określić rodzaj zakładu poprawczego, w którym ma być wykonywany ten środek. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 234. 1. Sąd rodzinny może na czas określony odroczyć lub przerwać wykonywanie środka poprawczego w przypadku choroby nieletniego lub z innych ważnych przyczyn.

---

⁸⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1524 oraz z 2018 r. poz. 1115, 1515, 2219 i 2429 oraz z 2019 r. poz. 150.

2. Sąd rodzinny może odwołać odroczenie lub przerwę wykonywania środka poprawczego w przypadku ustania przyczyny, dla której zostały udzielone, lub gdy nieletni nie korzysta z odroczenia lub przerwy w celu, w jakim zostały udzielone, albo rażąco narusza porządek prawny.

Art. 235. 1. Jeżeli po wydaniu orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym, a przed umieszczeniem go w takim zakładzie albo po upływie okresu odroczenia lub przerwy wykonywania środka poprawczego w zachowaniu nieletniego nastąpiła istotna poprawa, sąd rodzinny może warunkowo odstąpić od wykonania orzeczenia.

2. Warunkowe odstąpienie od wykonania orzeczenia następuje na okres próby do lat 3; okres próby nie może jednak trwać dłużej niż do ukończenia przez nieletniego 21 lat. W okresie próby sąd rodzinny stosuje wobec nieletniego środki wychowawcze.

3. Jeżeli w okresie próby nieletni dopuścił się czynu karalnego lub jego zachowanie wskazuje na dalszą demoralizację, lub uchyla się od wykonywania środka wychowawczego, sąd rodzinny może odwołać warunkowe odstąpienie od wykonania orzeczenia i zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.

4. W przypadku dopuszczenia się przez nieletniego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego i braku podstaw do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, sąd rodzinny odwołuje warunkowe odstąpienie od wykonania orzeczenia i zarządza umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.

5. W sprawach, o których mowa w ust. 4, sąd rodzinny może orzec na posiedzeniu niejawnym. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony, ich pełnomocników i obrońcę nieletniego.

6. Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 3 miesięcy nie nastąpiło odwołanie warunkowego odstąpienia od wykonania orzeczenia, umieszczenie w zakładzie poprawczym z mocy prawa uważa się za niebyłe.

Art. 236. 1. Jeżeli w toku wykonywania środka poprawczego okaże się, że wobec nieletniego należy zastosować środek leczniczy, sąd rodzinny może przerwać wykonywanie środka poprawczego i zastosować środek leczniczy.

2. Przed zwolnieniem nieletniego z zakładu leczniczego sąd rodzinny wykonujący środek leczniczy zawiadamia o tym sąd rodzinny.

Art. 237. 1. Sąd rodzinny może warunkowo zwolnić nieletniego z zakładu poprawczego, jeżeli postępy w jego wychowaniu pozwalają przypuszczać, że po zwolnieniu z zakładu nieletni będzie przestrzegał porządku prawnego i zasad współżycia społecznego.

2. Warunkowe zwolnienie z zakładu nie może nastąpić wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od umieszczenia nieletniego w zakładzie; do okresu tego sąd może zaliczyć okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich.

3. Warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego następuje na okres próby do lat 3; okres próby nie może jednak trwać dłużej niż do ukończenia przez nieletniego 21 lat. W okresie próby sąd rodzinny stosuje wobec nieletniego środki wychowawcze.

4. Jeżeli w okresie próby nieletni dopuścił się czynu karnalnego lub jego zachowanie wskazuje na dalszą demoralizację, lub uchyla się od wykonywania środka wychowawczego, sąd rodzinny może odwołać warunkowe zwolnienie i zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.

5. W przypadku dopuszczenia się przez nieletniego czynu karnalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego i braku podstaw do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, sąd rodzinny odwołuje warunkowe zwolnienie i zarządza umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.

6. W sprawach, o których mowa w ust. 5, sąd rodzinny może orzec na posiedzeniu niejawnym. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony, ich pełnomocników i obrońcę nieletniego.

7. Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 3 miesięcy nie nastąpiło odwołanie warunkowego zwolnienia, umieszczenie w zakładzie poprawczym z mocy prawa uważa się za niebyłe.

8. Przepisu ust. 1 nie stosuje się przez okres 1 roku od dnia ponownego umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym orzeczonego na podstawie ust. 5.

9. Ponowny wniosek o warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego, złożony przez nieletniego, jego rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęć nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego, przed upływem 6 miesięcy od wydania postanowienia o odmowie warunkowego zwolnienia, sąd rodzinny pozostawia bez rozpoznania. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 238. 1. Sąd rodzinny wszczyna postępowanie w sprawie nieletniego, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie dopuszczenia się przez nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym przed ukończeniem 17 lat czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a.

2. W postanowieniu kończącym postępowanie w sprawie, o której mowa w ust. 1, sąd rodzinny stwierdza, czy nieletni dopuścił się czynu karalnego.

3. W przypadku braku podstaw do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego i stwierdzenia dopuszczenia się przez nieletniego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego, sąd rodzinny orzeka także w przedmiocie przeniesienia nieletniego do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym.

4. Odpis prawomocnego postanowienia, o którym mowa w ust. 2, sąd rodzinny przesyła dyrektorowi zakładu poprawczego w celu zastosowania wobec nieletniego środka dyscyplinarnego.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 3, do czasu prawomocnego zakończenia postępowania nieletniego umieszcza się w schronisku dla nieletnich.

6. Przepisu art. 237 ust. 1 nie stosuje się przez okres 1 roku od dnia przeniesienia nieletniego do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym orzeczonego na podstawie ust. 3.

Art. 239. Jeżeli nieletni, wobec którego orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym, został skazany na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, wykonuje się karę pozbawienia wolności. Sąd rodzinny umarza postępowanie wykonawcze. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 240. 1. Jeżeli nieletni, wobec którego orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym, został skazany na karę grzywny, karę ograniczenia wolności, karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania lub karę aresztu sąd rodzinny może umorzyć postępowanie wykonawcze. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do zastępczej kary pozbawienia wolności oraz zastępczej kary aresztu.

Art. 241. Środek poprawczy wykonuje się w zakładach poprawczych:

- 1) otwartych;
- 2) półotwartych;
- 3) zamkniętych;
- 4) o wzmożonym nadzorze wychowawczym.

Art. 242. W zakładach poprawczych wobec nieletnich realizuje się system wychowawczy:

- 1) resocjalizacyjny;
- 2) resocjalizacyjno-rewalidacyjny;
- 3) resocjalizacyjno-terapeutyczny.

Art. 243. Zakłady poprawcze otwarte są przeznaczone dla nieletnich, którzy:

- 1) wyrażają wolę uczestniczenia w procesie resocjalizacji i których postawa oraz zachowanie w schronisku dla nieletnich za tym przemawia;
- 2) swoją dotychczasową postawą oraz zachowaniem po orzeczeniu środka poprawczego wskazują na duże prawdopodobieństwo, że będą poddawać się procesowi resocjalizacji;
- 3) są umieszczeni w innym zakładzie poprawczym, a których postawa, zachowanie lub wskazania zespołu diagnostyczno-korekcyjnego przemawiają za umieszczeniem w tym zakładzie.

Art. 244. Zakłady poprawcze półotwarte są przeznaczone dla nieletnich, którzy:

- 1) ze względu na czyny karalne, których się dopuścili i niekorzystne zmiany zachowania nie dają podstaw do umieszczenia ich w zakładzie poprawczym otwartym;
- 2) są umieszczeni w zakładzie poprawczym otwartym, a których postawa oraz zachowanie nie uzasadnia dalszego pobytu w tym zakładzie;
- 3) są umieszczeni w zakładzie poprawczym zamkniętym albo w zakładzie poprawczym o wzmożonym nadzorze wychowawczym, a których postawa, zachowanie lub wskazania zespołu diagnostyczno-korekcyjnego przemawiają za umieszczeniem w tym zakładzie.

Art. 245. Zakłady poprawcze zamknięte są przeznaczone dla nieletnich, którzy:

- 1) ze względu na czyny karalne, których się dopuścili i niekorzystne zmiany zachowania nie dają podstaw do umieszczenia ich w zakładzie poprawczym otwartym albo zakładzie poprawczym półotwartym;
- 2) swoją postawą lub zachowaniem podczas pobytu w schronisku dla nieletnich lub w zakładzie poprawczym innego rodzaju przemawiają za umieszczeniem ich w tym

zakładzie, lub co najmniej dwukrotnie uciekali ze schroniska dla nieletnich lub z zakładów poprawczych innego rodzaju.

Art. 246. 1. Zakłady poprawcze o wzmożonym nadzorze wychowawczym są przeznaczone dla nieletnich, którzy ukończyli 16 lat, a w wyjątkowych przypadkach 15 lat i wymagają wzmożonych oddziaływań wychowawczych lub terapeutycznych.

2. Umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym o wzmożonym nadzorze wychowawczym następuje na podstawie orzeczenia sądu.

Art. 247. Nieletnich, którzy:

- 1) przebywali w aresztach śledczych lub zakładach karnych,
- 2) dopuścili się czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 lub w art. 280 § 2 Kodeksu karnego

– umieszcza się w zakładzie poprawczym półotwartym, zakładzie poprawczym zamkniętym albo zakładzie poprawczym o wzmożonym nadzorze wychowawczym, chyba że szczególne względy resocjalizacyjne, postawa lub zachowanie nieletnich lub wskazania zespołu diagnostycznego, zespołu diagnostyczno-korekcyjnego albo opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów przemawiają za umieszczeniem ich w zakładzie poprawczym otwartym.

Art. 248. 1. Po przyjęciu do zakładu poprawczego nieletniego:

- 1) zapoznaje się z prawami i obowiązkami oraz zasadami pobytu w zakładzie oraz poucza o terminie i sposobie składania zażalenia, o którym mowa w art. 107 ust. 1 pkt 21;
- 2) poddaje się kontroli osobistej;
- 3) poddaje się badaniu na obecność w organizmie alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej;
- 4) umieszcza się w izbie adaptacyjnej.

2. Nieletni przyjęty do zakładu przekazuje do depozytu dokumenty stwierdzające tożsamość, środki pieniężne, przedmioty wartościowe oraz przedmioty, których nie może posiadać w zakładzie.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do nieletniego przeniesionego z innego zakładu poprawczego.

4. Przepisy ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 2 stosuje się do nieletniego po ucieczce z zakładu lub nieusprawiedliwionym niepowrocie z pobytu poza zakładem, o którym mowa w art. 249 ust. 1. Nieletniego można umieścić w izbie adaptacyjnej.

5. Do kontroli osobistej nieletniego i badania na obecność w organizmie nieletniego alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej art. 119 ust. 2-5 i 7-9, art. 120 ust. 2-8 oraz przepisy wydane na podstawie art. 119 ust. 10 i art. 120 ust. 9 stosuje się odpowiednio.

Art. 249. 1. Nieletni umieszczony w zakładzie poprawczym czasowo może opuścić zakład w przypadku:

- 1) udzielenia nagrody, o której mowa w art. 257 ust. 1 pkt 8, 11 lub 12;
- 2) udzielenia przepustki okolicznościowej, o której mowa w ust. 2;
- 3) wyrażenia zgody przez dyrektora zakładu.

2. W przypadkach losowych dyrektor zakładu może udzielić nieletniemu przepustki okolicznościowej na okres do 3 dni. W uzasadnionych przypadkach dyrektor zakładu może podjąć decyzję o korzystaniu przez nieletniego z przepustki okolicznościowej pod opieką pracownika zakładu.

3. Czasowe opuszczenie zakładu w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, przez nieletniego, wobec którego toczy się postępowanie w związku dopuszczeniem się czynu zabronionego, wymaga zgody organu prowadzącego postępowanie.

Art. 250. 1. Nieletni umieszczony w zakładzie poprawczym otrzymuje na własne wydatki kieszonkowe, wypłacane ze środków finansowych przeznaczonych na utrzymanie zakładu.

2. Wysokość kieszonkowego dla nieletniego wynosi miesięcznie 1,1% kwoty bazowej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa.

3. Nieletniemu, którego okres pobytu w zakładzie nie przekracza miesiąca, kieszonkowe przysługuje w wysokości proporcjonalnej do okresu jego pobytu w zakładzie w danym miesiącu.

Art. 251. 1. Przeniesienie nieletniego do innego zakładu poprawczego może nastąpić ze względów wychowawczych lub organizacyjnych na wniosek sędziego rodzinnego, dyrektora zakładu poprawczego, nieletniego, jego rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego.

2. Przeniesienie nieletniej matki do domu matki i dziecka, o którym mowa w art. 135 ust. 1, następuje na wniosek nieletniej.

3. Przeniesienie nieletniego do zakładu poprawczego innego rodzaju następuje na podstawie postanowienia sądu rodzinnego:

- 1) w przypadku, o którym mowa w art. 15 ust. 3 i art. 233;
- 2) w przypadku przeniesienia do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym.

4. Jeżeli w przypadkach, o których mowa w ust. 3, ze względu na szczególne okoliczności konieczne jest natychmiastowe przeniesienie nieletniego, sąd rodzinny wydaje postanowienie w terminie 3 dni.

5. Postanowienie, o którym mowa w ust. 3 i 4, może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 252. Na żądanie sądu rodzinnego zakład poprawczy sporządza opinię psychologiczno-pedagogiczną o nieletnim umieszczonym w zakładzie, obejmującą ocenę procesu resocjalizacji nieletniego i wnioski określające kierunki dalszych oddziaływań wychowawczych, resocjalizacyjnych lub terapeutycznych.

Art. 253. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na pisemny wniosek nieletniego zwalnianego z zakładu poprawczego, dyrektor zakładu może wyrazić zgodę na pozostanie nieletniego w zakładzie na czas określony, nie dłuższy niż 1 rok.

Art. 254. Jeżeli nieletni zwalniany z zakładu poprawczego nie posiada własnych pieniędzy i nie może uzyskać potrzebnej pomocy od rodziców lub opiekuna, lub z innych źródeł, dyrektor zakładu może udzielić mu pomocy finansowej lub materialnej w kwocie do wysokości kwoty bazowej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa.

Art. 255. 1. Dyrektor zakładu poprawczego może udzielić nieletniemu umieszczonemu w zakładzie poprawczym nagrody lub zastosować wobec niego środek dyscyplinarny.

2. Udzielenie nagrody i stosowanie środka dyscyplinarnego nie może prowadzić do upokarzającego i poniżającego traktowania nieletniego.

Art. 256. 1. Nagrody udziela się nieletniemu za:

- 1) właściwą postawę i zachowanie;
- 2) wyróżniające wykonywanie obowiązków;

- 3) wzorowe przestrzeganie regulaminu zakładu poprawczego;
- 4) bardzo dobre wyniki w nauce albo znaczny wysiłek poniesiony dla uzyskania pozytywnych wyników;
- 5) osiągnięcia w zakresie działalności społecznej, kulturalnej, oświatowej lub sportowej, a także za inne znaczące osiągnięcia.

2. Nagroda może być również przyznana nieletniemu w celu zachęcenia go do poprawy zachowania.

3. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi można udzielić jednorazowo więcej niż jedną nagrodę.

Art. 257. 1. Nagrodą jest:

- 1) pochwała;
- 2) list pochwalny do rodziców albo opiekuna;
- 3) list pochwalny do sądu rodzinnego;
- 4) zezwolenie na rozmowę telefoniczną na koszt zakładu poprawczego;
- 5) nagroda rzeczowa lub pieniężna;
- 6) zgoda na wykonanie przedmiotu lub usługi w warsztatach szkolnych na potrzeby nieletniego;
- 7) zgoda na skorzystanie z internetu;
- 8) zgoda na udział w zajęciach kulturalnych, oświatowych lub sportowych organizowanych przez podmioty zewnętrzne poza zakładem;
- 9) podwyższenie kieszonkowego na okres do 3 miesięcy do wysokości 4,5% kwoty bazowej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa;
- 10) skrócenie lub darowanie uprzednio zastosowanego środka dyscyplinarnego;
- 11) udzielenie przepustki na okres do 5 dni;
- 12) udzielenie urlopu.

2. W każdym czasie sędzia rodzinny może zastrzec, że udzielenie nagrody, o której mowa w ust. 1 pkt 11 i 12, wymaga jego zgody.

3. Nieletniemu, wobec którego toczy się postępowanie w związku dopuszczeniem się czynu zabronionego, nagrody, o której mowa w ust. 1 pkt 4, 7, 8, 11 i 12, udziela się za zgodą organu prowadzącego postępowanie.

Art. 258. 1. Nagroda w postaci przepustki może być udzielona nieletniemu umieszczonemu w zakładzie poprawczym:

- 1) otwartym – po upływie 2 miesięcy pobytu w zakładzie;
- 2) półotwartym – po upływie 3 miesięcy pobytu w zakładzie;
- 3) zamkniętym – po upływie 4 miesięcy pobytu w zakładzie;
- 4) o wzmożonym nadzorze wychowawczym – po upływie 5 miesięcy pobytu w zakładzie.

2. Nagroda w postaci urlopu, w danym roku kalendarzowym, może być udzielona nieletniemu umieszczonemu w zakładzie poprawczym:

- 1) otwartym – po upływie 2 miesięcy pobytu w zakładzie, w wymiarze do 65 dni;
- 2) półotwartym – po upływie 3 miesięcy pobytu w zakładzie, w wymiarze do 55 dni;
- 3) zamkniętym – po upływie 4 miesięcy pobytu w zakładzie, w wymiarze do 30 dni;
- 4) o wzmożonym nadzorze wychowawczym – po upływie 6 miesięcy pobytu w zakładzie, w wymiarze do 21 dni.

3. W zakładach poprawczych zamkniętych i o wzmożonym nadzorze wychowawczym wymiar pierwszego urlopu nie może być dłuższy niż 7 dni.

4. Dyrektor zakładu poprawczego może w przypadkach uzasadnionych wychowawczo, po zasięgnięciu opinii psychologa lub pedagoga i wychowawcy nieletniego, zaliczyć okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich do okresu uprawniającego do otrzymania nagrody w postaci udzielenia urlopu lub przepustki.

Art. 259. Decyzję o udzieleniu nagrody ze wskazaniem przyczyn jej udzielenia sporządza się na piśmie i podaje do wiadomości nieletniemu oraz włącza do akt osobowych nieletniego.

Art. 260. Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że nagroda została udzielona niezasadnie, dyrektor zakładu poprawczego uchyla decyzję o udzieleniu nagrody. Decyzję o uchyleniu nagrody sporządza się na piśmie i podaje do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Art. 261. 1. Środek dyscyplinarny stosuje się w przypadku:

- 1) niewykonywania obowiązków wynikających z ustawy lub regulaminu zakładu poprawczego;
- 2) zachowania godzącego w dobro innych osób;

3) ucieczki z zakładu lub nieusprawiedliwionego niepowrotu z pobytu poza zakładem, o którym mowa w art. 249 ust. 1.

2. Za jedno przewinienie stosuje się jeden środek dyscyplinarny. W przypadku gdy nieletni popełnił więcej przewinień, stosuje się jeden środek dyscyplinarny odpowiednio surowszy.

3. Przy stosowaniu środka dyscyplinarnego uwzględnia się w szczególności rodzaj i okoliczności zachowania nieletniego, jego stosunek do tego zachowania, dotychczasową postawę, cechy osobowości i stan zdrowia nieletniego.

4. Środek dyscyplinarny stosuje się niezwłocznie.

Art. 262. 1. Środkiem dyscyplinarnym jest:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) zawiadomienie rodziców albo opiekuna o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
- 4) zawiadomienie sądu rodzinnego o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
- 5) cofnięcie zezwolenia albo nieudzielenie zezwolenia na rozmowy telefoniczne na koszt zakładu poprawczego na okres do 1 miesiąca, z wyjątkiem rozmów z rodzicami albo opiekunem;
- 6) obniżenie kieszonkowego, nie więcej niż do 0,5% kwoty bazowej ustalonej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa, na okres do 3 miesięcy;
- 7) cofnięcie zgody na skorzystanie z internetu na okres do 3 miesięcy;
- 8) cofnięcie zgody albo nieudzielenie zgody na udział w zajęciach kulturalnych, oświatowych lub sportowych organizowanych przez podmioty zewnętrzne poza zakładem poprawczym na okres do 3 miesięcy.

2. W przypadku ucieczki z zakładu lub nieusprawiedliwionego niepowrotu z pobytu poza zakładem, o którym mowa w art. 249 ust. 1, środkiem dyscyplinarnym jest również nieudzielenie nagrody, o której mowa w art. 257 ust. 1 pkt 11 lub 12, przez okres nie dłuższy niż 5 miesięcy.

Art. 263. 1. Przed zastosowaniem środka dyscyplinarnego dyrektor zakładu poprawczego albo upoważniony przez niego pracownik pedagogiczny przyjmuje od nieletniego wyjaśnienia i uzyskuje stanowisko psychologa lub pedagoga z zespołu diagnostyczno-korekcyjnego.

2. Decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego ze wskazaniem przyczyn jego zastosowania sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu wraz z pouczeniem o prawie do złożenia skargi do sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad zakładem oraz włącza się do akt osobowych nieletniego. Sędzia rodzinny sprawujący nadzór nad zakładem może uchylić decyzję dyrektora zakładu.

Art. 264. 1. Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że środek dyscyplinarny został zastosowany niezasadnie, dyrektor zakładu poprawczego uchyla decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego.

2. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi, w szczególności jeżeli nieletni przeprosił pokrzywdzonego oraz naprawił szkodę, można zawiesić wykonanie środka dyscyplinarnego na okres do 3 miesięcy, zamienić go na inny, skrócić lub darować.

3. Jeżeli w okresie zawieszenia wykonania środka dyscyplinarnego nieletni dopuścił się ponownie przewinienia, zawieszony środek dyscyplinarny podlega wykonaniu, chyba że dyrektor zakładu, ze względów wychowawczych, postanowi inaczej.

4. Decyzję o uchyleniu, zawieszeniu, zamianie, skróceniu lub darowaniu środka dyscyplinarnego sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Art. 265. Nieletni umieszczony w zakładzie poprawczym odbywa praktyczną naukę zawodu w formie zajęć praktycznych organizowaną w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę działającą w zakładzie.

Art. 266. Nieletni umieszczony w zakładzie poprawczym odbywa zajęcia przysposobienia do pracy w formie przyuczenia do wykonywania określonej pracy organizowane w szkole działającej w zakładzie poprawczym.

Art. 267. W zakładach poprawczych może być organizowane kształcenie ustawiczne.

Art. 268. W celu organizowania nieletnim pracy sprzyjającej zdobywaniu kwalifikacji zawodowych, przy zakładach poprawczych mogą działać stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne lub inne podmioty, których celem statutowym jest aktywizacja zawodowa lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich.

Art. 269. Nieletni umieszczony w zakładzie poprawczym może zostać zatrudniony poza zakładem, za zgodą dyrektora zakładu, na zasadach określonych w przepisach prawa pracy.

Art. 270. 1. Za prace porządkowe i pomocnicze wykonywane przez nieletniego na rzecz zakładu poprawczego w wymiarze nieprzekraczającym 30 godzin miesięcznie, a w przypadku nieletniego, który ukończył 18 lat i nie kontynuuje nauki, w wymiarze 60 godzin miesięcznie, nieletniemu nie przysługuje wynagrodzenie.

2. Nieletniemu za jego pisemną zgodą lub na jego wniosek, dyrektor zakładu może zezwolić na nieodpłatne wykonywanie prac, o których mowa w ust. 1, w wymiarze przekraczającym odpowiednio 30 albo 60 godzin miesięcznie.

3. Za wykonywane prace nieodpłatne, o których mowa w ust. 1 lub 2, mogą być nieletniemu udzielane nagrody.

4. Za prace porządkowe i pomocnicze na rzecz zakładu nie uznaje się czynności związanych z utrzymywaniem czystości i porządku w pomieszczeniach, w których nieletni przebywa, prac wykonywanych w ramach praktycznej nauki zawodu, zajęć przysposabiania do pracy oraz kształcenia ustawicznego.

Art. 271. 1. Dyrektor zakładu poprawczego może umieścić nieletniego na czas określony poza zakładem poprawczym, jeżeli przemawiają za tym:

- 1) względy wychowawcze, a w szczególności możliwość zdobycia wykształcenia, zawodu, a także niezbędnych kwalifikacji lub uprawnień,
- 2) możliwość podjęcia zatrudnienia,
- 3) potrzeba specjalistycznego leczenia,
- 4) szczególne względy rodzinne

– a ocena zachowania nieletniego wskazuje, że będzie możliwe roztoczenie nad nim skutecznego nadzoru.

2. Przed umieszczeniem nieletniego poza zakładem dyrektor zakładu występuje do sądu rodzinnego o zlecenie przeprowadzenia wywiadu środowiskowego. We wniosku dyrektor zakładu może wystąpić o zlecenie przeprowadzenia wywiadu środowiskowego pracownikom pedagogicznym młodzieżowych ośrodków wychowawczych, ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych lub schronisk dla nieletnich na podstawie art. 63 ust. 2 pkt 2.

3. Dyrektor zakładu może przedłużyć pobyt nieletniego poza zakładem poprawczym na dalszy czas określony, jeżeli istnieją przyczyny, o których mowa w ust. 1, i nieletni realizuje planu pobytu poza zakładem. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

4. O decyzji o umieszczeniu nieletniego poza zakładem lub przedłużeniu pobytu nieletniego poza zakładem, dyrektor zakładu zawiadamia sąd rodzinny. Do wykonania decyzji, o której mowa w ust. 1 lub 3, dyrektor zakładu może przystąpić po zaakceptowaniu jej przez sąd rodzinny. Sąd zajmuje stanowisko w terminie 7 dni od dnia otrzymania decyzji dyrektora. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

5. Dyrektor zakładu może w każdym czasie odwołać decyzję o umieszczeniu nieletniego poza zakładem lub o przedłużeniu pobytu nieletniego poza zakładem, jeżeli ustały przyczyny, o których mowa w ust. 1, lub nieletni nie realizuje planu pobytu poza zakładem. O odwołaniu decyzji dyrektor zakładu zawiadamia sąd rodzinny.

6. Sąd rodzinny może w każdym czasie uchylić decyzję dyrektora zakładu o umieszczeniu nieletniego poza zakładem lub o przedłużeniu pobytu nieletniego poza zakładem. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

7. Jeżeli w trakcie pobytu nieletniego poza zakładem nastąpiło warunkowe zwolnienie nieletniego z zakładu poprawczego, umieszczenie nieletniego poza zakładem ustaje z mocy prawa.

Art. 272. 1. Nieletni umieszczony poza zakładem poprawczym jest nadal wychowankiem tego zakładu. Zakład roztacza nad nim nadzór.

2. W ramach nadzoru, o którym mowa w ust. 1, dyrektor zakładu poprawczego lub upoważniony przez niego pracownik pedagogiczny, będący opiekunem nieletniego podczas pobytu poza zakładem poprawczym, w szczególności:

- 1) sporządza plan pobytu nieletniego poza zakładem;
- 2) utrzymuje kontakt z nieletnim oraz udziela mu niezbędnej pomocy w postaci informacji i wskazówek w rozwiązywaniu problemów życiowych;
- 3) nawiązuje i utrzymuje, w razie potrzeby, kontakt z rodziną albo opiekunem nieletniego;
- 4) nawiązuje, w razie potrzeby, kontakt z organizacjami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, których celem jest pomoc w readaptacji społecznej nieletnich;
- 5) zasięga, w razie potrzeby, informacji o nieletnim od Policji, instytucji państwowych i samorządowych, placówek oświatowych, a także w miejscu jego zatrudnienia;
- 6) może wystąpić do sądu rodzinnego o zlecenie przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, w tym pracownikom pedagogicznym młodzieżowych ośrodków

wychowawczych, ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych lub schronisk dla nieletnich, na podstawie art. 63 ust. 2 pkt 2;

7) prowadzi dokumentację pobytu nieletniego poza zakładem.

3. Nieletni przebywający poza zakładem jest obowiązany do utrzymywania stałego kontaktu z osobą, o której mowa w ust. 2.

4. Po upływie czasu określonego w decyzji o umieszczeniu lub przedłużeniu pobytu nieletniego poza zakładem albo odwołaniu decyzji przez dyrektora, albo uchyleniu decyzji dyrektora przez sąd rodzinny, nieletni ma obowiązek powrócić do zakładu w terminie wyznaczonym przez dyrektora zakładu.

Art. 273. 1. Dyrektor zakładu poprawczego może umieścić nieletniego na czas określony w hostelu, jeżeli jest to uzasadnione prowadzonym procesem usamodzielniania się nieletniego lub przygotowaniem do zwolnienia go z zakładu, a nieletni w czasie pobytu w hostelu podejmie pracę lub naukę.

2. Hostel jest jednostką organizacyjną, przeznaczoną dla nieletnich umieszczonych w zakładzie poprawczym, służącą ułatwieniu procesu usamodzielniania nieletnich lub przygotowaniu ich do zwolnienia z zakładu poprawczego, zapewniającą całodobową opiekę wychowawczą i dającą nieletnim możliwość czasowego zamieszkania, w szczególności gdy ich niezwłoczny powrót do środowiska jest niewskazany.

3. Hostel stanowi:

- 1) dział zakładu poprawczego albo grupę wychowawczą w zakładzie poprawczym albo
- 2) jednostkę organizacyjną poza zakładem poprawczym, prowadzoną przez organizację pozarządową, której celem działania jest pomoc w readaptacji społecznej nieletnich.

4. O decyzji o umieszczeniu nieletniego w hostelu dyrektor zakładu zawiadamia sąd rodzinny, przedstawiając uzgodnione z nieletnim zasady pobytu w hostelu. Wykonanie decyzji o umieszczeniu nieletniego w hostelu, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, następuje po przeniesieniu nieletniego do zakładu poprawczego, w którym utworzono hostel. Do wykonania decyzji o umieszczeniu nieletniego w hostelu, o którym mowa w ust. 3 pkt 2, dyrektor zakładu może przystąpić po zaakceptowaniu jej przez sąd rodzinny. Sąd zajmuje stanowisko w terminie 7 dni od dnia otrzymania decyzji dyrektora. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

5. Dyrektor zakładu poprawczego, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, a w przypadku, o którym mowa w ust. 3 pkt 2, dyrektor zakładu poprawczego, z którego nieletni został umieszczony w hostelu, może w każdym czasie odwołać decyzję o umieszczeniu nieletniego

w hostelu, jeżeli ustały przyczyny umieszczenia nieletniego w hostelu, nieletni naruszył porządek prawny lub zasady pobytu w hostelu. Z wnioskiem o odwołanie decyzji o umieszczeniu nieletniego w hostelu może wystąpić kierownik hostelu, o którym mowa w ust. 3 pkt 2. O odwołaniu decyzji dyrektor zakładu zawiadamia sąd rodzinny.

6. Sąd rodzinny może w każdym czasie uchylić decyzję dyrektora zakładu o umieszczeniu nieletniego w hostelu. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

7. Jeżeli w trakcie pobytu nieletniego w hostelu, o którym mowa w ust. 3 pkt 2, nastąpiło warunkowe zwolnienie nieletniego z zakładu poprawczego, umieszczenie nieletniego w hostelu ustaje z mocy prawa.

Art. 274. 1. Nieletni umieszczony w hostelu pozostaje nadal wychowankiem zakładu poprawczego.

2. Dyrektor zakładu poprawczego, z którego nieletni został umieszczony w hostelu o którym mowa w art. 273 ust. 3 pkt 2, sprawuje nadzór nad nieletnim umieszczonym w tym hostelu.

3. Nadzór, o którym mowa w ust. 2, obejmuje kontrolę i ocenę:

- 1) przestrzegania praw nieletniego;
- 2) istnienia przyczyn umieszczenia nieletniego w hostelu;
- 3) wykonywania indywidualnego programu usamodzielniania;
- 4) prawidłowości dokumentacji dotyczącej nieletniego;
- 5) zapewnienia nieletniemu warunków bytowych, sanitarnych i opieki zdrowotnej.

4. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 3, dyrektor zakładu ma prawo:

- 1) wstępu na teren hostelu, w którym nieletni został umieszczony, w tym do pomieszczeń, w których przebywają nieletni;
- 2) przeglądania dokumentów;
- 3) żądania wyjaśnień od kierownika hostelu;
- 4) przeprowadzania na osobności rozmów z nieletnim oraz badania jego wniosków i skarg.

5. Kierownik hostelu, o którym mowa w art. 273 ust. 3 pkt 2, informuje okresowo sąd rodzinny oraz dyrektora zakładu poprawczego o stopniu realizacji przez nieletniego indywidualnego programu usamodzielniania.

Art. 275. Po upływie czasu określonego w decyzji o umieszczeniu nieletniego w hostelu albo odwołaniu decyzji przez dyrektora zakładu poprawczego, albo uchyleniu decyzji

dyrektora zakładu poprawczego przez sąd rodzinny, nieletni jest umieszczany w zakładzie poprawczym, z którego został umieszczony w hostelu. W przypadku, o którym mowa w art. 273 ust. 3 pkt 1, nieletni może zostać umieszczony w zakładzie poprawczym, który prowadzi hostel, jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają.

Art. 276. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na pisemny wniosek nieletniego zwalnianego z zakładu poprawczego, dyrektor zakładu poprawczego, o którym mowa w art. 273 ust. 3 pkt 1, albo kierownik hostelu, o którym mowa w art. 273 ust. 3 pkt 2, może wyrazić zgodę na pozostanie nieletniego w hostelu na czas określony, nie dłuższy niż 1 rok.

Art. 277. 1. Nieletni przebywający w hostelu jest obowiązany do częściowego pokrywania wydatków związanych z kosztami utrzymania go w hostelu w wysokości nieprzekraczającej 25% tych wydatków. Wysokość wydatków związanych z kosztami utrzymania nieletnich w hostelu określa dyrektor zakładu poprawczego, o którym mowa w art. 273 ust. 3 pkt 1, albo kierownik hostelu, o którym mowa w art. 273 ust. 3 pkt 2, na podstawie średniej kosztów utrzymania wychowanków tego hostelu, w tym kosztów wyżywienia nieletnich, kosztów ich zakwaterowania oraz wynagrodzenia pracowników zatrudnionych w hostelu, w okresie 6 miesięcy poprzedzających wydanie decyzji określającej wysokość wydatków, a jeżeli obliczenie wydatków za taki okres jest niemożliwe – za maksymalny możliwy do uwzględnienia okres.

2. Nieletniego umieszczonego w hostelu, na jego wniosek, można w całości albo w części zwolnić z obowiązku, o którym mowa w ust. 1, w przypadku gdy poniesienie przez niego wydatków w określonej wysokości jest niemożliwe lub zbyt uciążliwe z uwagi na jego sytuację materialną lub osobistą, w szczególności stan zdrowia, niezawinione niewykonywanie pracy zarobkowej, brak stałych źródeł dochodu lub konieczność łożenia przez nieletniego na utrzymanie innych osób.

Art. 278. Szczegółowe warunki pobytu nieletnich w hostelu, o którym mowa w art. 273 ust. 3 pkt 2, oraz szczegółowy tryb postępowania w przedmiocie decyzji w sprawie określenia wysokości zobowiązania nieletniego do pokrywania wydatków związanych z kosztami utrzymania w tym hostelu określa regulamin organizacyjny hostelu.

Art. 279. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb umieszczania, przyjmowania i zwalniania nieletnich z hosteli, warunki pobytu nieletnich w hostelach, sposób dokumentowania pobytu nieletnich w hostelach oraz sposób opracowywania regulaminów organizacyjnych hosteli prowadzonych przez organizacje

pozarządowe, których celem działania jest pomoc w readaptacji społecznej nieletnich, mając na uwadze konieczność zapewnienia właściwych warunków pobytu nieletnich w hostelach i przestrzegania praw nieletnich.

Art. 280. 1. Na finansowanie lub dofinansowanie wydatków związanych z pobytem nieletnich w hostelu, o którym mowa w art. 273 ust. 3 pkt 2, organizacje pozarządowe mogą otrzymywać środki finansowe w formie dotacji celowej na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2077, z późn. zm.⁹⁾).

2. Finansowanie pobytu nieletnich w hostelach, o których mowa w art. 273 ust. 3 pkt 2, może odbywać się także z innych źródeł pozyskiwanych przez organizacje pozarządowe, prowadzące hostel.

3. Wysokość środków finansowych, o których mowa w ust. 1, jak również tryb i terminy ich przekazywania określa każdorazowo umowa, o której mowa w art. 151 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, zawarta przez Ministra Sprawiedliwości z przedstawicielem organizacji prowadzącej hostel.

4. Umieszczenie nieletniego w hostelu prowadzonym przez organizację pozarządową, może nastąpić wyłącznie po zawarciu umowy, o której mowa w ust. 3.

Art. 281. 1. W przypadku ucieczki z zakładu poprawczego lub nieusprawiedliwionego niepowrotu z pobytu poza zakładem, o którym mowa w art. 249 ust. 1, przez okres 6 miesięcy od dnia doprowadzenia albo powrotu nieletniego do zakładu, nie stosuje się wobec niego art. 271 ust. 1 lub art. 273 ust. 1.

2. Wobec nieletniego umieszczonego w hostelu, w przypadku nieusprawiedliwionego niepowrotu z pobytu poza zakładem, o którym mowa w art. 249 ust. 1, przez okres 3 miesięcy od dnia doprowadzenia albo powrotu nieletniego do zakładu, nie stosuje się art. 273 ust. 1.

3. W przypadku, o którym mowa w art. 237 ust. 5, przez okres 1 roku od dnia ponownego umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym, nie stosuje się wobec niego art. 271 ust. 1.

4. W przypadku, o którym mowa w art. 238 ust. 3, przez okres 1 roku od dnia przeniesienia nieletniego do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym, nie stosuje się wobec niego art. 271 ust. 1.

5. Przepisy ust. 1 lub ust. 2 nie wyłączają zastosowania środków dyscyplinarnych.

---

⁹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 62, 1000, 1366, 1669, 1693, 2245, 2354 i 2500 oraz z 2019 r. poz. 303.

Art. 282. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb kierowania, przyjmowania, przenoszenia i zwalniania nieletnich z zakładów poprawczych, szczegółowe warunki pobytu nieletnich w tych zakładach, formę i zakres porozumienia dyrektora zakładu z duchownym kościoła lub innego związku wyznaniowego, do którego nieletni należą, dotyczącego uczestniczenia przez nieletnich w wykonywaniu praktyk religijnych i korzystaniu przez nich z posług religijnych oraz sposób realizacji tego porozumienia, szczegółowy tryb umieszczania nieletnich poza zakładem poprawczym na podstawie art. 271 ust. 1 oraz sposób dokumentowania tego pobytu, mając na uwadze konieczność zapewnienia skuteczności oddziaływań wychowawczych, resocjalizacyjnych i terapeutycznych wobec nieletnich, właściwych warunków pobytu nieletnich w zakładach, przestrzegania praw nieletnich oraz sprawnego wykonywania orzeczeń.

Rozdział 7

Wykonywanie zobowiązania rodziców albo opiekuna

Art. 283. Sąd rodzinny, kierując do wykonania orzeczenie o zastosowaniu środka, o którym mowa w art. 18 ust. 1, może określić sposób kontrolowania jego wykonywania. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 284. W celu kontroli wykonywania środka, o którym mowa w art. 18 ust. 1, sędzia rodzinny lub kurator sądowy kontrolujący wykonywanie tego środka, może zwrócić się do szkoły, do której nieletni uczęszcza, poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej poradni specjalistycznej, pracodawcy nieletniego, lekarza, podmiotu leczniczego, młodzieżowego ośrodka socjoterapii, pokrzywdzonego lub odpowiedniej instytucji lub organizacji o przedstawienie informacji o wykonywaniu przez rodziców albo opiekuna nieletniego nałożonych na nich zobowiązań.

Art. 285. 1. W postępowaniu wykonawczym sąd rodzinny może w razie potrzeby zastosować wobec rodziców albo opiekuna nieletniego środek, o którym mowa w art. 18 ust. 1, a także zmieniać lub uchylić ten środek.

2. Postanowienie w przedmiocie uchylenia środka, o którym mowa w art. 18 ust. 1, może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Rozdział 8

Wykonywanie środków tymczasowych

Art. 286. W przypadkach, o których mowa w art. 26 ust. 4 zdanie drugie i art. 67, sądem właściwym do wykonywania środków tymczasowych jest sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego.

Art. 287. Do wykonywania środka tymczasowego, o którym mowa w art. 44 pkt 7, art. 91 ust. 2 nie stosuje się.

Art. 288. Do wykonywania środków tymczasowych, o których mowa w art. 44 pkt 1-7 i 9, przepisy rozdziałów 4, 5 i 7 stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem art. 289-291.

Art. 289. Czasowe opuszczenie przez nieletniego tymczasowo umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym lub zakładzie leczniczym, ośrodka lub zakładu w przypadku, o którym mowa w art. 180 ust. 1, art. 190 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 227 ust. 1 i art. 228, wymaga zgody organu prowadzącego postępowanie.

Art. 290. 1. Przeniesienie nieletniego tymczasowo umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym do innego ośrodka w przypadku, o którym mowa w art. 181, wymaga zgody organu prowadzącego postępowanie.

2. Przeniesienie nieletniego tymczasowo umieszczonego w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym do innego ośrodka w przypadku, o którym mowa w art. 191, wymaga zgody organu prowadzącego postępowanie.

Art. 291. Nieletniemu tymczasowo umieszczonemu w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym nagrody, o której mowa w art. 197 ust. 1 pkt 4, 7, 8, 10 i 11, udziela się za zgodą organu prowadzącego postępowanie.

Art. 292. Środek tymczasowy, o którym mowa w art. 44 pkt 8, wykonuje się w schroniskach dla nieletnich:

- 1) zwykłych;
- 2) o wzmożonym nadzorze wychowawczym.

Art. 293. Schroniska dla nieletnich zwykle są przeznaczone dla nieletnich umieszczonych na podstawie art. 46 ust. 1 i art. 95 ust. 2.

Art. 294. Schroniska dla nieletnich o wzmożonym nadzorze wychowawczym są przeznaczone dla nieletnich:

- 1) umieszczonych wyłącznie na podstawie art. 46 ust. 2;
- 2) umieszczonych na podstawie art. 238 ust. 5;
- 3) których postawa lub zachowanie podczas pobytu w schronisku dla nieletnich zwykłym zagraża bezpieczeństwu schroniska, w tym osób w nim przebywających i wymagają oni wzmożonych oddziaływań wychowawczych lub terapeutycznych.

Art. 295. 1. Po przyjęciu do schroniska dla nieletnich nieletniego:

- 1) zapoznaje się z prawami i obowiązkami oraz zasadami pobytu w schronisku oraz poucza o terminie i sposobie składania zażalenia, o którym mowa w art. 107 ust. 1 pkt 21;
- 2) poddaje się kontroli osobistej;
- 3) poddaje się badaniu na obecność w organizmie alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej;
- 4) umieszcza się w izbie adaptacyjnej.

2. Nieletni przyjęty do schroniska dla nieletnich przekazuje do depozytu dokumenty stwierdzające tożsamość, środki pieniężne, przedmioty wartościowe oraz przedmioty, których nie może posiadać w schronisku.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do nieletniego przeniesionego z innego schroniska dla nieletnich.

4. Przepisy ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 2 stosuje się do nieletniego po ucieczce ze schroniska lub nieusprawiedliwionym niepowrocie z pobytu poza schroniskiem, o którym mowa w art. 296 ust. 1. Nieletniego można umieścić w izbie adaptacyjnej.

5. Do kontroli osobistej nieletniego i badania na obecność w organizmie nieletniego alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej art. 119 ust. 2-5 i 7-9, art. 120 ust. 2-8 oraz przepisy wydane na podstawie art. 119 ust. 10 i art. 120 ust. 9 stosuje się odpowiednio.

Art. 296. 1. Nieletni umieszczony w schronisku dla nieletnich czasowo może opuścić schronisko w przypadku:

- 1) udzielenia nagrody, o której mowa w art. 304 ust. 1 pkt 8 lub 11;
- 2) udzielenia przepustki okolicznościowej, o której mowa w ust. 2;
- 3) wyrażenia zgody przez dyrektora schroniska.

2. W przypadkach losowych dyrektor schroniska może udzielić nieletniemu przepustki okolicznościowej na okres do 3 dni. Korzystanie przez nieletniego z przepustki okolicznościowej odbywa się pod opieką pracownika schroniska.

3. Czasowe opuszczenie schroniska w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, wymaga zgody organu prowadzącego postępowanie.

Art. 297. 1. Nieletni umieszczony w schronisku dla nieletnich otrzymuje na własne wydatki kieszonkowe, wypłacane ze środków finansowych przeznaczonych na utrzymanie schroniska.

2. Wysokość kieszonkowego dla nieletniego wynosi miesięcznie 1,1% kwoty bazowej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa.

3. Nieletniemu, którego okres pobytu w schronisku nie przekracza miesiąca, kieszonkowe przysługuje w wysokości proporcjonalnej do okresu jego pobytu w schronisku w danym miesiącu.

Art. 298. 1. Przeniesienie nieletniego do innego schroniska dla nieletnich tego samego rodzaju może nastąpić ze względów wychowawczych lub organizacyjnych, w szczególności jeśli usprawniłoby to postępowanie w sprawie nieletniego, na wniosek organu prowadzącego postępowanie albo na wniosek dyrektora schroniska za zgodą organu prowadzącego postępowanie.

2. Przeniesienie nieletniej matki do domu matki i dziecka, o którym mowa w art. 135 ust. 1, następuje na wniosek nieletniej za zgodą organu prowadzącego postępowanie.

3. Przeniesienie nieletniego o którym mowa w art. 294 pkt 3, do schroniska dla nieletnich o wzmożonym nadzorze wychowawczym może nastąpić na uzasadniony wniosek dyrektora schroniska zwykłego, na podstawie postanowienia sądu, przed którym toczy się postępowanie albo sądu właściwego według przepisów Kodeksu postępowania karnego. Postanowienie może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 299. Wobec nieletniego umieszczonego w schronisku dla nieletnich, po prawomocnym zakończeniu postępowania rozpoznawczego, do czasu umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym stosuje się przepisy dotyczące nieletnich umieszczonych w zakładzie poprawczym w zakresie kontaktów nieletniego z osobami spoza zakładu, korespondencji nieletniego, przepustki okolicznościowej, zgody dyrektora na czasowe opuszczenie zakładu oraz nagród i środków dyscyplinarnych.

Art. 300. 1. Opinia diagnostyczna wydawana przez schronisko dla nieletnich, o której mowa w art. 64 ust. 1, obejmuje:

- 1) określenie stanu zdrowia nieletniego;
- 2) określenie poziomu rozwoju poznawczego nieletniego;
- 3) określenie rodzaju zaburzeń zachowania i cech osobowości nieletniego;
- 4) określenie sytuacji rodzinnej nieletniego z uwzględnieniem sytuacji wychowawczej;
- 5) określenie stopnia demoralizacji nieletniego;
- 6) wnioski określające kierunki oddziaływań wychowawczych, resocjalizacyjnych lub terapeutycznych;
- 7) propozycje dotyczące rodzaju środka wychowawczego, leczniczego albo poprawczego.

2. Materiałów stanowiących podstawę wydania opinii, o której mowa w ust. 1, nie udostępnia się stronom.

Art. 301. Jeżeli nieletni zwalniany ze schroniska dla nieletnich nie posiada własnych pieniędzy i nie może uzyskać potrzebnej pomocy od rodziców lub opiekuna, lub z innych źródeł, dyrektor schroniska może udzielić mu pomocy finansowej lub materialnej w kwocie do wysokości kwoty bazowej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa.

Art. 302. 1. Dyrektor schroniska dla nieletnich może udzielić nieletniemu umieszczonemu w schronisku dla nieletnich nagrody lub zastosować wobec niego środek dyscyplinarny.

2. Udzielenie nagrody i stosowanie środka dyscyplinarnego nie może prowadzić do upokarzającego i poniżającego traktowania nieletniego.

Art. 303. 1. Nagrody udziela się nieletniemu za:

- 1) właściwą postawę i zachowanie;
- 2) wyróżniające wykonywanie obowiązków;
- 3) wzorowe przestrzeganie regulaminu schroniska dla nieletnich;
- 4) bardzo dobre wyniki w nauce albo znaczny wysiłek poniesiony dla uzyskania pozytywnych wyników;
- 5) osiągnięcia w zakresie działalności społecznej, kulturalnej, oświatowej lub sportowej, a także za inne znaczące osiągnięcia.

2. Nagroda może być również przyznana nieletniemu w celu zachęcenia go do poprawy zachowania.

3. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi można udzielić jednorazowo więcej niż jedną nagrodę.

Art. 304. 1. Nagrodą jest:

- 1) pochwała;
- 2) list pochwalny do rodziców albo opiekuna;
- 3) list pochwalny do organu prowadzącego postępowanie;
- 4) zezwolenie na rozmowę telefoniczną na koszt schroniska dla nieletnich;
- 5) nagroda rzeczowa lub pieniężna;
- 6) zgoda na wykonanie przedmiotu lub usługi w warsztatach szkolnych na potrzeby nieletniego;
- 7) zgoda na skorzystanie z internetu;
- 8) zgoda na udział w zajęciach kulturalnych, oświatowych lub sportowych organizowanych przez podmioty zewnętrzne poza schroniskiem;
- 9) podwyższenie kieszonkowego na okres do 3 miesięcy do wysokości 4,5% kwoty bazowej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa;
- 10) skrócenie lub darowanie uprzednio zastosowanego środka dyscyplinarnego;
- 11) udzielenie przepustki na okres do 5 dni.

2. Nagrody, o której mowa w ust. 1 pkt 4, 7, 8 i 11, udziela się nieletniemu za zgodą organu prowadzącego postępowanie.

Art. 305. Decyzję o udzieleniu nagrody ze wskazaniem przyczyn jej udzielenia sporządza się na piśmie i podaje do wiadomości nieletniemu oraz włącza do akt osobowych nieletniego.

Art. 306. Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że nagroda została udzielona niezasadnie, dyrektor schroniska dla nieletnich uchyla decyzję o udzieleniu nagrody. Decyzję o uchyleniu nagrody sporządza się na piśmie i podaje do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Art. 307. 1. Środek dyscyplinarny stosuje się w przypadku:

- 1) niewykonywania obowiązków wynikających z ustawy lub regulaminu schroniska dla nieletnich;
- 2) zachowania godzącego w dobro innych osób;

3) ucieczki ze schroniska lub nieusprawiedliwionego niepowrotu z pobytu poza schroniskiem, o którym mowa w art. 296 ust. 1.

2. Za jedno przewinienie stosuje się jeden środek dyscyplinarny. W przypadku, gdy nieletni popełnił więcej przewinień, stosuje się jeden środek dyscyplinarny odpowiednio surowszy.

3. Przy stosowaniu środka dyscyplinarnego uwzględnia się w szczególności rodzaj i okoliczności zachowania nieletniego, jego stosunek do tego zachowania, dotychczasową postawę, cechy osobowości i stan zdrowia nieletniego.

4. Środek dyscyplinarny stosuje się niezwłocznie.

Art. 308. Środkiem dyscyplinarnym jest:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) zawiadomienie rodziców albo opiekuna o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
- 4) zawiadomienie organu prowadzącego postępowanie o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
- 5) cofnięcie zezwolenia albo nieudzielanie zezwolenia na rozmowy telefoniczne na koszt schroniska dla nieletnich na okres do 1 miesiąca, z wyjątkiem rozmów z rodzicami albo opiekunem;
- 6) obniżenie kieszonkowego, nie więcej niż do 0,5% kwoty bazowej ustalonej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa, na okres do 3 miesięcy;
- 7) cofnięcie zgody na skorzystanie z internetu na okres do 3 miesięcy;
- 8) cofnięcie zgody albo nieudzielanie zgody na udział w zajęciach kulturalnych, oświatowych lub sportowych organizowanych przez podmioty zewnętrzne poza schroniskiem dla nieletnich na okres do 3 miesięcy.

Art. 309. 1. Przed zastosowaniem środka dyscyplinarnego dyrektor schroniska dla nieletnich albo upoważniony przez niego pracownik pedagogiczny przyjmuje od nieletniego wyjaśnienia i uzyskuje stanowisko psychologa lub pedagoga z zespołu diagnostycznego.

2. Decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego ze wskazaniem przyczyn jego zastosowania sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu wraz z pouczeniem o prawie do złożenia skargi do sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad

schroniskiem oraz włącza się do akt osobowych nieletniego. Sędzia rodzinny sprawujący nadzór nad schroniskiem może uchylić decyzję dyrektora schroniska.

Art. 310. 1. Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że środek dyscyplinarny został zastosowany niezasadnie, dyrektor schroniska dla nieletnich uchyła decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego.

2. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi, w szczególności jeżeli nieletni przeprosił pokrzywdzonego oraz naprawił szkodę, można zawiesić wykonanie środka dyscyplinarnego na okres do 3 miesięcy, zamienić go na inny, skrócić lub darować.

3. Jeżeli w okresie zawieszenia wykonania środka dyscyplinarnego nieletni dopuścił się ponownie przewinienia, zawieszony środek dyscyplinarny podlega wykonaniu, chyba że dyrektor schroniska, ze względów wychowawczych, postanowi inaczej.

4. Decyzję o uchyleniu, zawieszeniu, zamianie, skróceniu lub darowaniu środka dyscyplinarnego sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Art. 311. Nieletni umieszczony w schronisku dla nieletnich odbywa praktyczną naukę zawodu w formie zajęć praktycznych organizowaną w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę działającą w schronisku.

Art. 312. Nieletni umieszczony w schronisku dla nieletnich odbywa zajęcia przysposobienia do pracy w formie przyuczenia do wykonywania określonej pracy organizowane w szkole działającej w schronisku.

Art. 313. W schroniskach dla nieletnich może być organizowane kształcenie ustawiczne.

Art. 314. W celu organizowania nieletnim pracy sprzyjającej zdobywaniu kwalifikacji zawodowych, przy schroniskach dla nieletnich mogą działać stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne lub inne podmioty, których celem statutowym jest aktywizacja zawodowa lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich.

Art. 315. Nieletni umieszczony w schronisku dla nieletnich może zostać zatrudniony poza schroniskiem, za zgodą dyrektora schroniska, na zasadach określonych w przepisach prawa pracy.

Art. 316. 1. Za prace porządkowe i pomocnicze wykonywane przez nieletniego na rzecz schroniska dla nieletnich w wymiarze nieprzekraczającym 30 godzin miesięcznie, a w przypadku nieletniego, który ukończył 18 lat i nie kontynuuje nauki, w wymiarze 60 godzin miesięcznie, nieletniemu nie przysługuje wynagrodzenie.

2. Nieletniemu za jego pisemną zgodą lub na jego wniosek, dyrektor schroniska może zezwolić na nieodpłatne wykonywanie prac, o których mowa w ust. 1, w wymiarze przekraczającym odpowiednio 30 albo 60 godzin miesięcznie.

3. Za wykonywane prace nieodpłatne, o których mowa w ust. 1 lub 2, mogą być nieletniemu udzielane nagrody.

4. Za prace porządkowe i pomocnicze na rzecz schroniska nie uznaje się czynności związanych z utrzymywaniem czystości i porządku w pomieszczeniach, w których nieletni przebywa, prac wykonywanych w ramach praktycznej nauki zawodu, zajęć przysposabiania do pracy oraz kształcenia ustawicznego.

Art. 317. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb kierowania, przyjmowania, przenoszenia i zwalniania nieletnich ze schronisk dla nieletnich, szczegółowe warunki pobytu nieletnich w tych schroniskach, formę i zakres porozumienia dyrektora schroniska z duchownym kościoła lub innego związku wyznaniowego, do którego nieletni należą, dotyczącego uczestniczenia przez nieletnich w wykonywaniu praktyk religijnych i korzystaniu przez nich z posług religijnych oraz sposób realizacji tego porozumienia, mając na uwadze konieczność zapewnienia skuteczności oddziaływań wychowawczych, resocjalizacyjnych i terapeutycznych wobec nieletnich, właściwych warunków pobytu nieletnich w schroniskach, przestrzegania praw nieletnich oraz sprawnego wykonywania orzeczeń.

DZIAŁ V

Funkcjonowanie ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich

Rozdział 1

Organizacja ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich

Art. 318. Organami ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego są:

- 1) dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego;

- 2) rada ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego.

Art. 319. Organami zakładu poprawczego są:

- 1) dyrektor zakładu poprawczego;
- 2) rada zakładu poprawczego.

Art. 320. Organami schroniska dla nieletnich są:

- 1) dyrektor schroniska dla nieletnich;
- 2) rada schroniska dla nieletnich.

Art. 321. 1. Stanowisko dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich może zajmować nauczyciel mianowany lub dyplomowany, który:

- 1) ukończył studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie i posiada kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym ośrodku, zakładzie lub schronisku;
- 2) ukończył studia wyższe, studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny w zakresie resocjalizacji lub zakład kształcenia nauczycieli w specjalności resocjalizacja;
- 3) ukończył studia wyższe lub studia podyplomowe z zakresu zarządzania albo kurs kwalifikacyjny z zakresu zarządzania oświatą, prowadzony na podstawie przepisów w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli;
- 4) posiada co najmniej pięcioletni staż pracy pedagogicznej;
- 5) w okresie trzech lat poprzedzających powołanie na stanowisko dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska uzyskał co najmniej dobrą ocenę pracy;
- 6) spełnia warunki zdrowotne niezbędne do wykonywania pracy na stanowisku kierowniczym;
- 7) nie był karany karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967 i 2245) lub w art. 276 ust. 1 pkt 2-8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 oraz z 2019 r. poz. 39), oraz nie toczy się przeciwko niemu postępowanie dyscyplinarne;
- 8) nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz nie toczy się przeciwko niemu postępowanie karne lub postępowanie karne skarbowe w sprawie o umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 9) nie był karany zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi;

10) w okresie pięciu lat poprzedzających powołanie na stanowiska dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska nie został odwołany przez organ prowadzący lub nie został skutecznie odwołany na podstawie art. 70 § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 917, z późn. zm.¹⁰⁾), zwanej dalej „Kodeksem pracy”, ze stanowiska dyrektora zakładu, ośrodka lub schroniska albo szkoły lub placówki, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, albo dyrektora placówki lub ośrodka, o których mowa w art. 93 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, chyba że odwołanie nastąpiło w wyniku przekształceń organizacyjnych lub likwidacji poprzedniego miejsca pracy albo złożenia przez niego rezygnacji ze stanowiska.

2. Stanowisko dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich może zajmować także nauczyciel mianowany lub dyplomowany zatrudniony na stanowisku wymagającym kwalifikacji pedagogicznych w urzędzie organu administracji rządowej, kuratorium oświaty, Centrum Edukacji Artystycznej, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej lub okręgowych komisjach egzaminacyjnych oraz nauczyciel mianowany lub dyplomowany urlopowany lub zwolniony z obowiązku świadczenia pracy na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 263), spełniający wymagania, o których mowa w ust. 1 pkt 1-4 i 6-10.

Art. 322. Stanowisko dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich może zajmować także osoba:

- 1) która posiada obywatelstwo polskie, obywatelstwo innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej albo obywatelstwo innego państwa, jeżeli na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej przysługuje jej prawo podjęcia zatrudnienia lub samozatrudnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w tych przepisach;
- 2) która posiada przygotowanie pedagogiczne;
- 3) która posiada co najmniej trzyletni staż pracy dydaktycznej na stanowisku nauczyciela akademickiego;

---

¹⁰⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1000, 1076, 1608, 1629, 2215, 2244, 2245, 2377 i 2432.

- 4) która w okresie trzech lat poprzedzających powołanie na stanowisko dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska uzyskała pozytywną ocenę pracy na uczelni;
- 5) wobec której nie orzeczono zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi;
- 6) która spełnia wymagania, o których mowa w art. 321 ust. 1 pkt 3 i 6-10.

Art. 323. Stanowisko dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich może zajmować także osoba, która:

- 1) korzysta w pełni z praw publicznych i ma pełną zdolność do czynności prawnych;
- 2) ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie;
- 3) posiada co najmniej pięcioletni staż pracy, w tym co najmniej dwuletni staż pracy na stanowisku kierowniczym;
- 4) spełnia wymagania, o których mowa w art. 321 ust. 1 pkt 3 i 6-10 oraz w art. 322 pkt 1 i 5.

Art. 324. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii dyrektora komórki organizacyjnej Ministerstwa Sprawiedliwości wykonującej zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego Ministra Sprawiedliwości nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich albo na wniosek dyrektora tej komórki:

- 1) powołuje na stanowisko dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich osobę, o której mowa w art. 321 ust. 1 albo ust. 2, na czas nieokreślony;
- 2) powołuje, na podstawie art. 68 Kodeksu pracy, na stanowisko dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich osobę, o której mowa w art. 322 albo art. 323, na czas nieokreślony.

Art. 325. 1. Minister Sprawiedliwości może w każdym czasie odwołać dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, o którym mowa w art. 324 pkt 1, w przypadku stwierdzenia:

- 1) zaniedbań w zakresie realizacji zadań ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 2) uchybień w wykonywaniu obowiązków służbowych, w szczególności nierealizowania zadań wyznaczonych przez Ministra Sprawiedliwości.

2. Minister Sprawiedliwości odwołuje dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, o którym mowa w art. 324 pkt 1, w przypadku:

- 1) złożenia przez dyrektora rezygnacji ze stanowiska, za trzymiesięcznym wypowiedzeniem;
- 2) ustalenia negatywnej oceny pracy;
- 3) utraty wymagań niezbędnych do zajmowania stanowiska dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska.

3. Minister Sprawiedliwości i dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska mogą ustalić wcześniejszy termin rezygnacji, o którym mowa w ust. 2 pkt 1.

Art. 326. Powołanie na stanowisko dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich i odwołanie z tego stanowiska osoby, o której mowa w art. 321 ust. 1 albo ust. 2, nie wpływa na treść jej stosunku pracy wynikającego z ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela.

Art. 327. 1. Minister Sprawiedliwości może zawiesić dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich w pełnieniu przez niego obowiązków dyrektora w przypadku:

- 1) wszczęcia przeciwko dyrektorowi ośrodka, zakładu lub schroniska postępowania karnego lub postępowania karnego skarbowego w sprawie o umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 2) ujawnienia okoliczności uprawdopodobniających istnienie zaniedbań w zakresie realizacji zadań ośrodka, zakładu lub schroniska lub uchybień dyrektora w wykonywaniu obowiązków służbowych, w szczególności nierealizowania zadań wyznaczonych przez Ministra Sprawiedliwości.

2. Minister Sprawiedliwości może zawiesić dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, o którym mowa w art. 324 pkt 1, w pełnieniu przez niego obowiązków dyrektora również w przypadku:

- 1) korzystania przez dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska z uprawnień określonych w art. 73 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela – na czas określony wynikający z udzielonego świadczenia;
- 2) złożenia wobec dyrektora wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego na podstawie ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karty Nauczyciela.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, zarządza się przeprowadzenie kontroli w trybie uproszczonym zgodnie z ustawą z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. poz. 1092) lub przeprowadzenie działań doraźnych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 60 ust. 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

4. Do zawieszenia dyrektora, o którym mowa w art. 324 pkt 1, w przypadku określonym w ust. 1 pkt 1 i ust. 2, stosuje się przepisy ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela.

5. W okresie zawieszenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 2:

- 1) dyrektorowi, o którym mowa w art. 324 pkt 1, nie przysługuje dodatek funkcyjny;
- 2) dyrektorowi, o którym mowa w art. 324 pkt 2, wynagrodzenie zmniejsza się do 50%.

Art. 328. 1. Minister Sprawiedliwości, w przypadku:

- 1) odwołania dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich;
- 2) upływu kadencji na stanowisku dyrektora zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich;
- 3) śmierci dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich

– przed powołaniem na stanowisko nowego dyrektora, powierza pełnienie obowiązków dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska wyznaczonej przez siebie osobie:

- 1) będącej nauczycielem posiadającym kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela, nauczyciela wychowawcy, nauczyciela pedagoga lub nauczyciela doradcy zawodowego w szkołach w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich lub w tych ośrodkach, zakładach i schroniskach, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela,
- 2) posiadającej kwalifikacje do zajmowania stanowiska dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska, o których mowa w art. 322 albo art. 323

– na czas określony, nie dłużej jednak niż na okres 12 miesięcy.

2. W przypadku zawieszenia dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich Minister Sprawiedliwości powierza pełnienie obowiązków dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska wyznaczonej przez siebie osobie, o

której mowa w ust. 1 pkt 1 albo pkt 2, na czas określony, nie dłużej jednak niż na okres 12 miesięcy.

Art. 329. 1. Dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich kieruje ośrodkiem, zakładem lub schroniskiem, sprawuje nadzór pedagogiczny, zapewnia warunki niezbędne do realizacji zadań ośrodka, zakładu lub schroniska oraz ponosi odpowiedzialność za jego działalność.

2. W przypadku powołania na stanowisko dyrektora osoby, o której mowa w art. 323, nieposiadającej przygotowania pedagogicznego, nadzór pedagogiczny sprawuje nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w ośrodku, zakładzie lub schronisku.

3. Dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska:

- 1) organizuje pracę w działach ośrodka, zakładu lub schroniska przy współpracy z osobą sprawującą nadzór pedagogiczny, o której mowa w ust. 2;
- 2) dysponuje przyznanymi ośrodkowi, zakładowi lub schronisku środkami finansowymi i odpowiada za ich prawidłowe wykorzystanie;
- 3) wykonuje czynności wynikające ze stosunku pracy wobec pracowników ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 4) opracowuje zakres obowiązków pracowników;
- 5) prowadzi nabór kandydatów na pracowników;
- 6) przedstawia radzie ośrodka, zakładu lub schroniska, nie rzadziej niż dwa razy w roku, wnioski wynikające z realizacji zadań ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 7) reprezentuje ośrodek, zakład lub schronisko na zewnątrz;
- 8) wykonuje inne zadania określone w niniejszej ustawie i w odrębnych przepisach.

4. W przypadku nieobecności dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska jego obowiązki pełni upoważniony pracownik pedagogiczny.

Art. 330. 1. Radę ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub radę schroniska dla nieletnich tworzą wszyscy pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w ośrodku, zakładzie lub schronisku.

2. Przewodniczącym rady ośrodka, zakładu lub schroniska jest dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska.

3. Rada ośrodka, zakładu lub schroniska współdziała z dyrektorem ośrodka, zakładu lub schroniska w wykonywaniu zadań i podnoszeniu jakości pracy ośrodka, zakładu lub

schroniska oraz wyraża opinie w istotnych sprawach dotyczących działalności ośrodka, zakładu lub schroniska.

Art. 331. 1. W ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich zatrudnia się:

- 1) pracowników pedagogicznych;
- 2) terapeutów;
- 3) pracowników administracyjnych i obsługi;
- 4) pracowników medycznych;
- 5) pracowników ochrony.

2. Małżonkowie, osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz osoby pozostające ze sobą we wspólnym pożyciu nie mogą być zatrudnione w tym samym ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, jeżeli powstałby między tymi osobami stosunek podległości służbowej.

Art. 332. Każdy pracownik ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich ma obowiązek:

- 1) przestrzegać praw nieletnich;
- 2) wykonywać zadania i obowiązki z najwyższą starannością, zgodnie z aktualnymi wskazaniami wiedzy i nauki oraz z zasadami i etyką wykonywanego zawodu;
- 3) brać udział, odpowiednio do zajmowanego stanowiska, w resocjalizacji nieletnich oraz być dla nich pozytywnym przykładem;
- 4) dochowywać tajemnicy prawnie chronionej;
- 5) podnosić kwalifikacje zawodowe.

Art. 333. Ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich używają wizerunku orła ustalonego dla godła oraz urzędowej pieczęci, o której mowa w art. 16c ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 441, 1669 i 2245).

Art. 334. Zasady kształcenia i wychowania w szkołach w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich określają odrębne przepisy.

Art. 335. Porządek wewnętrzny ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich określa regulamin.

Art. 336. 1. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, standardy metodologii sporządzania opinii psychologiczno-pedagogicznej, o której mowa w art. 192 i art. 252.

2. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz ministra do spraw zdrowia, określa, w drodze zarządzenia, standardy metodologii sporządzania opinii diagnostycznej, o której mowa w art. 300 ust. 1.

Art. 337. 1. Minister Sprawiedliwości sprawuje zwierzchni nadzór nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich.

2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, sprawuje się przez:

- 1) wydawanie wytycznych, zaleceń, poleceń i decyzji;
- 2) przeprowadzanie kontroli na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej;
- 3) żądanie przekazania informacji lub sprawozdań z działalności ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 4) przestrzeganie standardów metodologii sporządzania opinii;
- 5) rozpoznawanie skarg i wniosków.

Art. 338. Nadzór pedagogiczny nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich, o którym mowa w art. 60 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, Minister Sprawiedliwości sprawuje przez:

- 1) wizytatorów;
- 2) dyrektorów ośrodków, zakładów lub schronisk oraz innych nauczycieli zajmujących stanowiska kierownicze w stosunku do nauczycieli zatrudnionych w tych ośrodkach, zakładach i schroniskach.

Art. 339. 1. W ramach sprawowanego nadzoru nad zakładami poprawczymi, w celu przeciwdziałania demoralizacji nieletnich i dopuszczania się przez nich czynów karalnych oraz tworzenia warunków powrotu nieletnich do normalnego życia, Minister Sprawiedliwości monitoruje skuteczność resocjalizacji nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych.

2. Wykonując zadania, o których mowa w ust. 1, Minister Sprawiedliwości przetwarza dane osobowe nieletnich zgromadzone w Krajowym Rejestrze Karnym w stosunku do

nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym do ukończenia przez nieletniego 23 lat, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Przetwarzanie danych osobowych nieletniego, o których mowa w ust. 2, ustaje przed ukończeniem przez nieletniego 23 lat w przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 7, art. 235 ust. 6 i art. 237 ust. 7.

Art. 340. Minister Sprawiedliwości, w drodze zarządzenia, tworzy, znosi i przekształca ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich.

Art. 341. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób funkcjonowania i organizacji ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, sposób dokumentowania pobytu nieletnich w tych ośrodkach, zakładach i schroniskach oraz szczegółowy sposób zapewnienia bezpieczeństwa w ośrodkach, zakładach i schroniskach, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawności funkcjonowania i bezpieczeństwa ośrodków, zakładów i schronisk, skuteczności oddziaływań wychowawczych, resocjalizacyjnych i terapeutycznych wobec nieletnich, właściwych warunków pobytu nieletnich w ośrodkach, zakładach i schroniskach, przestrzegania praw nieletnich oraz sprawności wykonywania orzeczeń.

Rozdział 2

Ochrona danych osobowych

Art. 342. Administratorami danych osobowych przetwarzanych w celu realizacji zadań i obowiązków wynikających z niniejszej ustawy są:

- 1) Minister Sprawiedliwości, który przetwarza dane osobowe w celu:
  - a) wykonywania orzeczeń,
  - b) wykonywania zadań organu założycielskiego ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich,
  - c) sprawowania nadzoru nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich,
  - d) wykonania czynności z zakresu prawa pracy wobec dyrektora ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, dyrektora zakładu poprawczego i dyrektora schroniska dla nieletnich, w zakresie uregulowanym odrębnymi przepisami;
- 2) ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich, które przetwarzają dane osobowe w celu:
  - a) wykonywania orzeczeń;

- b) prowadzenia i oceny procesu wychowawczego, resocjalizacyjnego i terapeutycznego nieletnich;
- c) zapewnienia funkcjonowania i bezpieczeństwa ośrodka, zakładu i schroniska.

Art. 343. 1. Minister Sprawiedliwości dla realizacji celów, o których mowa w art. 342 pkt 1 lit. a-c, przetwarza następujące kategorie danych osobowych:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) data i miejsce urodzenia;
- 3) płeć;
- 4) numer PESEL;
- 5) obywatelstwo;
- 6) miejsce zamieszkania lub miejsca pobytu oraz adres zamieszkania lub pobytu;
- 7) informacje wynikające z orzeczeń i innych dokumentów przesłanych przez sąd lub dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 8) stan zdrowia;
- 9) wykształcenie, zawód, inne kwalifikacje zawodowe oraz kierunek kształcenia;
- 10) miejsce pracy;
- 11) staż pracy i przebieg pracy zawodowej;
- 12) dane teleadresowe;
- 13) karalność;
- 14) wizerunek;
- 15) dokumenty tożsamości.

2. Ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich dla realizacji celów, o których mowa w art. 342 pkt 2, przetwarzają następujące kategorie danych osobowych:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) data i miejsce urodzenia;
- 3) płeć;
- 4) numer PESEL;
- 5) obywatelstwo;
- 6) miejsce zamieszkania lub miejsca pobytu oraz adres zamieszkania lub pobytu;
- 7) informacje wynikające z orzeczeń i innych dokumentów przesłanych przez organ prowadzący postępowanie oraz udostępnione przez nieletniego, rodziców albo opiekuna nieletniego;

- 8) wykształcenie, zawód, inne kwalifikacje zawodowe oraz kierunek kształcenia;
- 9) sytuacja rodzinna nieletniego, warunki wychowania i charakter środowiska;
- 10) stan zdrowia;
- 11) wyznanie nieletniego;
- 12) miejsca pracy;
- 13) dane teleadresowe;
- 14) karalność;
- 15) wizerunek;
- 16) dokumenty tożsamości.

3. Do przetwarzania danych osobowych, o których mowa w ust. 1 i 2, przepisów art. 12, 13, 15 i 18 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 4.05.2016, str. 1), nie stosuje się.

4. Wyłączenia, o których mowa w ust. 3, stosuje się w przypadku danych osobowych niezbędnych do zapewnienia prawidłowej realizacji zadań i obowiązków administratora danych.

5. Przetwarzanie danych osobowych w celu, o którym mowa w art. 342 pkt 1 lit. d, regulują odrębne przepisy.

6. Okres przechowywania danych osobowych, o których mowa w ust. 1 i 2, ustala administrator zgodnie z celami ich przetwarzania, biorąc pod uwagę przepisy niniejszej ustawy oraz przepisy odrębne dotyczące terminów, z zastrzeżeniem ust. 5.

7. Dane osobowe, o których mowa w ust. 1 i 2, podlegają zabezpieczeniom zapobiegającym nadużyciom i niezgodnemu z prawem dostępowi lub przekazywaniu, w sposób przyjęty przez administratora danych.

8. Administrator danych informuje o ograniczeniach, o których mowa w ust. 3 i 4, na swojej stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej lub na swojej stronie internetowej.

Rozdział 3

Zapewnienie bezpieczeństwa w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich

Art. 344. 1. W celu zapewniania bezpieczeństwa ośrodki wychowawczo-adaptacyjne objęte są systemem ochrony.

2. W celu zapewnienia bezpieczeństwa zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich objęte są systemem ochrony, który różnicuje się w zależności od rodzaju zakładu lub schroniska. Zróżnicowanie uzyskuje się przez zakres stosowanych zabezpieczeń techniczno-ochronnych, a także środków sygnalizacji i łączności oraz rodzaje i liczbę stanowisk ochrony.

3. W zakładach lub schroniskach stosuje się system ochrony:

- 1) pełny;
- 2) ograniczony;
- 3) uproszczony.

4. Dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska tworzy plan ochrony ośrodka, zakładu lub schroniska uwzględniając system ochrony ośrodka, zakładu lub schroniska.

Art. 345. Pracownicy ochrony i inni pracownicy ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich są obowiązani do egzekwowania przestrzegania obowiązujących przepisów w zakresie bezpieczeństwa ośrodka, zakładu lub schroniska, regulaminów oraz planu ochrony ośrodka, zakładu lub schroniska.

Art. 346. 1. Plan ochrony ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich realizują pracownicy ochrony i inni pracownicy ośrodka, zakładu lub schroniska.

2. Pracownicy ochrony:

- 1) prowadzą obserwację zachowania nieletnich oraz kontrolują ruch nieletnich w ośrodku, zakładzie lub schronisku;
- 2) nadzorują nieletnich oraz kontrolują ich zachowanie;
- 3) przeprowadzają, przewożą oraz konwojują nieletnich;
- 4) uniemożliwiają nieletnim ucieczkę;
- 5) sprawdzają dokumenty oraz tożsamość osób uprawnionych do wejścia na teren ośrodka, zakładu lub schroniska i do wyjścia z terenu ośrodka, zakładu lub schroniska;

- 6) deponują w przypadkach przewidzianych w niniejszej ustawie, przedmioty, których nie można posiadać w ośrodku, zakładzie lub schronisku;
- 7) kontrolują pojazdy wjeżdżające na teren ośrodka, zakładu lub schroniska oraz wyjeżdżające z terenu ośrodka, zakładu lub schroniska oraz ładunki tych pojazdów;
- 8) wykonują polecenia dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska albo zastępującego go pracownika pedagogicznego w zakresie używania wobec nieletnich środków przymusu bezpośredniego;
- 9) sprawdzają i stosują zabezpieczenia techniczno-ochronne oraz środki sygnalizacji i łączności;
- 10) zapoznają się ze stosowną dokumentacją i prowadzą ją;
- 11) podejmują czynności zapobiegawcze;
- 12) udzielają pomocy innym pracownikom w celu zachowania bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego;
- 13) informują przełożonego o sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa i wykonują jego polecenia;
- 14) wykonują inne zadania określone w niniejszej ustawie i w odrębnych przepisach.

3. Inni pracownicy ośrodka, zakładu lub schroniska wykonują czynności, o których mowa w ust. 2, w sposób określony w zakresie obowiązków.

Art. 347. 1. Pracownikiem ochrony w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich może być osoba:

- 1) która korzysta z pełni praw publicznych i ma pełną zdolność do czynności prawnych;
- 2) która nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz nie toczy się przeciwko niej postępowanie karne lub postępowanie karne skarbowe w sprawie o umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 3) wobec której nie orzeczono zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi;
- 4) która posiada co najmniej wykształcenie średnie branżowe albo średnie;
- 5) która spełnia warunki zdrowotne niezbędne do wykonywania pracy na stanowisku pracownika ochrony.

2. Pracownik ochrony może samodzielnie realizować obowiązki w zakresie ochrony ośrodka, zakładu lub schroniska po odbyciu kursu przygotowawczego w ramach przeszkolenia wstępnego.

Art. 348. Możliwość poruszania się i przebywania nieletnich w określonych miejscach w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich różnicuje się w zależności od rodzaju zakładu lub schroniska oraz systemu ochrony.

Art. 349. Prawo wstępu na teren ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, poza pracownikami w nim zatrudnionymi, mają osoby:

- 1) sprawujące nadzór nad ośrodkiem, zakładem lub schroniskiem;
- 2) którym została udzielona zgoda przez dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 3) upoważnione przez organ sprawujący nadzór nad ośrodkiem, zakładem lub schroniskiem;
- 4) uprawnione na podstawie niniejszej ustawy i odrębnych przepisów.

Art. 350. 1. Osoby wchodzące na teren ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich są obowiązane do zdeponowania przedmiotów, których nie można posiadać w ośrodku, zakładzie lub schronisku. Przepis art. 142 stosuje się odpowiednio.

2. Przedmioty wnoszone na teren ośrodka, zakładu lub schroniska i wynoszone z niego podlegają kontroli. Kontrolę przeprowadza się w obecności osoby wnoszącej lub wynoszącej przedmioty.

3. W celu zapewnienia porządku prawnego lub bezpieczeństwa ośrodka, zakładu lub schroniska osoby wchodzące na teren ośrodka, zakładu lub schroniska mogą podlegać kontroli pobieżnej.

4. Do kontroli przedmiotów i kontroli pobieżnej art. 119 ust. 2, 3, 5 i 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 351. 1. Pojazdy wjeżdżające na teren ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich lub wyjeżdżające z terenu ośrodka, zakładu lub schroniska oraz ładunki tych pojazdów podlegają kontroli.

2. Do kontroli pojazdów art. 119 ust. 2, 3 i 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 352. 1. Przepisów art. 350 i art. 351 nie stosuje się do:

- 1) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) Prezesa Rady Ministrów;
- 3) członków Rady Ministrów;
- 4) Rzecznika Praw Obywatelskich;

- 5) Rzecznika Praw Dziecka;
- 6) Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych;
- 7) osób korzystających z immunitetu parlamentarnego, sędziowskiego lub prokuratorskiego;
- 8) osób korzystających z immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów międzynarodowych albo powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- 9) osób sprawujących nadzór nad ośrodkiem wychowawczo-adaptacyjnym, zakładem poprawczym lub schroniskiem dla nieletnich.

2. Przepisy art. 350 ust. 2-4 stosuje się do nieletnich wchodzących na teren ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich oraz przedmiotów wnoszonych przez nieletnich na teren ośrodka, zakładu lub schroniska i wynoszonych z niego.

Art. 353. 1. Znalezione w trakcie kontroli, o której mowa w art. 350 ust. 2 i 3 lub art. 351 ust. 1, przedmioty, których nie można posiadać w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, a których właściciela ustalono podlegają zdeponowaniu do czasu opuszczenia przez daną osobę terenu ośrodka, zakładu lub schroniska. Przedmioty, których właściciela nie ustalono podlegają zniszczeniu, a pieniądze i przedmioty wartościowe przekazuje się do depozytu sądowego po uzyskaniu zezwolenia sądu na podstawie odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Z czynności zniszczenia przedmiotów sporządza się protokół. Przepisu nie stosuje się do przedmiotów, których posiadanie jest niezgodne z prawem; w takim przypadku zawiadamia się właściwe organy o podejrzeniu popełnienia czynu zabronionego.

2. Decyzję w sprawach, o których mowa w ust. 1 zdanie pierwsze, podejmuje osoba przeprowadzająca kontrolę pobieżną, kontrolę przedmiotów lub kontrolę pojazdów. Decyzję w sprawach, o których mowa w ust. 1 zdanie drugie, podejmuje dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska.

3. Do przedmiotów znalezionych w toku kontroli, o której mowa w art. 350 ust. 2 i 3, których nieletni nie może posiadać w ośrodku, zakładzie lub schronisku art. 119 ust. 4 i 7 stosuje się.

Art. 354. Dyrektor zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich może zwrócić się z wnioskiem do sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad zakładem lub schroniskiem o wydanie nakazu doprowadzenia nieletniego przez Policję w celu udzielenia

świadczenia zdrowotnego, w przypadku, gdy istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki lub wystąpienia objawów agresji lub autoagresji, a niewystarczające jest prewencyjne użycie przez pracowników zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich środka przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej w przypadku, o którym mowa w art. 122 ust. 4.

Art. 355. Jeżeli przeciwko nieletniemu toczy się postępowanie karne, a jego pobyt w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich stwarzałby poważne zagrożenie bezpieczeństwa zakładu lub schroniska, dyrektor zakładu lub schroniska niezwłocznie zawiadamia organ prowadzący postępowanie o potrzebie zastosowania środka zapobiegawczego.

Art. 356. 1. Dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich współdziała z Policją w związku z zagrożeniem bezpieczeństwa ośrodka, zakładu lub schroniska.

2. Dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska może zwrócić się do Policji o udzielenie pomocy w przypadku stwierdzenia w tym ośrodku, zakładzie lub schronisku zagrożenia dla życia lub zdrowia, ograniczenia wolności osobistej osób lub niszczenia mienia w znacznych rozmiarach, związanych w szczególności z:

- 1) buntem nieletnich;
- 2) ucieczką nieletnich;
- 3) zbiorowym usiłowaniem sforsowania zabezpieczenia ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 4) zamachem terrorystycznym lub napaścią na ośrodek, zakład lub schronisko;
- 5) pożarem, katastrofą lub klęską żywiołową.

3. W zależności od stopnia i rodzaju zagrożenia udzielenie pomocy, o której mowa w ust. 2, może polegać w szczególności na:

- 1) zabezpieczeniu ośrodka, zakładu lub schroniska na zewnątrz przez zablokowanie dostępu osobom stwarzającym zagrożenie bezpieczeństwa ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 2) wprowadzeniu sił Policji na teren ośrodka, zakładu lub schroniska;
- 3) organizacji pościgu;
- 4) zlokalizowaniu i ujęciu nieletnich, którzy dokonali ucieczki;
- 5) ewakuacji nieletnich.

4. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb współdziałania ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich z Policją w związku z zagrożeniem bezpieczeństwa ośrodka, zakładu lub schroniska mając na uwadze konieczność zapewnienia skutecznej i sprawnej współpracy.

DZIAŁ VI

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 357. W ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 917, z późn. zm.¹¹⁾) w art. 304 § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Minister Obrony Narodowej – w stosunku do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, a Minister Sprawiedliwości – w stosunku do osób przebywających w zakładach karnych, ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych lub w schroniskach dla nieletnich, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określą, w drodze rozporządzeń, zakres stosowania do tych osób przepisów działu dziesiątego w razie wykonywania określonych zadań lub prac na terenie zakładu pracy lub w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę.”.

Art. 358. W ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967 i 2245) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 w:
  - a) ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich działających na podstawie ustawy z dnia ... o nieletnich (Dz. U. ...);”;
  - b) ust. 2 w pkt 1 lit. e otrzymuje brzmienie:

„e) organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich oraz szkołami przy zakładach karnych;”;
- 2) w art. 6a ust. 12 otrzymuje brzmienie:

„12. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w stosunku do nauczycieli szkół artystycznych, ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów

---

¹¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1000, 1076, 1608, 1629, 2215, 2244, 2245, 2377 i 2432.

poprawczych, schronisk dla nieletnich odpowiednio – minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe kryteria i tryb dokonywania oceny pracy nauczycieli, w tym nauczycieli zajmujących stanowiska kierownicze, szczegółowy zakres informacji zawartych w karcie oceny pracy, skład i sposób powoływania zespołu oceniającego oraz szczegółowy tryb postępowania odwoławczego, mając na uwadze konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu wykonywania pracy przez nauczycieli na poszczególnych stopniach awansu zawodowego, a w przypadku nauczycieli zajmujących stanowiska kierownicze także wykonywania obowiązków związanych z zajmowanym stanowiskiem, zróżnicowania szczegółowych kryteriów oceny pracy dla poszczególnych stopni awansu zawodowego oraz uwzględnienia w szczegółowych kryteriach oceny pracy dokonywanej po zakończeniu stażu stopnia realizacji planu rozwoju zawodowego nauczyciela.”;

3) w art. 9g w ust. 6 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich oraz szkołami przy zakładach karnych – Minister Sprawiedliwości;”;

4) w art. 17 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Nauczyciele mianowani lub dyplomowani zatrudnieni na stanowisku kuratora oświaty oraz nauczyciele przechodzący do pracy w urzędach administracji rządowej, kuratoriach oświaty, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, okręgowych komisjach egzaminacyjnych, specjalistycznej jednostce nadzoru oraz w organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi oraz schroniskami dla nieletnich na stanowiska wymagające kwalifikacji pedagogicznych oraz nauczyciele, z którymi został nawiązany stosunek pracy na podstawie wyboru na okres pełnienia funkcji z wyboru, otrzymują urlop bezpłatny na czas zajmowania tych stanowisk lub pełnienia tych funkcji.”;

5) w art. 30 ust. 7a otrzymuje brzmienie:

„7a. Minister Sprawiedliwości, uwzględniając co najmniej wysokość średniego wynagrodzenia nauczycieli, o których mowa w ust. 3, określi, w drodze rozporządzenia, dla nauczycieli poszczególnych stopni awansu zawodowego zatrudnionych w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich oraz

szkołach przy zakładach karnych i aresztach śledczych wysokość stawek dodatków, o których mowa w ust. 1 pkt 2, oraz szczegółowe warunki przyznawania tych dodatków, z zastrzeżeniem art. 33, a także szczegółowe warunki obliczania i wypłacania wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw oraz wysokość i warunki wypłacania składników wynagrodzenia, o których mowa w ust. 1 pkt 4, o ile nie zostały one określone w przepisach ustawy lub w odrębnych przepisach, uwzględniając w szczególności specyfikę organizacji nauki, pracy wychowawczej i resocjalizacyjnej, a także specyfikę nauczania prowadzonego w warunkach izolacji.”;

6) w art. 32 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Do nauczycieli mianowanych i dyplomowanych zatrudnionych na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne, w specjalistycznych jednostkach nadzoru, o których mowa w art. 53 ust. 1-3 ustawy – Prawo oświatowe, oraz w organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich i szkołami przy zakładach karnych, w zakresie wynagrodzenia i innych świadczeń stosuje się odpowiednio przepisy ustawy, o której mowa w ust. 1.”;

7) w art. 42:

a) w ust. 3 w tabeli:

- w l.p. 3 po wyrazach „szkolenia rzemieślniczego w” dodaje się wyrazy „ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych,”,
- w l.p. 8 w lit. c po wyrazach „szkolno-wychowawczych,” dodaje się wyrazy „ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych,”,

b) ust. 7b otrzymuje brzmienie:

„7b. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w stosunku do nauczycieli zatrudnionych w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich – Minister Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, wykaz zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz, o których mowa w ust. 2 pkt 1, przez nauczycieli, o których mowa w ust. 3 w tabeli w lp. Ili ust. 7 pkt 3 lit. b, uwzględniając zróżnicowaną specyfikę szkół i placówek.”;

8) w art. 88 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek,

zakładów specjalnych oraz ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich – dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą – po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy – przejść na emeryturę.”;

9) w art. 91a w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) specjalistycznej jednostce nadzoru oraz w organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich oraz szkołami przy zakładach karnych na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych przysługują uprawnienia wynikające z art. 9a-9i, art. 51, art. 63, art. 86, art. 88 i art. 90.”.

Art. 359. W ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2137 i 2244) art. 37 otrzymuje brzmienie:

„Art. 37. 1. W ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich prowadzi się leczenie odwykowe nieletnich uzależnionych od alkoholu dostępnymi metodami i środkami, zgodnie ze wskazaniem aktualnej wiedzy, przez osoby legitymujące się posiadaniem fachowych kwalifikacji do ich stosowania oraz działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych.

2. Nieletni uzależnieni od alkoholu umieszczeni w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, mają obowiązek poddania się zarządzonemu leczeniu odwykowemu.

3. Leczenie odwykowe, o którym mowa w ust. 2, zarządza dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich w stosunku do małoletniego za zgodą przedstawiciela ustawowego, a w razie jej braku, jak również w stosunku do osoby pełnoletniej – za zezwoleniem sądu wykonującego orzeczenie, wydanym po zasięgnięciu opinii biegłego.”.

Art. 360. W ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969) uchyla się art. 95 § 2.

Art. 361. W ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 59) art. 21 otrzymuje brzmienie:

„Art. 21. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb wykonywania zadań przez państwowych inspektorów sanitarnych w odniesieniu do zakładów karnych, aresztów śledczych oraz ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych oraz schronisk dla nieletnich, podległych Ministrowi Sprawiedliwości.”.

Art. 362. W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r. poz. 380 i 1669) w art. 32 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Nieletnim przebywającym w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich zapewnia się możliwość wykonywania praktyk religijnych, korzystania z katechizacji i posług religijnych, uczestniczenia we Mszy św. w niedziele i święta. Nieletnim, którzy nie mogą uczestniczyć we Mszy św., należy zapewnić możliwość wysłuchania Mszy św. transmitowanej przez środki masowego przekazywania.”.

Art. 363. W ustawie z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1726) w art. 28 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Nieletnim przebywającym w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich zapewnia się możliwość wykonywania praktyk religijnych, korzystania z katechizacji i posług religijnych, uczestniczenia w Liturgii Świętej w niedziele i święta prawosławne. Nieletnim, którzy nie mogą uczestniczyć w Liturgii Świętej, należy zapewnić, w miarę potrzeby, w oddzielnych pomieszczeniach, możliwość wysłuchania nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazywania.”.

Art. 364. W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 44h ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. W szkole w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich śródroczną i roczną ocenę klasyfikacyjną zachowania ustala wychowawca oddziału po zasięgnięciu opinii nauczycieli i wychowawców odpowiednio zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich lub ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego.”;

2) w art. 44o ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Uczeń szkoły podstawowej, w tym szkoły podstawowej w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, który posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i ma opóźnienie w realizacji programu nauczania co najmniej jednej klasy, a który w szkole podstawowej uzyskuje ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć z języka mniejszości narodowej, mniejszości etnicznej lub języka regionalnego oceny uznane za pozytywne w ramach wewnątrzszkolnego oceniania oraz rokuje opanowanie w jednym roku szkolnym treści nauczania przewidzianych w programie nauczania dwóch klas, może być promowany do klasy programowo wyższej również w ciągu roku szkolnego.”.

Art. 365. W ustawie z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r. poz. 43) w art. 23 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Nieletnim wyznania ewangelicko-augsburskiego, przebywającym w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, zapewnia się możliwość wykonywania praktyk religijnych, korzystania z opieki duszpasterskiej oraz uczestniczenia w nabożeństwach w niedziele i święta ewangelickie. Nieletnim, którzy nie mają możliwości uczestniczenia w nabożeństwach na terenie ośrodków, zakładów lub schronisk, należy zapewnić wysłuchanie nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazu.”.

Art. 366. W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1599) w art. 17 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Prawo wykonywania praktyk religijnych i korzystania z opieki duszpasterskiej zapewnia się też osobom przebywającym w podmiotach leczniczych wykonujących działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej oraz w domach pomocy społecznej, a także osobom tymczasowo aresztowanym, skazanym oraz nieletnim przebywającym w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.”.

Art. 367. W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1712) w art. 20 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Prawo wykonywania praktyk religijnych i korzystania z opieki duszpasterskiej zapewnia się też osobom przebywającym w podmiotach leczniczych wykonujących działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej oraz domach pomocy społecznej, a także osobom tymczasowo aresztowanym, skazanym oraz nieletnim przebywającym w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.”.

Art. 368. W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1889) w art. 18:

1) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wiernym przebywającym w szpitalach, prewentoriach i sanatoriach, w domach pomocy społecznej i w zakładach karnych oraz osobom tymczasowo aresztowanym i nieletnim przebywającym w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnego, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich – zapewnia się prawo do praktyk religijnych, w tym świętowania soboty i przestrzegania zasad dietetycznych.”;

2) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Minister właściwy do spraw zdrowia, minister właściwy do spraw edukacji oraz Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z Zarządem Kościoła, w drodze rozporządzenia, określą warunki i sposób organizowania wykonywania praktyk religijnych właściwych dla wyznania adwentystycznego osobom przebywającym w szpitalach, prewentoriach i sanatoriach, w domach pomocy społecznej i w zakładach karnych oraz osobom tymczasowo aresztowanym i nieletnim przebywającym w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, a także dzieciom i młodzieży korzystającym z zorganizowanego wypoczynku.”.

Art. 369. W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r. poz. 169) w art. 20 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Nieletnim przebywającym w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich zapewnia się możliwość wykonywania praktyk religijnych, korzystania z katechizacji i posług religijnych, uczestniczenia w nabożeństwach w niedziele i święta. Nieletnim, którzy nie mają możliwości uczestniczenia w nabożeństwach, należy zapewnić możliwość wysłuchania nabożeństwa transmitowanego przez środki masowego przekazu.”.

Art. 370. W ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2018 r. poz. 574 i 1669) w art. 26 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W celu zapewnienia obsługi bibliotecznej specjalnych grup użytkowników prowadzone są biblioteki w podmiotach leczniczych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, w domach pomocy społecznej, w zakładach karnych, ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, a także w jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej i ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.”.

Art. 371. W ustawie z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1218 i 1544 oraz z 2019 r. poz. 60) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 ust. 2 pkt 6 otrzymuje brzmienie:
  - „6) nieletnich, wobec których prawomocnie orzeczono środki wychowawcze, środek leczniczy lub środek poprawczy na podstawie ustawy z dnia ... o nieletnich (Dz. U. ...), zwanej dalej „ustawą o nieletnich”;
- 2) w art. 12:
  - a) w ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:
    - „6) informacje o orzeczonych karach, warunkowym umorzeniu postępowania, środkach karnych, kompensacyjnych, zabezpieczających, wychowawczych, środku leczniczym, środku poprawczym, przepadku, okresie próby, dozorcze kuratora i nałożonych obowiązkach oraz podstawę prawną ich orzeczenia;”;
  - b) w ust. 2:
    - pkt 18-20 otrzymują brzmienie:
      - „18) odwołaniu warunkowego zawieszenia umieszczenia w zakładzie poprawczym i zarządzeniu umieszczenia w zakładzie poprawczym;

- 19) warunkowym zwolnieniu z zakładu poprawczego, a także odwołaniu warunkowego zwolnienia z zakładu poprawczego i zarządzeniu umieszczenia w zakładzie poprawczym;
  - 20) warunkowym odstąpieniu od wykonania orzeczenia o umieszczeniu w zakładzie poprawczym, a także odwołaniu warunkowego odstąpienia od wykonania orzeczenia o umieszczeniu w zakładzie poprawczym i zarządzeniu umieszczenia w zakładzie poprawczym;”,
    - uchyla się pkt 20a,
    - pkt 21 i 22 otrzymują brzmienie:
      - „21) zmianie albo uchyleniu środka wychowawczego;
      - 22) odroczeniu albo przerwaniu wykonywania środków wychowawczych lub środka poprawczego, a także odwołaniu przerwy albo odroczenia;”;
    - pkt 25 otrzymuje brzmienie:
      - „25) powołaniu nieletniego do zasadniczej służby wojskowej, zasadniczej służby w obronie cywilnej lub służby zastępczej;”;
    - po pkt 25 dodaje się pkt 25a i 25b w brzmieniu:
      - „25a) zwolnieniu z zakładu leczniczego oraz o zastosowaniu środka wychowawczego;
      - 25b) przerwaniu wykonywania środka wychowawczego lub poprawczego i zastosowaniu środka leczniczego;”;
- c) ust. 2c otrzymuje brzmienie:
- „2c. Informacja o zastosowaniu późniejszych środków przekazywana organom centralnym państw członkowskich Unii Europejskiej zawiera dane określone w ust. 1 pkt 1-6b oraz w ust. 2 pkt 4-6, 8-12, 14, 15, 17 i 26-33 oraz dane o uchyleniu, zakończeniu lub wykonaniu środków zabezpieczających. Dane określone w ust. 2 pkt 18-25b umieszcza się w informacji, jeżeli środek wychowawczy, leczniczy lub poprawczy został orzeczony przez sąd karny.”;
- 3) w art. 12a ust. 1 otrzymuje brzmienie:
- „1. Przy przekazywaniu za pośrednictwem systemu ECRIS informacji dotyczących kwalifikacji prawnej czynu zabronionego przyjętej w orzeczeniu oraz orzeczonych kar i środków karnych, jak również środków zabezpieczających, kompensacyjnych i przepadku, środków wychowawczych, leczniczych i poprawczych stosuje się kod odpowiadający tym kwalifikacjom i karom oraz środkom karnym, kompensacyjnym i

przypadkowi, jak również środkiem zabezpieczającym, wychowawczym, leczniczym i poprawczym.”;

4) w art. 13 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) kart rejestracyjnych i zawiadomień, zawierających informacje o nieletnich, w rozumieniu przepisów ustawy o nieletnich;”;

5) w art. 14 w ust. 2:

a) w pkt 1:

- wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„po ukończeniu 18. roku życia przez nieletniego, wobec którego wykonywane były środki wychowawcze lub środek leczniczy, z wyjątkiem przypadków, gdy:”;

- lit. b otrzymuje brzmienie:

„b) wykonanie środka wychowawczego ustało z mocy prawa po ukończeniu przez nieletniego 19. roku życia lub 21. roku życia albo z chwilą powołania nieletniego do zasadniczej służby wojskowej, zasadniczej służby w obronie cywilnej lub służby zastępczej;”;

b) pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) po upływie terminów określonych w art. 16 ust. 7, art. 96, art. 235 ust. 6 i art. 237 ust. 7 ustawy o nieletnich.”;

c) uchyla się pkt 3 i 4.

Art. 372. W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508, z późn. zm.¹²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 19 pkt 6 i 7 otrzymują brzmienie:

„6) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze;

---

¹²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1693, 2192, 2245, 2354 i 2529 oraz z 2019 r. poz. 271.

- 7) pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się;”;
- 2) w art. 53 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
- „1. Osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, ośrodek wychowawczo-adaptacyjny, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, może być przyznane wsparcie w mieszkaniu chronionym.”;
- 3) w art. 88:
- a) w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
- „Osoba pełnoletnia opuszczająca dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz ośrodek wychowawczo-adaptacyjny, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zwana dalej „osobą usamodzielnianą”, zostaje objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną, a także pomocą:”;
- b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Pomoc pieniężna na usamodzielnienie i pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki przysługuje osobie, która przebywała w domu pomocy społecznej, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym, schronisku dla nieletnich, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, specjalnym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę albo młodzieżowym ośrodku wychowawczym co najmniej rok.”,

c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Pomoc, o której mowa w ust. 1, przysługuje osobie opuszczającej dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, jeżeli bezpośrednio przed przyjęciem do takiego domu przebywała co najmniej rok w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, w domu pomocy społecznej, w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich, w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, w specjalnym ośrodku wychowawczym, w młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę albo w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.”,

d) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. W realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia osobę usamodzielnianą wspiera opiekun usamodzielnienia, którym może być pracownik socjalny powiatowego centrum pomocy rodzinie, wychowawca, psycholog lub pracownik socjalny domu pomocy społecznej, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, specjalnego ośrodka wychowawczego, młodzieżowego ośrodka socjoterapii zapewniającego całodobową opiekę, młodzieżowego ośrodka wychowawczego, albo inna osoba wskazana przez osobę usamodzielnianą.”;

4) w art. 89 w ust. 7 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) osoba usamodzielniana przed osiągnięciem pełnoletności opuściła samowolnie dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży lub ośrodek wychowawczo-adaptacyjny, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek

socjoterapii zapewniający całodobową opiekę lub młodzieżowy ośrodek wychowawczy;”.

Art. 373. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1510, z późn. zm.¹³⁾) po art. 41a dodaje się art. 41b w brzmieniu:

„Art. 41b. Zabezpieczenie transportu sanitarnego, o którym mowa w art. 218 ust. 2 ustawy z dnia ... o nieletnich (Dz. U. ...), przysługuje bezpłatnie w związku z realizacją świadczenia gwarantowanego w określonym zakładzie leczniczym.”.

Art. 374. W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2018 r. poz. 1030, 1490 i 1669) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5 w ust. 2 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) jednostki organizacyjne Służby Więziennej oraz ośrodki wychowawczo-adaptacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich;”;

2) w art. 29:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej prowadzi się leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych umieszczonych w tych jednostkach.”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Nieletni uzależnieni umieszczeni w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, mają obowiązek poddania się zarządzonemu leczeniu i rehabilitacji.

1b. Leczenie i rehabilitację, o których mowa w ust. 1a, zarządza dyrektor ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich w stosunku do małoletniego za zgodą przedstawiciela ustawowego, a w razie jej braku, jak również w stosunku do osoby pełnoletniej – za zezwoleniem sądu wykonującego orzeczenie, wydanym po zasięgnięciu opinii biegłego.”,

c) w ust. 2 uchyla się pkt 1.

---

¹³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1515, 1532, 1544, 1552, 1669, 1925, 2192 i 2429 oraz z 2019 r. poz. 60 i 303.

Art. 375. W ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1870 oraz z 2019 r. poz. 61 i 125) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 15 w ust. 3 w pkt 1 lit. b otrzymuje brzmienie:

„b) zobowiązujące do powstrzymania się od przebywania w miejscach przeprowadzania imprez masowych, wydane przez sąd wobec skazanego w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności albo wobec nieletniego na podstawie art. 7 pkt 2 ustawy z dnia .... o nieletnich (Dz. U. ...);”;
- 2) w art. 22 w ust. 1 w pkt 1 w lit. a tiret drugie otrzymuje brzmienie:

„– zobowiązujące do powstrzymania się od przebywania w miejscach przeprowadzania imprez masowych, wydane przez sąd wobec skazanego w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności albo wobec nieletniego na podstawie art. 7 pkt 2 ustawy z dnia ... o nieletnich.”.

Art. 376. W ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1900 i 2245 oraz z 2019 r. poz. 60) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 5a:
  - a) w ust. 1:
    - pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) szkół w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich”;
    - część wspólna wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„– do bazy danych SIO są przekazywane dane przez odpowiednio szkołę, placówkę oświatową, zespół, ośrodek wychowawczo-adaptacyjny, zakład poprawczy albo schronisko dla nieletnich.”;
  - b) w ust. 2 pkt 3 i 4 otrzymują brzmienie:
    - „3) poszczególnych szkół i placówek oświatowych połączonych w zespół, ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich oraz szkół w tych ośrodkach, zakładach i schroniskach ;
    - 4) danych wspólnych dla odpowiednio szkoły i placówki oświatowej oraz jej filii, placówki, o której mowa w ust. 1 pkt 2, i szkoły wchodzącej w skład placówki, szkół i placówek oświatowych połączonych w zespół oraz ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich oraz szkół w tych ośrodkach, zakładach i schroniskach .”;

2) w art. 7 w ust. 1 w:

a) pkt 7 lit. a otrzymuje brzmienie:

„a) szkoły lub placówki oświatowej wchodzącej w skład zespołu oraz szkoły wchodzącej w skład specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, młodzieżowego ośrodka wychowawczego, młodzieżowego ośrodka socjoterapii, centrum kształcenia ustawicznego, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich – także numer identyfikacyjny REGON odpowiednio zespołu, ośrodka, centrum, zakładu lub schroniska.”,

b) pkt 13 po lit. h średnik zastępuje się przecinkiem i dodaje się lit. i w brzmieniu:

„i) w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym.”;

3) w art. 16 część wspólna wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„– zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 185 ustawy z dnia ... o nieletnich (Dz. U. ...).”.

Art. 377. W ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998, 1076, 1544 i 2245) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 11 ust. 1a otrzymuje brzmienie:

„1a. W przypadku gdy rodzicem wychowującym dziecko jest małoletni opuszczający młodzieżowy ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii, ośrodek wychowawczo-adaptacyjny, zakład poprawczy lub schronisko dla nieletnich, pracownik socjalny przeprowadza u tego rodzica wywiad, o którym mowa w ust. 1, a następnie kierownik ośrodka pomocy społecznej przydziela temu rodzicowi asystenta rodziny.”;

2) art. 52 otrzymuje brzmienie:

„Art. 52. Minister właściwy do spraw rodziny określi, w drodze rozporządzenia, liczbę godzin szkoleń i zakres programowy szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz dla kandydatów na dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, biorąc pod uwagę możliwość umieszczenia dzieci na podstawie ustawy z dnia ... o nieletnich (Dz. U. ...) lub legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz specyfikę zadań opiekuńczo-wychowawczych dla

poszczególnych form rodzinnej pieczy zastępczej, a także mając na uwadze konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu sprawowanej pieczy zastępczej.”;

3) w art. 54 w ust. 3 w pkt 7 lit. b otrzymuje brzmienie:

„b) dzieckiem umieszczonym na podstawie ustawy z dnia ... o nieletnich.”;

4) w art. 59:

a) w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) dzieci na podstawie ustawy z dnia ... o nieletnich.”;

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej nie można w tym samym czasie umieścić dzieci legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i dzieci na podstawie ustawy z dnia ... o nieletnich.”;

5) w art. 81 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Rodzinie zastępczej zawodowej na dziecko umieszczone na podstawie ustawy z dnia ... o nieletnich przysługuje dodatek nie niższy niż kwota 200 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka.”;

6) w art. 87 w ust. 2 dodaje się pkt 15 w brzmieniu:

„15) ośrodka wychowawczo-adaptacyjnym”;

7) w art. 95 w ust. 3a dodaje się pkt 12 w brzmieniu:

„12) ośrodka wychowawczo-adaptacyjnym”;

8) w art. 103 w ust. 4 pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1) młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym, ośrodkiem wychowawczo-adaptacyjnym, zakładem poprawczym, schroniskiem dla nieletnich, aresztem śledczym, zakładem karnym;

2) zakładem leczniczym, jeżeli pobyt w nim został orzeczonej w trybie określonym w ustawie z dnia ... o nieletnich.”;

9) w art. 141 w ust. 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) okresy pobytu w domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym, schronisku dla nieletnich, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, specjalnym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii,

zapewniającym całodobową opiekę, i młodzieżowym ośrodku wychowawczym, jeżeli orzeczenie sądu o umieszczeniu w pieczy zastępczej nie zostało uchylone;”;

10) w art. 230 w ust. 2 dodaje się pkt 12 w brzmieniu:

„12) ośrodka wychowawczo-adaptacyjnym”.

Art. 378. W ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1834 oraz z 2019 r. poz. 15) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 w ust. 2 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) pracownicy zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich, ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych.”;

2) w art. 4 w pkt 3 lit. a otrzymuje brzmienie:

„a) osób pobranych z zakładu karnego, aresztu śledczego, zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego, młodzieżowego ośrodka wychowawczego lub policyjnej izby dziecka.”;

3) w art. 35 w ust. 3 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Decyzję o użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionego będącego pracownikiem zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnego lub młodzieżowego ośrodka wychowawczego podejmuje.”;

4) art. 40 otrzymuje brzmienie:

„Art. 40. 1. O użyciu środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym albo schronisku dla nieletnich dyrektor placówki niezwłocznie powiadamia sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad tą placówką, sąd rodzinny wykonujący środek wychowawczy albo środek poprawczy lub organ, do którego dyspozycji pozostaje nieletni umieszczony w schronisku dla nieletnich. Przepisu nie stosuje się do prewencyjnego użycia wobec nieletniego środków przymusu bezpośredniego.

2. O użyciu środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w policyjnej izbie dziecka kierownik izby powiadamia sąd rodzinny, o którym mowa w art. 34 ustawy z dnia .... o nieletnich (Dz. U. ...) oraz sąd rodzinny, na obszarze właściwości którego znajduje się policyjna izba dziecka.”;

5) w art. 51 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W przypadku użycia środka przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, schronisku dla nieletnich, ośrodka wychowawczo-adaptacyjnym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub policyjnej izbie dziecka uprawniony każdorazowo przekazuje przełożonemu notatkę, niezależnie od rodzaju i skutku użycia środka przymusu bezpośredniego.”;

6) w art. 52 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Uprawniony, o którym mowa w art. 2 ust. 2 pkt 2, dokumentuje prewencyjne użycie środków przymusu bezpośredniego w księdze ewidencji prewencyjnego użycia środków przymusu bezpośredniego. Przepisów art. 51 ust. 1 i 3 nie stosuje się, chyba że skutkiem tego użycia było zranienie nieletniego lub wystąpienie innych widocznych objawów zagrożenia życia lub zdrowia tego nieletniego albo jego śmierć, albo zniszczenie mienia.”.

Art. 379. W ustawie z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 405) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 6 w ust. 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) nieletnich, wobec których prawomocnie orzeczono środki wychowawcze, środek poprawczy lub środek leczniczy na podstawie ustawy z dnia ... o nieletnich (Dz. U. ...), zwanej dalej „ustawą o nieletnich”, w sprawach o czyny karalne, o których mowa w art. 2, z wyłączeniem art. 200 § 1 Kodeksu karnego”;

2) w art. 7 w ust. 1:

a) pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) informację o orzeczonych karach, warunkowym umorzeniu postępowania, środkach karnych, zabezpieczających, wychowawczych, środku poprawczym, środku leczniczym, okresie próby, dozorcze kuratora, środkach kompensacyjnych, przypadku i nałożonych obowiązkach oraz podstawę prawną ich orzeczenia;”;

b) pkt 11-15 otrzymują brzmienie:

„11) informację o odwołaniu warunkowego zawieszenia umieszczenia w zakładzie poprawczym i zarządzeniu umieszczenia w zakładzie poprawczym;

12) informację o warunkowym zwolnieniu z zakładu poprawczego, a także odwołaniu warunkowego zwolnienia z zakładu poprawczego i zarządzeniu umieszczenia w zakładzie poprawczym;

- 13) informację o warunkowym odstąpieniu od wykonania orzeczenia o umieszczeniu w zakładzie poprawczym, a także odwołaniu warunkowego odstąpienia od wykonania orzeczenia o umieszczeniu w zakładzie poprawczym i zarządzeniu umieszczenia w zakładzie poprawczym;
  - 14) informację o powołaniu nieletniego do zasadniczej służby wojskowej, zasadniczej służby w obronie cywilnej lub służby zastępczej;
  - 15) informację o zmianie albo uchyleniu środka wychowawczego.”,
- c) po pkt 15 dodaje się pkt 16 i 17 w brzmieniu:
- „16) informację o zwolnieniu z zakładu leczniczego oraz o zastosowaniu środka wychowawczego;
  - 17) informację o przerwaniu wykonywania środka wychowawczego lub poprawczego i zastosowaniu środka leczniczego.”;
- 3) w art. 11 w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
- „2) przebywająca w areszcie śledczym, zakładzie karnym, zakładzie psychiatrycznym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie leczniczym lub zakładzie poprawczym jest obowiązana do zgłoszenia osobie kierującej jednostką, w której przebywa, faktycznego adresu pobytu, pod którym będzie przebywała po opuszczeniu jednostki, najpóźniej w dniu opuszczenia tej jednostki; osoba kierująca jednostką niezwłocznie przekazuje informację o faktycznym adresie pobytu osoby ujętej w Rejestrze jednostce organizacyjnej Policji właściwej ze względu na miejsce tego pobytu.”;
- 4) w art. 18 w ust. 4:
- a) w pkt 1:
    - wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„po ukończeniu 18. roku życia przez nieletniego, wobec którego wykonywane były środki wychowawcze lub środek leczniczy, z wyjątkiem przypadków, gdy:”,
    - lit. b otrzymuje brzmienie:

„b) wykonanie środka wychowawczego ustało z mocy prawa po ukończeniu przez nieletniego 19. roku życia lub 21. roku życia albo z chwilą powołania nieletniego do zasadniczej służby wojskowej, zasadniczej służby w obronie cywilnej albo służby zastępczej;”,
  - b) pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) po upływie terminów określonych w art. 16 ust. 7, art. 96, art. 235 ust. 6 i art. 237 ust. 7 ustawy o nieletnich.”,

c) uchyla się pkt 3;

5) w art. 23 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Kto, będąc obowiązany w związku z umieszczeniem danych w Rejestrze do zgłoszenia faktycznego adresu pobytu lub jego każdorazowej zmiany we właściwej jednostce organizacyjnej Policji lub właściwej osobie kierującej aresztem śledczym, zakładem karnym, zakładem psychiatrycznym, młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym, ośrodkiem wychowawczo-adaptacyjnym, zakładem leczniczym lub zakładem poprawczym nie wykonuje tego obowiązku,

podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 1000 zł.”.

Art. 380. W ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.¹⁴⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 8:

a) ust. 12 otrzymuje brzmienie:

„12. Minister Sprawiedliwości może zakładać i prowadzić publiczne szkoły i placówki w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz publiczne szkoły i placówki przy zakładach karnych i aresztach śledczych. Szkoły i placówki przy zakładach karnych i aresztach śledczych działają w ramach ich struktury.”,

b) ust. 15 otrzymuje brzmienie:

„15. Zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli, w tym z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi, przedszkoli integracyjnych i specjalnych oraz innych form wychowania przedszkolnego, o których mowa w art. 32 ust. 2, szkół podstawowych, w tym integracyjnych oraz z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych, szkół artystycznych oraz szkół przy zakładach karnych, szkół w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, należy do zadań własnych gmin.”;

2) w art. 47 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

---

¹⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1000, 1290, 1669 i 2245.

„2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, organizację roku szkolnego w szkołach w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, w zakładach poprawczych i w schroniskach dla nieletnich, z uwzględnieniem w szczególności specyfiki organizacji pracy wychowawczej i resocjalizacyjnej w tych ośrodkach, zakładach i schroniskach oraz zapewnienia wykonywania orzeczeń sądowych.”;

3) art. 58 otrzymuje brzmienie:

„Art. 58. Organ prowadzący szkołę lub placówkę, a w zakresie działalności dydaktyczno-wychowawczej i opiekuńczej również organ sprawujący nadzór pedagogiczny, mogą ingerować w działalność szkoły lub placówki wyłącznie w zakresie i na zasadach określonych w ustawie. W przypadku szkół przy zakładach karnych ingerencja ta jest dopuszczalna również w zakresie realizacji celów wykonania kary pozbawienia wolności określonych w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 652, 1010, 1387 i 2432 oraz z 2019 r. poz. 125), a w przypadku szkół przy ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich – w zakresie realizacji celów określonych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich.”;

4) w art. 60 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Minister Sprawiedliwości i podporządkowane organy sprawują nadzór pedagogiczny nad ośrodkami wychowawczo-adaptacyjnymi, zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich oraz nad szkołami w tych ośrodkach, zakładach i schroniskach, a także nad szkołami i placówkami przy zakładach karnych i aresztach śledczych, z wyjątkiem nadzoru nad nauczaniem przedmiotów ogólnokształcących, który sprawuje kurator oświaty.”;

5) w art. 88 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Nie ustala się obwodów szkołom specjalnym, szkołom integracyjnym, szkołom dwujęzycznym, szkołom dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługujących się językiem regionalnym, szkołom sportowym, szkołom mistrzostwa sportowego, szkołom artystycznym, szkołom w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz szkołom przy zakładach karnych i aresztach śledczych.”;

6) w art. 89 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Szkoła w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich oraz szkoła przy zakładzie karnym lub areszcie śledczym może być zlikwidowana w każdym czasie, po zapewnieniu uczniom możliwości kontynuowania nauki w innej szkole.”;

7) w art. 95 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. W przypadku szkół podstawowych specjalnych funkcjonujących w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii oraz szkół w ośrodkach wychowawczo-adaptacyjnych i w zakładach poprawczych mogą być tworzone szkoły obejmujące część klas szkoły podstawowej. Przepisów ust. 2-5 nie stosuje się.”;

8) w art. 168 ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Niepubliczny młodzieżowy ośrodek wychowawczy może zostać wpisany do ewidencji, jeżeli osoba zgłaszająca ten ośrodek do ewidencji przedstawi ponadto opinię instytucji odpowiedzialnej za wskazywanie staroście ośrodka, do którego ma być skierowany nieletni, określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 185 ustawy z dnia ... o nieletnich (Dz. U. ...), z której wynika, że istnieje zapotrzebowanie na miejsca w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.”.

Art. 381. Zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich utworzone na podstawie przepisów dotychczasowych stają się zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich na podstawie niniejszej ustawy.

Art. 382. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy:

- 1) ośrodki kuratorskie utworzone na podstawie przepisów dotychczasowych stają się ośrodkami kuratorskimi na podstawie niniejszej ustawy;
- 2) policyjne izby dziecka utworzone na podstawie przepisów dotychczasowych stają się policyjnymi izbami dziecka na podstawie niniejszej ustawy;
- 3) schroniska dla nieletnich interwencyjne utworzone na podstawie przepisów dotychczasowych stają się schroniskami dla nieletnich o wzmożonym nadzorze wychowawczym.

Art. 383. 1. Do postępowań rozpoznawczych wszczętych i niezakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

2. Do postępowań wykonawczych prowadzonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

3. Czynności procesowe w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, dokonane do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy są skuteczne, jeżeli dokonano ich z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

4. Czynności dokonane w postępowaniu wykonawczym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy są skuteczne, jeżeli dokonano ich z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

Art. 384. Osoby będące stronami w postępowaniu w sprawach nieletnich do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy stają się stronami w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 385. 1. Postępowania rozpoznawcze wszczęte w sprawach nieletnich wykazujących przejawy demoralizacji, którzy w chwili wszczęcia postępowania nie ukończyli 10 lat i niezakończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, ulegają umorzeniu z mocy prawa.

2. Postępowania rozpoznawcze wszczęte w sprawach nieletnich wykazujących przejawy demoralizacji przed ukończeniem 10 lat, którzy w chwili wszczęcia postępowania ukończyli 10 lat i niezakończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, ulegają umorzeniu z mocy prawa.

3. W sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, postępowania wykonawcze prowadzone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, ulegają umorzeniu z mocy prawa.

4. W sprawach, o których mowa w ust. 1-3, sąd rodzinny zawiadamia o umorzeniu postępowania właściwy sąd opiekuńczy.

Art. 386. 1. Jeżeli do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy sąd pierwszej instancji orzekł wobec nieletniego umieszczenie w domu pomocy społecznej, sąd odwoławczy może orzec wobec nieletniego ten środek.

2. Do postępowań wykonawczych w przedmiocie umieszczenia i pobytu nieletniego w domu pomocy społecznej, stosuje się przepisy dotychczasowe.

3. Do sprawowania nadzoru sędziego rodzinnego nad wykonywaniem orzeczeń o umieszczeniu nieletniego w domu pomocy społecznej, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 387. 1. Do praw i obowiązków nieletnich, wobec których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, orzeczono środki wychowawcze, środki, o których mowa w art. 12 ustawy wskazanej w art. 402, albo środek poprawczy, stosuje się przepisy niniejszej ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Do pobytu nieletnich w domu pomocy społecznej, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 388. W terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, w sprawach nieletnich umieszczonych w młodzieżowym ośrodku wychowawczym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, sąd rodzinny zbada konieczność skierowania sprawy na posiedzenie w przedmiocie zmiany orzeczonego środka wychowawczego na środek wychowawczy w postaci umieszczenia nieletniego w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym.

Art. 389. 1. W sprawach nieletnich, wobec których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, tymczasowo zastosowano środek, o którym mowa w art. 26 ustawy wskazanej w art. 402, stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

2. W sprawach, o których mowa w ust. 1, w terminie 30 dni przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, sąd rodzinny kieruje sprawę na posiedzenie w przedmiocie przedłużenia stosowania środka tymczasowego po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, stosując przepisy niniejszej ustawy.

Art. 390. 1. W sprawach nieletnich, wobec których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, zastosowano środek, o którym mowa w art. 27 ustawy wskazanej w art. 402, stosuje się przepisy niniejszej ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. W sprawach, o których mowa w ust. 1, okres łącznego pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich liczy się od chwili faktycznego zatrzymania nieletniego.

Art. 391. 1. Do praw i obowiązków nieletnich, wobec których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, tymczasowo zastosowano środek, o którym mowa w art. 26 albo zastosowano środek, o którym mowa w 27, ustawy wskazanej w art. 402, stosuje się przepisy niniejszej ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Do pobytu nieletnich w domu pomocy społecznej, wobec których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, tymczasowo zastosowano umieszczenie w domu pomocy społecznej, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 392. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy kierownicy ośrodków kuratorskich i osoby realizujące zadania w ośrodku kuratorskim, stają się odpowiednio: kierownikami ośrodków kuratorskich albo osobami realizującymi zadania w ośrodku kuratorskim, w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 393. Do osób zatrudnionych w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy nie stosuje się wymogu określonego w art. 331 ust. 2 niniejszej ustawy.

Art. 394. W terminie 5 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy dotychczasowi pracownicy ochrony zatrudnieni w zakładzie poprawczym lub w schronisku dla nieletnich, niespełniający w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy wymogów określonych w art. 347 ust. 1 niniejszej ustawy, dostosują swoje kwalifikacje do wymagań wskazanych w tym przepisie.

Art. 395. Przepisy art. 393 i art. 394 stosuje się odpowiednio do pracowników zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, którzy stali się pracownikami ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych na podstawie art. 340 niniejszej ustawy.

Art. 396. Do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzeń, standardy metodologii sporządzania opinii, o których mowa w art. 336 niniejszej ustawy.

Art. 397. 1. Do gromadzenia, przekazywania i usuwania danych z Krajowego Rejestru Karnego o osobach nieletnich, wobec których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy orzeczono środki wychowawcze, poprawcze lub wychowawczo-lecznicze albo którym wymierzono karę na podstawie art. 13 lub art. 94 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, stosuje się przepisy dotychczasowe.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do danych o osobach nieletnich, o których mowa w art. 386 ust. 1 niniejszej ustawy.

Art. 398. Do orzeczeń zobowiązujących do powstrzymania się od przebywania w miejscach przeprowadzania imprez masowych wydanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wobec nieletniego na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, stosuje się przepisy ustawy, o której mowa art. 375 w brzmieniu dotychczasowym.

Art. 399. 1. Do placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego, o której mowa w art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie może być przyjęte dziecko w trakcie samowolnego pobytu poza domem pomocy społecznej, jeżeli pobyt w tym domu został orzeczony przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do nieletnich, o których mowa w art. 386 ust. 1 niniejszej ustawy.

Art. 400. 1. Do gromadzenia, przekazywania i usuwania danych z Rejestru Sprawców Przepstępstw na Tle Seksualnym o osobach nieletnich, wobec których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy orzeczono środki wychowawcze, poprawcze lub wychowawczo-lecznicze albo którym wymierzono karę na podstawie art. 94 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, stosuje się przepisy dotychczasowe.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do danych o osobach nieletnich, o których mowa w art. 386 ust. 1 niniejszej ustawy.

Art. 401. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie:

- 1) art. 304 § 5 ustawy zmienianej w art. 357, art. 6a ust. 12, art. 30 ust. 7a i art. 42 ust. 7b ustawy zmienianej w art. 358, art. 18 ust. 5 ustawy zmienianej w art. 368 i art. 26 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 370, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów nowych wykonawczych wydanych na podstawie art. 304 § 5 ustawy zmienianej w art. 357, art. 6a ust. 12, art. 30 ust. 7a i art. 42 ust. 7b ustawy zmienianej w art. 358, art. 18 ust. 5 ustawy zmienianej w art. 368 i art. 26 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 370, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy;
- 2) art. 21 ustawy zmienianej w art. 361, art. 12 ust. 3 i art. 12a ust. 2 ustawy zmienianej w art. 371 zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 21 ustawy zmienianej w art. 361, art. 12 ust. 3 i art. 12a ust. 2 ustawy zmienianej w art. 371, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy;
- 3) art. 52 ustawy zmienianej w art. 377, zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 52 ustawy zmienianej w art. 377 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez okres 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 402. Traci moc ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969).

Art. 403. Ustawa wchodzi w życie po upływie 9 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 135 ust. 1 i 2, art. 187, 318, art. 321-335 w zakresie ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, art. 336, art. 337 i art. 338 w zakresie ośrodków wychowawczo-

adaptacyjnych, art. 340, art. 347 w zakresie ośrodków wychowawczo-adaptacyjnych, art. 360, art. 381, art. 385, art. 389 ust. 2 i art. 396, które wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Opracowano pod względem prawnym, legislacyjnym i redakcyjnym

Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Prawa Karnego

Karina Bednik

/podpisano elektronicznie/